

25 éve a NATO-ban*

Sok századnyi megpróbáltatás, tragédia után a magyarság hajója a NATO-majd az Európai Unió tagsággal biztos kikötőben horgonyzott le. Herczeg Ferenc, „Az Élet kapuja” című történelmi regényének címét kölcsönözve, nemzetünk előtt kitérült az élet, a jobb jövő kapuja. Nemcsak előttünk: az egykori szovjet tömb valamennyi, 1990-ben szabaddá vált országa előtt. Az EU-tagságnál is fontosabb ez, mert a történelem legsikeresebb katonai-politikai szövetsége biztosítja a jobb élethez, a jól működő nemzetgazdasághoz nélkülözhetetlen békét.

Nem köszöntötte tűzijáték, hivatalos ünneplés, csak néhány előadás, cikk, hogy húsz éve, 2004 május elsején Magyarország – hét hasonló sorsú országgal együtt – az Európai Unió tagja lett. Ennél jóval kevesebb figyelmet kapott, hogy 25 éve, 1999. március 12-én csatlakoztunk az Észak-atlanti Szövetséget létrehozó Washingtoni Szerződéshez. Ez nem kormánydöntés volt: az 1997. november 16-án a tagságról tartott népszavazáson 85,5%-os támogatást kapott. Ellentétben Prágával és Varsóval, nálunk csak egy könyvbe-mutató, a Magyar Atlanti Tanács zártkörű rendezvénye és az Egyesült Államok nagykövetsége emlékeztetett az évfordulóra.

Az Ukrajna ellen folytatott orosz háború fényében indokolt fölidézni, hogy az 1949. április 4-én 12 állam által létrehozott Észak-atlanti Szerződés Szervezete az Európát katonai támadással fenyegető Szovjetunió elleni közös védekezés céljára jött létre. Ennek köszönhető, hogy nem volt III. világháború, tehát, hogy élünk.

A NATO is megérdemelte volna a Nobel Békédíjat. A szovjet blokkban azonban a NATO tagállamai az 1980-as évek végéig ellenségnek számítottak, a magyar sorkatonákat arra képezték ki, hogy adott moszkvai parancsra páncélosokkal és gyalogsággal támadják meg a semleges Ausztriát, és azt legázolva harcoljanak régi barátaink, az olaszok ellen – egy nukleáris eszközökkel vívott háborúban! Európát kizárólag a NATO elrettentő ereje védte meg a megsemmisüléstől.

A magyarok vágya 1956-ban és egészen 1989-ig a semlegesség, a „finlandizálás” volt. A rendszerváltozást követően az Antall-kormány programja viszont a teljes orientáció-váltás volt, visszatérni a Nyugathoz, és garanciát kapni, hogy nem kerülhetünk többé semmiféle idegen megszállás alá. A kommunista rendszer ellen korábban már föllázadó három ország, Csehszlovákia, Lengyelország és Magyarország egyeztetett politikája eredményeként 1991. július 1-jén Prágában, az állam- és kormányfők találkozóján sor került a Közép-Európát 35 éven át gúzsba kötő Varsói Szerződés fölосztatására. A 20. század történelmének ismeretében azonban a Visegrádi Három tisztában volt azzal, hogy a semlegesség nem jelent garanciát az agresszió ellen, ezért 1992. május 6-i csúcstalálkozójukon bejelentette, hogy céljuk a teljes jogú NATO-tagság. A NATO tagállamai ekkor azonban még távol álltak ennek az elfogadásától, mivel a NATO keleti bővítésével nem akarták veszélyeztetni Jelcin Oroszországnak demokratikus irányvonalát.

Az Antall-kormány külügyminisztereként, irataim és személyes emlékeim alapján több írásomban és előadásomban összefoglaltam a NATO keleti irányú bővítésének a történetét. Semmi alapja, bizonyítéka nincs Putyin orosz elnök állításának, hogy az Egyesült Államok, vagy bárki, 1990-ben ígéretet tett volna arra, hogy az egykori Varsói Szerződés tagállamait sosem fogják felvenni az Atlanti Szövetségbe. Nekem sem mondta soha senki, hogy van egy titkos szerződés, legalább ígéret, hogy nem lesz keleti bővítés. Érthető volt azonban, hogy fontos az átalakulás útján megindult Oroszország megnyugtatósa, hogy a Nyugat nem fog visszaélni az egykori szuperhatalom szétesésével, sőt kész sokoldalú támogatásban részesíteni azt. Nem állt ezzel ellentétben, hogy az európai béke és stabilitás megerősítése érdekében indokolt a NATO kiterjesztése. A három visegrádi ország vezetői erről meggyőzték Bill Clinton amerikai elnököt, aki az 1994. január 11–12-ei prágai amerikai-visegrádi csúcstalálkozón be is jelentette, hogy nem az a kérdés, lesz-e NATO-bővítés, csak az, hogy mikor és hogyan.

Miért tartott még öt évig az elvi döntés megvalósulása? Azért, mert a Nyugat Oroszország érzékenységét mindképpen figyelembe akarta venni! Clinton és kormánya párhuzamos küzdelmet folytatott országa közvéleményének és politikusaiknak a meggyőzésére a bővítés indokoltaságáról, valamint Oroszország megnyugtatóására, a hidegháborúból maradt ottani reflexek csökkentéséért. Hosszú és nehéz tárgyalások után ez sikerült: a katonai szövetség és Moszkva közötti együttműködésről szóló, 1997. május 27-én Párizsban megszületett alapokmány kimondta, „a NATO és Oroszország nem tekinti egymást ellenségnek. Közös céljuk a múlt örökségét jelentő korábbi szembenállás és versengés felszámolása, valamint a kölcsönös bizalom és együttműködés erősítése.” Ennek alapján Oroszország nem kifogásolta, hogy a NATO 1997. madridi csúcsertekezlete Cseh- és Lengyelország mellett Magyarországot is meghívta a szövetség tagjai sorába, majd a további bővítést is elfogadta.

Mi idézte elő Putyin Nyugat-ellenes fordulatát? Világhatalmi ambíciója. A NATO keleti bővítésére csak újabban hivatkozik, de Nyugaton elég sokan elhiszik, hogy az hiba volt. Nem nehéz azonban belátni, hogy a semlegesség nem jelentett védelmet. Hiába kapott Ukrajna 1994-ben éppen Budapesten négyhatalmi (közte orosz) garanciát területi épségére, cserébe, amiért lemondott atomfegyvereiről, Putyin tíz éve folytatja ellen agresszióját. Amennyiben Ukrajna is a NATO tagja lett volna, akkor most nem lenne háború. Alaptalan, és maga Putyin sem hiheti, hogy ha egy Oroszországgal szomszédos ország tagja lesz a NATO-nak, az olyan fenyegetést jelent számára, amit csak háborúval lehet megakadályozni. Norvég szomszédja 1949 óta NATO tag, Lengyelország 1999 óta, a balti köztársaságok 2004 óta, Finnországot és Svédországot pedig kizárólag az orosz agresszió vitte be az Atlanti Szövetségbe. Csak Ukrajna tagsága fenyegetné Oroszország biztonságát? Azzal, hogy ma Oroszország valamennyi

Barabás Miklós: Savka Obrenović

nyugati szomszédja tagja a kizárólag defenzív, védelmi célú szövetségnek, Nyugat felől nem fenyegeti semmi, a NATO biztosan nem akarná megtámadni. Így figyelmét Moszkva a délről és keletről fenyegető veszélyekre fordíthatná.

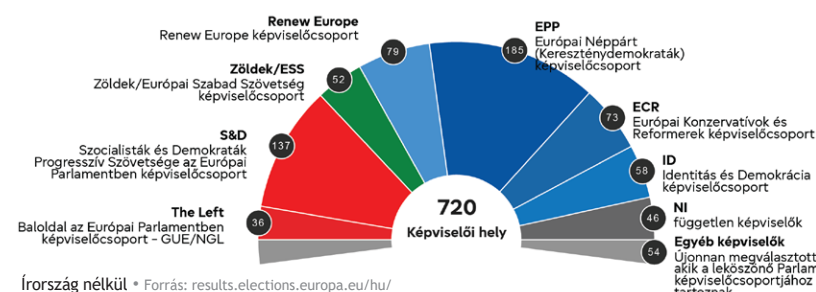
Mik Putyin elnök valódi céljai? Ukrajnát egy Belaruszhoz hasonló bábállammá akarja tenni. A NATO-t vissza akarja szorítani a keleti bővítés előtti területére: 2021. december 17-én ultimátumot intézett az Észak-atlanti Szövetséghez: vonja vissza katonai infrastruktúráját az 1997 előtti állapotra. Várhatott erre más választ, mint a visszautasítást? Vagy azt hitte, hogy a kényelemben és jólétben élő Nyugat a béke fenntartása érdekében engedni fog, mint tette 1938-ban a müncheni szerződéssel Nagy-Britannia és Franciaország?

A mai magyar kormány propagandája azt hirdeti, hogy az Európai Unió és a NATO valamifajta háborús lázban ég, nem akarja az ukrajnai vérontás és rombolás megszüntetését, a békét, hiszen fegyverszállításokkal és pénzügyi támogatással segíti Ukrajna (önvédelmi!) háborúját. Ez Moszkva hangja, ezt terjeszti az egész világon, és vannak, akik ezt elhiszik, és azt is, hogy a háborút az ukrajnai orosz nyelvű kisebbség érdekében, annak védelmére kezdte. Emlékezzünk, a náci Németország 1939. szeptember 1-jén a lengyelországi német kisebbség sérelmeire hivatkozva indította el az új világháborút. Putyin agressziója elsősorban Ukrajna keleti, jórészt oroszul beszélő lakosságát sújtja. Ha voltak – és voltak – jogos kifogások Ukrajnának az elmúlt húsz évben folytatott kisebbségpolitikájával szemben, azokat az orosz nagyhatalom békés úton, például az Európa Tanács közreműködésével, nemzetközi támogatással orvosolhatta volna.

Akik ma III. világháborútól tartanak, azok gondolják meg, ki kezdte el ezt a háborút? Kizárólag Oroszország vethet véget a háborúnak és hozhatja el a békét Ukrajna szenvedő lakosságának, hogy legnagyobb szomszédunk is beléphessen az Élet kapuján a szabad, független és jólétben élő országok sorába. A világ demokráciái jól látják, hogy *csak Oroszország megállítása hozhatja el a mindenki által vágyott békét.*

*) A Magyar Narancsban 2024. május 16-án megjelent cikknek (<https://magyarnarancs.hu/publicisztika/az-elet-kapuja-267982>) a szerző által átdolgozott rövid változata.

JESZENSZKY GÉZA

Az EU-választások és a cordon sanitaire

Van egy nagy álma az európai szélsőjobbnak: Brüsszelt elfoglalni. Persze csak szimbolikusan értik, és demokratikus mód-szerekkel tervezik a hatalmat az EU fővárosában átvenni. Az európai nacionalista patrioták fennhangon emlegetett brüsszeli honfoglalás-projektje a mindenféle exitek – Dexit, Frexit, Huxit, Nexit, Italexit, Polexit stb. – életrevalóbb alternatívája lehetne, vagyis ahelyett, hogy sértődötten és ostoba módon az EU elhagyását szorgalmaznák – hogy aztán kárvallottan megbánják azt, lásd a Brexitet – ellenkezőleg, a brüsszeli bürokratákat és a progresszív-woke-cancel-culture-hívó zöld-liberális-szocialista-kommunista baloldali ördögfiókat ottan kifüstölve az elrabolt Európát szándékoznak maguknak és híveiknek visszavenni. Erre teremtettek most kiváló lehetőséget a június 6–9. között zajló Európai Parlamenti választások.

A közvéleménykutatások a szélsőjobb, a radikális-populista pártok – az Identitás és Demokrácia frakció és az Európai Konzervatívok és Reformisták – jelentős előretörését jósolták. Egy erőit egyesítő szélsőjobb frakció sok esetben megkerülhetetlen tényező le-

hetne az európai politikában. Ez a magyar kormány vágya is, hogy a jó ideje sehova sem tartozó, független EU-s képviselői ehhez az eljövendő, nagy politikai felhajtó erejűnek remélt frakcióhoz tartozzanak, sőt lehetőleg annak vezetői legyenek.

Szép álmom, mely nem fog megvalósulni. A radikális-nacionalista-szuverenista pártok képviselőinek száma jelentősen megnövekedhet ugyan, mégsem lesz előretörés részükről, hiszen belső természetük révén ezen pártok képtelenek a tartós és harmonikus együttműködésre. Ezt eddig is tudtuk, de most a lehető legjobb példát kaptuk kijelentésünk bizonyítására: a franciaországi pártok mezőnyét a közvéleménykutatásokban vezető Marine le Pen asszony és pártja a Rassemblement National (RN) hirtelen és nyilvánosan szakított az AfD-vel, vagyis a pillanatnyilag Németország második legerősebb pártjaként emlegetett Alternative für Deutschlanddal, márpedig, ha a két legerősebb szélsőjobb párt nem áll szóba egymással, vége az általuk és a kisebb aspirán-sok Brüsszelt elfoglaló „európai álmának”.

Folytatás a 2. oldalon

Érdekes idők

„Élj érdekes időkben” – tartja a kínai átokmondás. A kommunista diktatúrák európai bukását követő, a Francis Fukuyama által a „történelem végeként” azonosított korszak mindennapjaiban élve és abba többé-kevésbé beilleszkedve szinte teljesen elvesztettük a veszélyérzetünket. Az „Európában nem lehet több háború” narratíváját legfeljebb megkarcolta Jugoszlávia véres felbomlása és NATO általi bombázása. Magyarországon 2010-ben elkezdődött, sok tekintetben új korszak – valamiféle korrekciós mechanizmus a rendszerváltás folyamatában –, annak nemzetpolitikához, gazdasághoz és a mozgásunkat meghatározó nagyhatalmakhoz való viszonyulása joggal kecsegtetett a világban is tapasztalható „szélárnyékos korszak” (Illyés Gyula) kihasználásával.

Napjainkra azonban egyre gyakrabban érezzük: valami nemcsak a sokszor távolinak tűnő politikában, de mindennapi életünkben is megváltozott. Országok zárják le az egymás közti határokat – ezzel az európai közösség addig talán leginkább érzékelhető és legkevésbé megkérdőjelezett vívmányát zárójelbe téve –, előbb a beözönlő és azonosítatlan népvándorló tömegek, majd egy ismeretlen vírusjárvány következményei elől védekezve. Háború tör ki a szomszédunkban, a már több mint két éve tartó, már jó egy éve befagyott konfliktust lezáró vagy akár csak megszakító fegyverszünet vagy béke jeleinek nyoma sincs. A konfliktus hűtése helyett gátlástalan nagyhatalmi vezetők, valódi „gyűjtogató, csóvás emberek” játszanak szavakkal és végső soron életekkel. Legutóbb pedig – és ezt szintén aligha tudtuk elképzelni – a kánonból kibeszélő, a kompromisszumok felé nyitni kész szlovák miniszterelnököt, Robert Ficót érte a térségünkben két évtizede nem látott merénylet.

A fősodratú és a nyomába lépő „közösségi” média ez esetben sem „hűt”, sokkal inkább fűti az indulatokat. Mintha nem lenne holnap, úgy árad – a Tisza helyett – a gyalázkodás. Miközben Európa sorsát nagyban befolyásoló, közös akaratnyilvánítás következik (Magyarországon ráadásul önkormányzati választással együtt), mintha egyre kevesebben mérnék fel kijelentéseik súlyát és saját felelősségüket. Az emberek őszinte szóra

vágynak, belefáradtak a bármilyen oldali propagandába, a közbeszéd egyre nívótlanabbá és silányabbá válásába. Várják az „újat”, amelyet nem ismernek, mert nem is ismerhetnek – hiszen az legalább radikális változást ígér. E várakozáson és a csalódottságon kívül aligha lehet mással magyarázni, hogy láthatóan tömegek mozdulnak meg a „régiek” legrosszabb tulajdonságait megjelenítő, elképzelések és bármiféle erkölcsi gátlások nélkül működő, egyszemélyes showműsort megvalósító politikai kalandor mögé. Hogy e „pajzsra emelési” kísérletben nemcsak a közösségi, de a „hivatásos” ellenzéki média egy része is érdekeltnek tűnik, az épp annyira nehezen magyarázható, mint maga a jelenség.

Kínával kezdtük, fejezzük is be vele. A Budapestre érkező elnök, Hszi-csin Ping a *Magyar Nemzet* számára írt, látogatását bevezető írásban a következőképpen fogalmazott: „Magyarország híres csodálatos tájairól és neki dicsőséget hozó, kiváló szülötteiről. Gazdag történelmi és kulturális örökséggel rendelkezik. A költő-hazafi Petőfi versei széles körben ismertek, csakúgy, mint a »zongora királyaként« emlegetett Liszt szenvedélyes zenéje. A magyar nép szorgalmas, elmés, nyitott és elfogadó. Mer új utakon járni, és innovatív készségekben gazdag. Találmányai mindegyike – így a golyóstoll, a hologram vagy a Rubik-kocka – az emberiség fejlődésének egy-egy meghatározó pontja. A két országot ugyan hatalmas földrajzi távolság választja el egymástól, a kínai és a magyar nép barátsága mégis hosszú múlttal büszkélkedhet. Vállt vállnak vetve birkóztunk meg a nemzetközi pénzügyi válsággal, küzdöttünk a Covid-járvány különleges időszakában. Összefogtunk és segítettük egymást, számtalan megható és gyönyörű történetnek lehettünk szemtanúi. A kínai–magyar barátság olyan, mint a jó tokaji bor: illatos, édes, tartalmas és tartós.” Vajon utópikus gondolat a „liberális demokráciák végső győzelmének” doktrínája és az állandó „szövetségesi leckéztetés” helyett a békés egymás mellett élés és a kölcsönös tiszteleten alapuló, több pólusú világrendbe való beilleszkedés?

Az e kérdésre adott válasz talán azt is befolyásolja, hogy mennyire „érdekes idők” várnak ránk.

NAGYMIHÁLY ZOLTÁN

Szlovákia – durva merénylet után

Egy merénylet mindenütt megrázza a társadalmat, Szlovákiában is ez történt. Néhány napig lecsendesedett mindenki, a politikusok, a sajtó is, ám mára már újra fellángoltak a viták és a vádaskodások.

Persze, most mindenki azt kérdezi, hogyan történhetett meg mindez? Ha valaki tőlem a merénylet előtt pár nappal azt kérdezte volna, melyik országban nagyobb a társadalmi feszültség, Magyarországon vagy Szlovákiában, Magyarországot mondtam volna. Egyáltalán, ha körülnézünk a világban, láthatjuk, hogy a feszültségek sok helyen igen nagyok: ez most sajnos világrendben történik meg a baj, s mindenki azt kérdezi, miért?

Bizonyára lesznek erre mélyebb elemzéseken alapuló válaszok is, az enyém a következő: Szlovákia fiatal ország, politikusaiknak kevés a tapasztalata az országvezetés terén, a lakosság szociális-mentális társadalmi érzékenysége is alacsony. Ezért történhetett meg, hogy a kilencvenes évek közepén az ország hivatalos titkosszolgálat, amely az alkotmányosságot hivatott védeni, elrabolta a regnáló köztársasági elnök fiát. A kilencvenes évek második felében az alvilág soha

nem látott módon grasszált az országban, a köztársasági elnök fiának elrablásával kapcsolatban megöltek egy rendőrt, majd Duna-szerdahelyen véres leszámolás alkalmával 10 maffiózót. 2010-ben lelőtték Ógyalla város polgármesterét, majd 2018-ban egy újságíró és a kedvesét. Mindezeket azért írom, hogy érzékeltessem: az erőszakos kilengések nem előzmények nélküliek az országban.

Természetesen most mindenki azt kérdezi, milyen hatása lesz ennek a történesnek? Fico valószínűleg hónapokig fog lábadozni, s ez azért probléma, mert kormánya bonyolult koalícióból áll, ugyanakkor pártján belül is különféle irányzatok vannak. Felerősödhetnek tehát a belső küzdelmek, amelyek destabilizálhatják a kormány helyzetét, s nőhet a szembenállás a kormány és az ellenzék között is. Ráadásul több olyan törvényt is szeretnének elfogadni, amelyek negatívan befolyásolhatják az igazságszolgáltatást, a média és a gazdasági irányítás folyamatait, s amelyek ellen erős társadalmi ellenállás van kibontakozóban. A politikai küzdelmek tehát felerősödhetnek, s a folyamat akár előrehozott választásba is torkollhat.

CSÁKY PÁL, Pozsony

Az EU-választások és a cordon sanitaire

Folytatás az 1. oldalról

Le Penék szakítottak az AfD-vel és nem is akárhogy! Haragjukat Maximilian Krah, az AfD vezetőségének tagja és EU-s parlamenti első számú jelöltjének kijelentése váltotta ki, mely szerint a Waffen SS-ben nem mindenki volt bűnöző. Marine Le Pen asszony erre sietett bejelenteni, hogy a választások után az RN nem fog egy EU-parlamenti frakcióban ülni az AfD-vel, mely provokációról provokációra halad és a pártot túsul ejtették a szélsőséges elemek. Mondott még valami nagyon elgondolkodtatót: az RN-nek nem elég csak elhatárolódnia az AfD-től, de teljes mértékben szakítania kell és egy cordon sanitaire-rel el is kell szigetelnie magát a német alternatíva pártjától. Hiába mondott le Krah időközben az AfD vezetőségéből, le Pen hajthatatlan.

Aki ért a szóból tudja, hogy mennyire komoly figyelmeztetés ez. A cordon sanitaire terminusát Clemenceau találta ki az Első Világháború utáni európai rendezés egyik fontos részletének a megnevezésére, mely által a Kisantant országai – Csehszlovákia, Románia, Jugoszlávia – pufferzónát hoznának létre egyrészt a Szovjetunió elszigetelésére, másrészt Németország esetleges keleti irányból jövő háttámadására – amennyiben ez lenne Franciaország nemzetbiztonságának az érdeke. A cordon sanitaire-t az AfD-vel kapcsolatban francia részről ma emlegetni az európai szélsőjobb táborán belüli nyilvánvaló hadüzenet! Le Pen asszony nem beszél félre: mint heves euroszeptikus és szuverenista, magáról tesz az Európai Unióra és francia elnöki ambícióinak megvalósulását igyekszik bármi módon előmozdítani. Most, hogy a francia és a német szélsőjobb egymásnak esett, teljesen egyértelmű, hogy nem lesz semmiféle brüsszeli hatalomátvitel, egyben ami történt jó bizonyíték arra, hogy mennyire élnek még ma is a populista-szélsőségekben a történelmi reflexek, és mennyire érvényes ma is a klasszikus, demokrata meggyőződésű és gyakorlatú pártcsaládok összefogásának a szükségesége Európában. Nem kétséges, ezeknek a pártoknak meg kell(ene) újulni, és sokkal érzékenyebben, illetve határozottabban reagálni a változó európai valóságra, de bennük és nem a szélsőjobb-ban van az európai jövő.

MÁSRÉTI KATÓ ZOLTÁN

Gyermekünnep anyák napja alkalmából

A Burgenlandi Magyar Kultúregyesület gyermekünnepet szervezett anyák napjára május 5-én, vasárnap az alsóöri Kultúrházban. A Magyar Gyermekekre csoportból Márton Luca és Márton Bence, a Virgin Gyermekeknéptanccsoport, a Szélforgók Ifjúsági Népzenei Együttes és a BMKE Énekköre is fellépett a rendezvényen. A program a Szamóca Színház előadásával zárult.

A rendezvény a Magyar Gyermekekre csoport előadásával kezdődött. Márton Luca az „Orgona ága, barackfa virága” kezdetű gyermekdalt énekelte el, Márton Bence pedig anyák napi verset szavalt. A Virgin Gyermekeknéptanccsoportból a fiatalabb korosztály tagjai a legismertebb magyar körjátékokat –

MARKÓ BÉLA

ALKALMI VERS A BÉKÉRŐL

Be kellene tiltani az ellenkezést.
Nem kellene annyit emlegetni
a Nyerges-tetőt. Vagy Úzvölgyét.
Le kellene tagadni az aradi vértanúkat.
Marosvásárhely márciusát.
Tizenkilencedikét és huszadikát.
Különösen a második napot.
A Szigeti veszedelem sem való
gyermek kezébe.
A felnőttekébe sem.
Zrínyi kirohanása?
Miért? Hova? A halálba?
És persze betiltanám Gárdonyit.
Háborús propaganda.
Lázítja az ifjúságot.
Hogy nem szabad engedni a túlerőnek,
és mindenképpen meg kell védeni a várat?
Egy író nem állhat a háború pártján.
Megidézni Dobót, aki állítólag
a végsőig hitt a győzelemben,
és várta a felmentő sereget?
Ráadásul utólag belekeveredett
valami korrupciós ügybe.
Bár valószínűleg koncepció per volt,
ahogy ma neveznénk.
De mindez csak később történt,
az ostrom után. Gárdonyi
nem írt erről, inkább sietve
befejezte a regényt. Uszított Dobó is,
Mekcsey is. Hányan haltak meg
miattuk teljesen fölöslegesen?
Hiszen Eger várát talán igen,
de Magyarországot nem védhették meg.
Azt a százötven évet már akkor is
megjósolták a tisztánlátó elmék.
Vagy legalábbis megjósolhatták volna.
Sokkal többen voltak a törökök.
Fel kellett volna adni.
Tüzes kerék, ilyesmik?
Mire volt jó ez, Gergő?
És Vicuska? Meg Jancsika?
Jobb lett volna már a kezdet kezdetén
megegyezni a jumurdzsákokkal.
Elpazarolni több kondérnyi gulyáslevest?
Elvenni az éhezők szájától?
Hát miért? Jött mindenképpen a török.
Másfél évszázad minaret,
műezsin, kaftán, turbán.
Különben is onnan jöttek,
ahonnan egykor talán mi is.
Meg aztán gondoljunk a Pál utcai
fiúkra! Mi értelme volt, ha a grundot
elvették ügyis? Lehetett volna tudni,
hogy előbb-utóbb ez lesz belőle.
Azt mondjátok, hogy mégsem ugyanaz?
Hogy most másról van szó?
Ne erőltessem az analógiát?
Más helyzet, más nép, más haza?
Így van, ez az igazság.
Az ő népük. Az ő hazájuk. Az ő bajuk.
Be kellene tiltani az irodalmat.
És a történelmet is.

„Bújj, bújj zöld ág”, „Lánc, lánc, eszterlánc” – adták elő, az idősebbek a Szélforgók Ifjúsági Népzenei Együttes kíséretében rövidke magyar népdalokra – „Gyere be rózsám, Komm herein”, „Alsóöri híres utca” – járták a csárdást. A Szélforgók kalotaszegi legényessel, bogviszlói és mezőbándi népdalokkal örvendeztették meg a közönséget. A 21 évvel ezelőtti alakult Énekkör zárta a fellépők sorát. Előadásukban Kodály Zoltán „Nagyszalontai köszöntő” című műve csendült fel, majd Koncz Zsuzsa „Itt a két kezem” című dalával zárták a programjukat. A gyerekek végül egy-egy szál gerberával köszöntötték fel édesanyjukat. A délutáni programot a Szamóca Színház előadása zárta, Csiperke

Folytatás a 3. oldalon ->

Az etnikai kisebbségek az EU értékrendjében

Emberről, emberekről lévén szó, érez-zük a jelzést, anélkül, hogy belegondolnánk. A kisebbségi más. Társadalmi értelemben egy bizonyos közösségen belül többé-kevésbé elkülöníthető, számbeli kisebbségben lévő, sajátos, külön azonosságtudattal rendelkező, etnikai, kulturális, vallási csoporthoz tartozik.

Ez a más tegnapig eléggé egyértelmű volt, nem volt szükség magyarázatra. Nagypapaink korában ezt társadalmilag nemcsak elfogadták, de tiszteletben is tartották. Bánságban, ahol élek, a települések sorát idézhetjük, amelyekben mondjuk kétszáz éve egymás mellett szépen elfért a német város és a román város (Lugos esetében), a német város és a szerb/rác város (Temesvár és Arad), vagy városrész (német és szerb: Nagyszentmiklós). Településeinken az egykori Magyar vagy Szerb utcák (például: Temesvár, Rékás) illetve „fertály” azt jelezték, hogy a közösségi békét eleve úgy védtek, hogy minden közösségnek megvolt a maga kicsi, a másétól elkülönülő világa. Vagy ha nem is volt „elkülönített” világ, létezett a jelzés: vannak a településen mások, a többségben élőkől eltérő nyelvet beszélők is. Jobban mondva: voltak.

Mert jöttek, akik jöttek, és nem hoztak, hanem elvettek. Elvették a helyi békét. Mert azt lózungolták, hogy de menyire összetartozunk, meg azt, hogy a múltat el kell törölni. Ehhez magyarázat? Dehogyan volt, abban az immár letűnt világban az érvekre „nem volt szükség”, parancsra ment minden. Éppen, mert parancsra ment, egyszer csak vége lett, bár az az idő, ameddig erre várni kellett, örökkévalóságig tartott...

Visszatértünk a rendes útra. Mint minden visszatérés, ez sem lehetett teljes. Mert amit ma látsz, főbe kólint, alig tudod összeszedni magad. A kommunizmus letűntével a többségi társadalom rendezgeti ráncait, kisimogatja a történelem gyűrődéseit, de ami a legfontosabb számára, az megmaradt. A nyelvét kicsavarta, elszűrőkítette a nacionálkommunizmus, de nem vette el. Ezenközben a kisebbségit a múlt durva eltörlésének embertelen lendülete éppen anyanyelvétől igyekezett megfosztani. Ami bizonyos társadalmi körülmények között – szórvány – sikerült is. Ismétlem: a többségit, a nemzetet a kommunizmus ember mivoltában megalázta, de nyelvében és kultúrájában (bizonyos határok között) megmaradhatott. Mit csinálhat(ott) a kisebbségi, ha anyanyelvi iskoláját bezárták, ha a templomba járást megbélyegezték, lehetetlenné tették? Miként védekezhettek?

Ez az a kérdés, amely ott bujkált az olvasóban például akkor, amikor a Traian Bănescu román államfő által 2006-ban

életre hívott, a kommunizmus bűneit vizsgáló és jelentésbe foglaló munkacsoport sokszáz oldalas kötetét olvasta. Mert még ma is sokan vallják azt a politika világában, hogy a kommunizmus mindenkit egyformán sújtott, többségi és kisebbségi között nem volt különbség. Maszatolász, hamisítás, lehet (tudatos) tévedés is. Romániában a II. világhéást követő béketárgyalások lezárása, az országhatárok kijelölését követően a kisebbségektől csak elvettek. Folyamatosan, módszeresen – gyilkosan. A polgárt emberségéből forgatták ki. A kisebbséginek, mert más, az anyanyelvét is támadták. Az anyanyelvüktől megfosztott személyek számára, évtizedek múltával ki nyújt esélyt arra, hogy visszakapják azt, amit elraboltak tőlük?!

Mi történt körülöttünk? Bő három évtizede nincs már Európában kommunizmus, lassan két évtizede a volt kommunista országok közül több EU-tag lett és lesznek új tagok a továbbiakban. A kisebbségi kérdés, a méltányos rendezés igénye itt van Európa asztalán. Kikerülhetetlen. És mivel az, nem is próbálják ki- vagy megkerülni. Egyszerűen nem vesznek róla tudomást.

Kisebbségben élő nemzetiség tagjaként kérdelem: mi kell ahhoz, hogy az EU vezetési ezt a helyzetet a fő dimenzió, az elrabolt anyanyelv kérdésének mentén végig gondolják? Nem tartozna rájuk? Ezt cáfolja az, hogy az EU-országok polgárainak közel 10%-a nemzeti kisebbségi. Ismétlem, ott meredezik előttük a felkiáltójel: rendezni a kérdést! Foglalkoznak vele? Nem. Miért?...

A román demokrácia-építkezésnek volt és részben ma is van egy visszatérő vezérmotívuma: a kisebbségi kérdés rendezésével meg kell várni az általános, a többséget és kisebbséget egyformán érintő kérdések rendezését. A 90-es években ez volt a többségi válasz minden kisebbségi/magyar felvetésre, igénybejelentésre. Politikusaink helyzetértelmezéseiből hiányzik egy fontos szempont: a demokrácia, mint társadalmi intézmény, nem egy több szakaszban létrejövő építmény, melynek részeit egymás mellé ragasztgatják, hanem egy szerves struktúra, amelyben mindennek eleve ki kell jelölni a jól meghatározott helyét. Ha az emberek egyenlők, és ezt senki sem vitatja, akkor a megoldásnak is egységesnek és átfogónak kell lennie.

Miért nem létezik az EU-ban kisebbségi kérdés? Amennyi van, az az általános demokrácia csomagban, elvként van jelen. A napi gyakorlat ebben a vonatkozásban nulla. Ne tessék arra hivatkozni, hogy létezik a polgári kezdeményezés intézménye, mert ez nem kisebbségi kérdés. Kérdések özönével találjuk szembe magunkat, de ki kell mondani, az EU kisebbségi kérdésben képmutató.

Mert miközben az őshonos kisebbségek ügyét nem is próbálja kezelni, jönnek a migránsok, sokszázzezren, millióan, meg az LGBTI, akikkel foglalkozik.

Kérdelem, kérdezzük sokan, sok millióan: mik az EU prioritásai? Vegyük csak a magyar kisebbségi közösségeket. Romániában 1990 januárjában lakott 23 millió ember, a magyarok száma 1991-ben 1,7 millió volt. A legutóbbi népszámlálás szerint az ország lakossága 19 millió, ebből 1 millió magyar. Az összlakosság csökkent 20%-kal, a magyarságé közel 40%-kal. Ez a csökkenés kétszeres. A szlovákiai magyarok száma 2020-ban közel 460 ezer, az összlakosság 5,44 millió, az 1991-es adatok szerint a magyarok száma 567 ezer volt. A magyarok lélekszáma 19%-kal fogyott, miközben az összlakosság kevéssel, de növekedett. Egy utolsó példa: a szintén EU-tag Szlovénia lakossága 1990-ben 1,91 millió 2023-ban 2,12 millió – szinte 10%-os növekedés. A magyarság lélekszáma 1991-ben 8500 volt, 2002-re a számuk 6200-ra csökkent, 2022-ben a becsült lélekszám 5000. Itt a csökkenés 40%-os, az összlakosság növekedése mellett. Foglaljuk össze – a kisebbségek fogyása mindenütt folyamatos, és jelentős mértékben eltér az illető országok demográfiai helyzetének alakulásától.

Ha a kisebbségeket kulturális érték-ként tartják nyilván – lásd a multikulti meséket –, és ha az EU önmagát komolyan veszi, akkor erre a folyamatra oda KELL figyelni. A valóságban csak kellené – mert rá sem rántanak az EU-s vezetők, miközben mobil-telefonon intéznek milliárdos értékű EU-s ügyleteket.

Mire figyel az EU?

Jeleztem, az LGBTI közösségekre. Ugye tudjuk, kik ők. A magyar nyelvben használatos LMBTQI rövidítés (*amivel a leszbikus, meleg, biszexuális, transz, queer és interszex embereket jelölik*) sokakat zavar, ám valójában ez csak a jéghegy csúcsa, hiszen – olvasom a világhálón – az LMBTQ+ rövidítés nemcsak egy közösséget jelöl, hanem magában foglalja egy közösség kultúráját és történelmét is. Kell-e velük foglalkozni? Ha társadalmi feszültséget keltő jelenlétük, igen. Ha jogsértés történik, igen.

De! De dilemmát, remélem, meg lehet fogalmazni. Mert bárki megszólal LGBTI-ügyben, hogy minek a nagy odafigyelés, előkerül a társadalmi dorong. Engem ugyanis zavar, hogy azok az emberek, akik kisebbségi léthelyzetbe születtek bele valahol (az EU-ban), vagyis egy tőlük eltérő kultúrájú, nyelvű, vallású közösségben élnek és igyekeznek megtartani a szülői örökséget, nyelvet, kultúrát, hagyományt, azokkal kerülnek egyazon kisebbségi kategóriába, akik eldobják maguktól a szülői örökséget, akik azért válnak másokká, mert ők így akarják. Az egyik megmaradni kíván, a másik megváltozni. Az egyik vállalja és tiszteli azt a közösséget, amelybe beleszületett, a másik eldobja magától, mást vizionál.

A kettő közötti különbség és föld.

Az EU e két helyzethez történő viszonyulását illetően mellbevágó a különbség.

A nemzeti kisebbségek létkérdése nem szerepel az EU-munkarendjén.

Olvasom az EU világhálós oldalán: „kiemelt kérdés az LGBT-kisebbség alapjainak elismerése az Unióban. Menetrendet kell készítenie a leszbikus, me-

Barabás Miklós:
Anna Marie Lager, Liszt Ferenc édesanyja
(részlet)

leg, biszexuális és transznemű (LGBT) emberek alapvető jogainak védelmére: ezt tartalmazza egy idén megszavazott állásfoglalás.”

Mi, nemzeti kisebbségek csak fogunk, fogunk, fogunk...

Olvasom tovább: „Az Európai Uniónak élen kell járnia az LGBTIQ emberek jogainak jobb védelmére irányuló erőfeszítésekben. Ezért az Európai Bizottság 2020-ban elfogadta a 2020–2025 közötti időszakra szóló LGBTIQ egyenlőségi stratégiát. Az EB egy olyan Unió felépítésére törekszik, ahol a sokszínűség kollektív gazdagságunk része, ahol minden ember önmaga lehet a megkülönböztetés, a kirekesztés vagy az erőszak veszélye nélkül.”

Hmmm... A nemzeti kisebbségek nem tartoznak a kulturális sokszínűség kategóriájába?!

Vegyük észre, nagyon komoly kérdések merülnek fel. Csak éppen nem az EU-ban, hanem a FÜEN állásfoglalásában, melyet nemrég fogadtak el: „Közeledik az európai parlamenti választások időpontja, ideje értékelni a kisebbségvédelem jelenlegi helyzetét az Európai Unióban. A szerződésben foglalt alapvető jogok garanciái ellenére az EU még mindig nem rendelkezik átfogó kisebbségpolitikával. Lépéseket kell tenni az általunk (a FÜEN a kisebbségek közös európai szervezete) elvárt állapot elérése érdekében Európa számára.” A FÜEN 2024 EU-választási kiáltványa a következő fő kéréseket tartalmazza: a) kisebbségvédelmi normák elfogadása az EU-n belül; b) európai stratégia szükséges a nemzeti és nyelvi kisebbségek védelmére és a védelem előmozdítására; c) a hagyományos nemzeti és nyelvi kisebbségekkel foglalkozó tanácsadó csoport létrehozása az Európai Bizottság számára.

Tetszik érteni? Egyik oldalon stratégia, a másikon normák sem léteznek. Igénybejelentés volt tengernyi, a nemzeti kisebbségek kéri.

Ezek után kérdés, mit várhat el egy romániai magyar az EU-tól, éppen a választások előestéjén? Őszinteséget. Szakmaiságot. A kisebbségi lét különböző kérdéseinek a szétszálazását. Demokratikus elvek tiszteletét. Ezek jegyében megoldás-keresést.

Mindenekelőtt saját szerepének a komolyan vételét. Mert innen, a kisebbségi végekről olybá tűnik, hogy az EU-s hon-apák, hon-anyák egy kirakati homokozóban csillogó gyöngyszemeket keresgélnek – önfeledten és hatalmas fizetésekért.

Mi történne, ha abbahagynák és cselekednének is?!

BODÓ BARNA

> és Csuporka bohócok szórakoztatták a gyerekeket. A BMKE minden évben lehetőséget biztosít gyermekcsoportjainak, hogy egy közös rendezvényen bemutatkozhassanak, mit tanultak a tanévben. A tavaszi félévben a Bóbita baba-mama csoport, a Magyar Gyermekóra, a Virgonc Gyermeknéptáncsoprot csütörtökönként késő délután tartja próbáit az Alsóóri Népiskola tornatermében, péntekenként korábban pedig az egyesület székházában zajlik a népzeneoktatás Földesi János és Horváth Bence vezetésével. A foglalkozások az iskolai tanévvel június végén befejeződnek és az új iskolai tanévben folytatódnak. Köszönjük a szülőknél az együttműködést, a gyerekeket pedig szeretettel várjuk csoportjainkba!

Felhők és földi realitások

A VSquare utólag „melegítette fel” Hszi Csin-ping kínai államfő május eleji magyarországi látogatását: a megállapodások része lehet az is, hogy mesterséges intelligenciás funkciókkal ellátott, akár arcfelismerő szoftverrel is felszerelt térfigyelő kamerákat telepíthet magyar területre. Az angol nyelvű oknyomozó portál szerint ez még akkor is aggodalmat kelt, ha az intézkedés célja elsősorban a kínai cégek, beruházások és személyek megfigyelése. A lap szerint félő, hogy a nyugati szankciók alá eső kínai vállalatok is érintettek lehetnek a rendszer kialakításában, amely bonyodalmat okozhat Magyarországnak és a NATO kapcsolatában.

Már márciusban is okozott riadalmat a VSquare, mikor rávilágított egy egyezményre, miszerint kínai rendőrök fognak járőrözni Magyarországon. A belügyminisztérium szerint önállóan semmilyen intézkedésre vagy nyomozásra nem lesznek jogosultak, és csak magyar rendőrrel párosban lehetnek aktívak. Ez eléggé ijesztő, ha régebbi riportokkal egészítjük ki, melyek szerint a kínai rendőrség világ-szerte tart fenn irodákat az ott élő kínaiak megfigyelésére. Ezek a nem hivatalos hivatalok hivatalosan a nemzetközi bűnözés ellen dolgoznak, és segítenek adminisztratív ügyek intézésében. De igazából más feladatokra is képesek, például arra, hogy rendszerkritikus kínaiakat hazatérésre kényszerítsenek.

A kommunista óriás és az Orbán-féle közép-európai középállam közti kapcsolatrendszer olyan, mint a kínai arcfelismerő rendszer: Sok alkalmazási területre használható, de a pontosságát és a terjeszkedését a rendszergazda dönti el. Mi sem mutatja ezt jobban, mint a Hszi Csin-ping látogatása utáni információs vákuum: sok szó volt a 18 megkötött megállapodásról, de részletekbe nem bocsátkozott egyik fél sem. Végül az ellenzéki Momentum alelnöke a kínai sajtóban bukkant a teljes listára. „A megállapodások kínai szempontból is jelentősek” – írta Tompos Márton a Facebook-oldalán. Szerinte ezért titulálták Magyarországot „all weather” partnernek. „Hazánk a hatodik ilyen ország, előttünk csak Pakisztán, Belarusz, Etiópia, Venezuela és Üzbegisztán kapta meg ezt a kétes címet. Nem pont az a klub, ahova tartoznunk kellene. ...”

A közös cél a „minden időjárást” átfogó stratégiai partnerség létrehozásáról egy új korszakért”. A 18 megállapodás a lehető legszélesebb spektrumot fedi le. Az első pont teljesen általános, „a kulcsfontosságú együttműködési projektek és ügyek listája a Kína-Magyarország közös övezet és út, „harmadik fordulójában”. A második ellenkezőleg nagyon konkrét, ugyanis egy „egyetértési megállapodás ... egy közös laboratórium felépítéséről”. Van köztük kimondottan gyakorlatias „jegyzőkönyv ... a szarvasmarhasperma Magyarországról történő kínai behozatalára vonatkozó karantén- és egészségügyi követelményekről”, és van olyan „egyetértési nyilatkozat a Kínai Közpon-ti Rádió és Televízió és a Magyar Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap együttműködésének elmélyítéséről”, amely nem csak kritikusokban vált ki világnézeti elmélkedést. Nem véletlen, hogy a megállapodó Sen Haj-Hsziung nem csak a kínai állami médiavállalat

CMG elnöke, hanem a kínai KP propagandaosztályának vezetője is. Az együttműködés főként abból áll, hogy a magyar televízió kínai dokumentumfilmeket is fog sugározni. Az egyik filmnek az aláírásnál látható címe: „Xi Jinping (így angolosan, a szerk.) gondolatai klasszikus idézetekkel idegen nyelvű verziói”.

Pozitívként jelentette a kínai állami CGTN tévéadó, hogy újraindultak a vágányépítési munkálatok a Budapest–Belgrád vasútvonal magyarországi szakaszán. Ugyanígy emelték ki a lehető nukleáripari együttműködést, amiről nem lehet tudni, összefügg-e a paksi atomerőmű bővítésével. A sorozatban megnyíló elektromosautó- és -akkugyarak ugyancsak a nyereségek között szerepelnek. Kínai szempontból a legnagyobb előny akkor keletkezhet, ha az Európai Unió hasonló büntetővámot vet ki kínai e-autókra, mint azt az Egyesült Államok már beharangozta. A Magyarországon készült kocsikra egy ilyen vám nem lehetne érvényes.

Nem csoda, hogy Orbán Viktor miniszterelnök a kínai állami tévének rajongva mesélt a keleti óriás magyarországi beruházásairól. És történelmi romantikát is fűzött a hosszú interjúba: Szerinte a két népet az köti össze, hogy „mi magyarok keletről jöttünk, és az eredet nagyon fontos a számunkra”. Ez a találkozóknak is „különleges érzelmi” töltetet adott, és hozzájárult ahhoz is, hogy mi, mint Európa keleti állama jól értjük Kínát – folytatta. Szerinte ugyanakkor az is közelebb hozza őket egymáshoz Hsziivel, hogy faluról származnak.

Talán ezért is folyamadott a kínai állami hírügynökség majdhogynem költői fogalmazásokhoz, mikor Hszi Csin-ping látogatásának utolsó napjáról tudósított: „A búcsúebéd során a két vezető az ablak mellett ült, és együtt figyelték a gomolygó felhőket” – írta a Hszinhua. „Közben őszinte megbeszélést folytattak a gazdasági növekedéssel és a vezetői filozófiával kapcsolatos tapasztalataikról, véleményt cseréltek fontos közös érdekű kérdésekről, és számos megállapodásra is jutottak.”

Tehát nem feledkeztek meg a földi és geopolitikai realitásokról...

MARTOS PÉTER

PÓSA ZOLTÁN

MÁRTA

Isten téged küldött
Földi helytartónak
Örök barátomul
Vigasztaló szónak
Tekints reám kedves
Ma is feltűnésnek
Vágya viszket rajtam
Tárgyak tengelyétől
Rejtve megtaláltam
Napi áldásosztó
Hívó kezeidet
Ma is elküldenek
Fáradtan a harcra
Halálaink ellen
Közeledjél felém
Néma gondolatok
Köntösébe fűzlek
Hogy majd minden ember
Arcára boruljon
Az én messiásom
Szenvedése előtt

Az EU parlamenti választások hatása a klímapolitikára

Június 9-én Európai Parlamenti választások voltak. Két választottunk, és mennyire fogják a választások az Európai Unió haladási irányát befolyásolni? Erre a kérdésre az európai jogalkotási folyamat gyors áttekintése adhatja meg a választ. Az Európai Unióban három intézmény játszik szerepet a jogalkotási folyamatban: Európai Bizottság, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa. Mindhárom intézmény részt vesz az Európai Unió törvényhozásában, de nem egyenlő mértékben.

Az Európai Bizottságnak monopóliuma van a törvényhozásban, ami azt jelenti, hogy az egyedüli szerv, amely új jogszabályokat javasolhat. A Bizottság a javaslatok előkészítésében széleskörű tekintettel van különböző tényezőkre, beleértve a lakosságra, gazdaságra és környezetre való hatásukat is. A törvényjavaslat kidolgozása után megvitatásra kerül az Európai Parlamentben és az EU Tanácsban.

Az Európai Parlament az EU polgárait képviseli, és 705 tagját 27 országból közvetlenül választjuk. Erről döntöttünk júniusban. Csehország 21 EP-képviselőt választ, ami egyáltalán nem kevés. Az EP az EU Tanácsával együttműködik, mint a törvények társ-jogalkotója. A Parlamentnek joga van jóváhagyni, vagy elvetni a törvényeket, vagy változásokat javasolni a jogszabályokat illetően, amiket a Bizottság nyújtott be. Mindkét intézménynek azonos jogkörei vannak a jogszabályok alkotásában.

Az EU Tanács képviseli az egyes tagállamokat, és az összetétele aszerint változik, amilyen témáról tárgyal, például az egyes pénzügyminiszterek a Tanács gazdasági és pénzügyi kérdéseiről értekeznek (Ecofin). A Tanácsnak az EU Parlamentjével együtt jogosultsága van a javaslatok elbírálásában, és változásokat eszközölni a jogalkotás menetében. Az EU Tanácsának kulcsszerepe van az EU döntéshozatali folyamatában, és további fontos szerepe van az EU jogrend-szerének a kialakításában.

A teljesség kedvéért meg kell jegyeznünk, hogy az EU Tanács mellett még van másik Európa Tanács is, amelyik meghatározza az EU általános irányzatát és prioritásait. Az ET-t mint szervet az államfők vagy kormányfők és az EB elnöke alkotják, együttesen az Unió külügyi- és biztonságpolitikai megbízottjával. Az Európa Tanácsnak nincsen jogalkotási jogköre, de a Tanács döntései jelentős hatással vannak az EU politikai irányultságára és prioritásaira. Ellenkezőleg, az EU Tanácsa törvényhozó szerv, amely a tagállamok kormányait képviseli, és részt vesz a törvények elfogadásában és a politika koordinálásában. Az Envi Tanács egy a Tanácsok közül, amely a környezettel foglalkozik, ahol a tagállamok környezetvédelmi miniszterei jönnek össze, hogy megvitassák és döntést hozzanak a törvénykezésről és a környezetvédelmi politikáról.

Az Európai Unióban folyó tárgyalásoknak nagyfontosságú eleme az ún. trialógus (három oldali egyeztetés). Ez egy folyamat a már említett három intézmény között, amely ki akarja küszöbölni a különbségeket, és elérni a kompromisszumot a jogalkotásban úgy, hogy a javas-

latok elfogadhatók legyenek már az első olvasatban, amivel lényegesen lerövidülne a jogalkotási folyamat. Amennyiben az egyeztetéskor a javaslaton a három fél megegyezett, a javaslat hivatalosan a Parlament és a Tanács által elfogadásra kerül. Tehát mit változtathatnak meg az Európai Parlamentbe történő választások? Sokat. Csehországban a törvények majdnem 70 százaléka az Európai Parlamentben elfogadott törvényekből származik.

A jelenlegi növekvő klímavédelmi kihívások idején olyan kritikus döntés előtt állunk, amely meghatározhatja a kontinensünk, sőt, egész bolygónk jövőbeli fejlődésének irányát. Az európai választások az a kulcsfontosságú tényező, amelyikre befolyással lehetünk, hogyan tud szembenézni Európa a globális felmelegedéssel, milyen komolyan veszi a klíma- és környezetvédelmet. Az EU már hosszú ideje a globális klímavédelem vezető erejéhez sorolja magát, függetlenül attól, hogy az emissziók csökkentésének ambiciózus céljáról, vagy a felújítható energiákról, és a fenntartható földművelést érintő beruházásokról van szó. Azonban más globális szervezetek sincsenek távol ezektől a céloktól. A kérdés az, akarja-e Európa megtartani vezető szerepét a klímavédelemben, és akar-e fenntartható gazdasági modellt megvalósítani.

Az EP pótolhatatlan szerepet játszik a klímát illető törvényhozásban. A mostani választásokban minden szavazat közvetlenül befolyásolja, ki fogja alkotni a törvényeket és a jogszabályokat, amelyek csökkentő hatással vannak az átlagos globális hőmérséklet növekedésére, vagy a természetes ökoszisztémák megújulására. Különösen az európai Zöld Megállapodás keretén belül, amelynek ambíciós terve elérni a klimatikus egyensúlyt 2050-ig nyilvánvaló, hogy a választások arról döntenek, hogy az EU képes lesz-e elérni céljait, és a Zöld Megállapodás nem marad-e papíron egy tervnek, reális alapok nélkül.

Európa átalakítása az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésével, nemcsak papíron rögzített terv, hanem megvalósításuk tetemes pénzügyi eszközökhöz kötődik. Hogyan kerülnek elosztásra ezek a pénzek, részben a választások kimenetelétől függ. Azoknak a képviselőknek és pártoknak a támogatása, akik prioritásként kezelik a zöld infrastruktúrát, a tiszta energiát, és az innovációt és azok fenntarthatóságát, nagyobb ráfordítást eredményezhet azon projektek esetében, amelyek nemcsak védik a klímát, de egyúttal erősítik a gazdaságot és az egészséget.

A klíma alakítása önmagában nemcsak technológiai, hanem szociális és társadalmi probléma is. Alapvető itt az emberek támogatása, akik biztonságot és stabilitást kívánnak, hogy az átalakulást végre tudják hajtani. Az európai parlamenti választások kitűnő alkalom aktívan formálni a jövőt, amiben a klímavédelem első helyen áll. Az európai választásokban való részvétel hosszú távon alacsony. Pedig ezek eredménye messzemenő hatással van a tagállamok határain túl is. Nemcsak politikai aktus, hanem a közös felelősség megnyilvánulása bolygónk jövőjét illetően.

DR. PALÁGYI ISTVÁN GYÖRGY

Németország és a számában gyarapodó mohamedán közösség

A világot körbejárta a „Kalifátus az egyedüli megoldás”-t hirdető panó a hamburgi tüntetésről. A német társadalmat alapjaiban megrázta, az iszlám kalifátust követelő tüntetés. Németország harmadik legnépesebb városában, az egymillió lakost meghaladó Hamburgban, április 27-én szélsőséges iszlám szervezet tüntetést szervezett. A szervező, felszólaló a virtuális médiában hihetetlen popularitást élvező 25 éves egyetemi hallgató volt. Rengeteg követője van a különböző szociális média felületeken és sok közöttük muszlim fiatal.

Mohamedánok a világban Európában, Németországban

Ma a mohamedán vallás a kereszténység után a második legnépesebb vallás, mely követőinek száma az elmúlt harminc esztendőben többszöröződött Európában a bevándorlás felerősödése következtében.

A mohamedánok száma 5,4–5,6 millió között mozgott 2020-ban a Német Mohamedán Konferencia adatai szerint (1.), a 83,1 milliós Németországban. Ez viszonylagosan 6,4–6,7%. A szíriai polgárháború óta, azaz 2015 óta nőtt a legszámottevőbben: közel 900 ezer mohamedán vallásúval gyarapodott Németország. (2.)

A török állampolgárok száma 2022-ben 1,49 millió, s ehhez jönnek a már Németországban születettek is. Amit még meg kell említeni, az arab állampolgárságú bevándorlók száma 2021. december végén 1,69 milliót tett ki. 860.000 Szíriából, 276.000 Irakból, 85.000 Marokkóból származtak. Míg 1995-ben a berlini fal leomlását követően az arab bevándorlók száma csak 260.000 volt, addig ez mára meghaladta a másfél milliót!

A mohamedán bevándorlók, kezdetben a törökök, Nyugat-Németországban és nagy számban Nyugat-Berlinben telepedtek le. A Törökországon kívül élő legnépesebb török közösség ma a német fővárosban található, számuk meghaladja a 200 ezret. Azon belül is két területben koncentrálódnak, Neukölln-ben és Wedding-ben. A város nyugati felében is mindenhol jelen vannak, Neukölln területben közel ők alkotják a többséget is, de mindenképp ők a legnagyobb etnikai közösség.

A mohamedán közösség tehát az ország fővárosában és Németország nyugati nagyvárosaiban koncentrálódik. Egy fontos dolog fölött nem szabad átsiklani, ez pedig a népszaporulat a mohamedán közösségen belül. Berlin, Frankfurt, Offenbach, Duisburg és Essen városok-

ban a mohamedán iskolaköteles diákok aránya mára 80% lett.

Egyik német kutatóintézet előrejelzése szerint, a mohamedánok száma Németországban bevándorlás nélkül is 2050-re elérheti az összlakosság 11%-át. (3.) A mohamedánok fele már német állampolgár. Fiatal népcsoportot alkotnak, egyötödük (21%) 15 év alatti gyermek, a további 22% 15–24 éves. A török gyerekek száma 62.000 között mozog.

A közbiztonság a többségében muszlimok által lakott kerületekben nem kiemelkedő. Több helyen is olvasható riportokban, a mohamedán No-go zónákról Nyugat-Európa-szerte, ebből nem marad ki Berlin sem. Berlin török kerületének arab utcája híres a török-arab maffia leszámolásairól. Ők végzik Berlin drog-elátását, a fegyverkereskedelmet, erről néhány éve sorozatot is forgattak.

Vajon hogyan jutott el a német társadalom addig a pontig, hogy megengedték ennek a számaiban kis közösségnek (több, mint 1.000 résztvevő), hogy egy antidemokratikus eszméért – mohamedán kalifátus (ahol a vallási vezető egyben a világi hatalmat is gyakorolja) bevezetéséért tüntessen, olyan országban, ahol a lakosok büszké a társadalom demokratikus elveire, a szekuláris

Barabás Miklós:
Gróf Nádasy Ferencné Gróf Zichy Ilona

államra, a vélemény szabadságára, az egyén szabadságjogaira és a szabad vallásgyakorlásra! Hogyan tud Németország megküzdeni a közeljövőben a megbicsaklott integrációval? Alkalmas erre a jelenlegi szocialista-liberális-zöld koalíció? Alapkérdések, amik ezekben a napokban minden németországi lakost foglalkoztatnak s órákon belül egyben a vezető téma is lett majd minden médiafelületen!

KESZÉG KORNÉL

Románia: RMDSZ-siker és AUR-veszély

Lapzártakor, 99 százalékos feldolgozottság, a hazardírozás különösebb kockázata mellett kijelenthető: az Romániai Magyar Demokrata Szövetség az elmúlt 20 év legnagyobb sikerét érte el a június 9-i európai uniós, illetve önkormányzati választásokon. Az RMDSZ kicsivel több, mint 566 ezer szavazatnak örvendhetett az EP-választáson, ami 6,5 százalékos eredményt jelent, és ezzel két biztos brüsszeli képviselőt. Ugyanakkor 199 települést vezet az elkövetkező négy évben tulipános polgármester, miközben sikerült megtartani olyan kulcspozíciókat, mint Marosvásárhely és Szatmárnémeti városvezetése. De csángóföldi győzelemmel is büszkélkedhet a szövetség: először lett magyar polgármestere Gajcsánának, így Oltean Péter gyimesbükki újrázása nyomán immár két magyar előljáró is lesz Bákó megyében.

A megszokottnál jóval magasabb, 51,12 százalékos részvételt hozó voksoláson összesítésben a kormánykoalíció, a PSD-PNL tarolt az EP-választáson, mögötte viszont ott van már a Románok Egyesüléséért Szövetség (AUR) nevű szélsőséges román párt. A Szocialisták és Demokraták Progresszív Szövetségének (S&D) és az Európai Néppártnak (EPP) is 11–11 romániai képviselője lesz az új összetételű Európai Parlamentben, az Újítsuk meg Európát (Renew Europe) frakcióban két, a Zöldek táborában egy romániai EP-képviselő kap helyet. Az S&D frakcióban a PSD EP-képviselői foglalnak majd helyet. Az Európai Néppárt nyolc képviselőt küldhet a PNL, egyet a Népi Mozgalom Párt (PMP), kettőt pedig az RMDSZ. Az AUR és az SOS Románia öt, illetve két mandátumot szerzett a vasárnapi EP-választáson, őket azonban egyelőre a „más képviselők” nevű csoportba sorolják a becslésben, mivel a leköszönő parlament egyik képviselőcsoportjához sem tartoztak. Az Európai Konzervatívok és Reformerek (ECR) képviselőcsoportjának is lesz egy romániai tagja, az ezúttal az AUR listavezetőjeként mandátumot szer-

zett Crtistian Terheş ugyanis eddig ennek a frakciónak volt a tagja.

Előzetesen egyfajta apokalipszist vetítettek előre a hagyományosnak tekintett pártok; a többé-kevésbé indokoltan körvonalazódó világvége hangulatot az AUR prognosztizált előretörése gerjesztette, amelynek ellensúlyozására csak a korábban jóval aktívabb választási részvétel kínálkozott hatásos fegyverként. Magyar és román részről egyaránt.

Egy korábban végzett felmérés szerint Románia az első helyen áll az Európai Unióban a fiatalok szavazókedve tekintetében. A 15 és 30 év közötti fiatalok körében a megkérdezettek 78 százaléka mondta, hogy elmegy szavazni, ami a legmagasabb arány a 27 uniós ország közül – összehasonlításként: az európai átlag 64 százalék. Egy másik, immár romániai felmérés szerint pedig a romániai fiatalok körében az AUR tűnt a legkedveltebb pártnak.

Az RMDSZ nagyváradi kampányrendezvényén Kelemen Hunor szövetségi elnök az AUR-veszélyről szólva egyértelműen fogalmazott: „Épeszű magyar ember az AUR-ra nem szavazhat, az AUR-hoz nem közeledhet.” Felidézte: Szatmár megyében az AUR szövetkezett a Nemzeti Liberális Párttal (PNL), amire a román politikában nem volt példa. A szövetségi elnök, a sok magyar szavazatot nevezte a legjobb módszernek a magyarellenesség legyőzéséhez.

A két párt közötti konfrontáció teljesen nyílt, George Simion AUR-elnök úgy fogalmazott, hogy az RMDSZ „visszatámasztó és sovíniszta kreatúra”. Sabina Fati román elemző szerint az olyan AUR-os parlamenti képviselők vagy aktivisták, mint Dan Tănase, akik azt állítják, hogy az RMDSZ egy „mélyen románellenes, Európa-ellenes, idegengyűlölő, irredenta” szervezet, amely „terrorizmust támogat a románok ellen”.

A közösségi hálók könnyen görgetik a gyűlöletbeszédet, és valamiféle normává alakítják, miközben a kollektív emlékezet nem veszi figyelembe, hogy a közelmúlt

Kína és Szerbia acélbarátsága

Hatalmas reklámpannók, lobogók és a két ország és nép közötti acélérességű barátság jelmondata fogadta Hszi Csin-ping kínai elnököt Szerbiában. Az elnök kétnapos látogatása során harmincnál is több megállapodás született, de valódi hasznosulását egyiknek sem érzi jelenleg az állam, legalábbis a szerb. A nyugat sem nézte jó szemmel, hogy a szerb államfő a kínaiakkal szeretne szorosabb kapcsolatot, miközben Aleksandar Vučić egy pillanatban még a kínai zászlót is megcsókolta.

A kínai delegációval körülbelül 30 dokumentumot írtak alá, többnyire deklaratív jellegűeket, de komoly szerződést nem kötöttek, nem jelentettek be nagy kínai beruházást sem, csupán annyit, hogy kilenc új vonatot vásárol Szerbia Kínától.

Kétségtelen, hogy Vučić elnök megpróbált valamilyen jelentős kínai befektetést biztosítani, különösen az elektromos autógyártásba, de nem kapott ígéretet kínai részről. Bár ez a látogatás nem hozott kézzelfogható eredményeket, Kínának továbbra is jelentős befektetései vannak Szerbiában. Az összesen 4,5 milliárd eurónyi közvetlen külföldi befektetésből 1,4 milliárd euró Kínából származott.

Hszi Csin-ping szerbiai látogatása idején viszont továbbra is arról beszéltek, hogy történelmet írnak, néhány év múlva pedig tudni lehet majd, hogy tulajdon-

képpen a jövőt is megírták ezzel a találkozával.

A nyugati sajtó általában bírálta a szerb elnököt, és megállapította, hogy Szerbia kiváló példája annak, hogyan akarja Peking megerősíteni a pozícióját Európában, s az ország ennek ad teret.

Ki kell emelni azonban, hogy Szerbiában a jelenleg zajló kínai nagyberuházások éppen kínai hitelből épülnek, amelyeknél nem annyira szigorúak a feltételek, mint az Európai Unió támogatásoknál. Az egyetlen feltétel a hitel megítélése esetében az, hogy a kivitelező kínai legyen, amire számos példa van Szerbiában. A nyugat-balkáni ország, Magyarország mellett feltétel nélküli támaszt nyújt Kínának abban, hogy kialakítsa a hidat Európa felé. Hogy ebből mennyi haszna van Szerbiának, az látható abból is, hogy a nagybecskereki gumiabroncs-gyár megépítésénél a saját, importált munkaerejüket használják ki, ahogyan a gyorsvasút kiépítésén is konténerekben, katasztrófális körülmények között lakó kínaiak dolgoznak.

Egyértelmű, hogy a volt-jugoszláv hagyományok nyomában inkább hintapolitikát folytat Szerbia Kelet és Nyugat között, bár az ország gazdasága még mindig egyértelműen az EU felé orientálódik.

TÓMÓ MARGARÉTA

történelmében a verbális erőszak gyakran fizikai erőszakot szül” – fogalmazott a Deutsche Welle román szerkesztőse által közzétett elemzésében Sabina Fati.

Az önkormányzati választásokon zajló magyar–magyar versenyt sem díjazták tulipános körökben. Az említett nagyváradi rendezvényen a magyar kormányt képviselő Lázár János építési és közlekedési miniszter egyenesen súlyos hibának nevezte, hogy egyes magyar jelöltek nem az RMDSZ listáján méretik meg magukat, külön indulnak a választáson.

Kelemen Hunor váradi beszédében rámutatott: a Partiumban még él „a varratok Európája”, a cél a határok megszüntetése, Románia schengeni övezethez való csatlakozásának elősegítése. „Abban az esetben ugyanis megnyílik minden olyan kis út, átjáró, amelyet 110 évvel ezelőtt lezártak.” Az EP-választás tétjéhez tartozik annak a változásnak a segítése, amely közelebb vinne az őshonos nemzeti kisebbségek ügyének szabályozásához, a kettős mérce megszüntetéséhez.

CSINTA SAMU

Választás Indiában

Az indiai választások az utolsó, 7. forduló után véget értek. A szavazatok számlálása június 4-én fejeződött be.

1,4 milliárd lakosával India a világ legnépesebb országa, ezért herkulési feladat, a parlament alsóháza - a Lók Sabhá - országos választásának megrendezése.

Mintegy 969 millió állampolgár szavazhatott, ami megegyezik az Egyesült Államok (340 millió), +Oroszország (144 millió), +Japán (123 millió), +Brazília (216 millió), +Nagy-Britannia (68 millió), +Franciaország(65 millió) +Belgium (13 millió), lakosságának összegével.

Az általános választás a valaha volt legnagyobb demokratikus gyakorlat. Indiában annyian járulnak az urnákhoz, mintha a Földön élő minden nyolcadik ember szavazna.

A hétfázisú – a világ legnagyobb szavazása – április 19-én kezdődött, és az ország számos részén rekkenő nyári hőségben tartották, néhány északi és északnyugati régióban közel 50 Celsius-fokig (122°F) emelkedett a hőmérséklet.

Nagy valószínűséggel Narendra Modi miniszterelnök nyerte a 6 hete tartó többfordulós választásokat, s így ő lesz - az ország első miniszterelnöke Jawaharlal Nehru után - a második indiai vezető, aki harmadik ciklusra is megtarthatja az elnökséget.

Pártja, a Bháratija Dzsanaatá Párt (BJP) a hindu nacionalista, konzervatív, jobboldali populista párt Indiában. 2014 óta az ország nagyobbik kormánypártja. a. Vezetője a hivatalban lévő miniszterelnök, Narendra Modi.

Amióta Modi 2014-ben parlamenti képviselő lett Varanasiban, majd miniszterelnök, az ősi város modernizáción ment keresztül, és ezért a lakosság széles körű támogatását élvezi.

Maharashtra – India leggazdagabb állama – a választások során az egyik legjobb megfigyelt régióvá vált az előző évek politikai drámája miatt. 2022-ben a Shiv Sena párt képviselői a BJP-vel szövetkeztek. A Nacionalista Kongresszus Pártja (NCP) 2023-ban feloszlott és csatlakozott a koalícióhoz. A két ősrégi párt szakadása földrengés szerű változást idézett elő az állam politikájában.

Delhi-ben a BJP a 298 mandátumból nem érte el a kormányzáshoz szükséges 272 mandátumot, de még mindig az élen áll. Mumbaien, Maharashtra állam fővárosában ahonnan 48 képviselő kerül a parlamentbe, a remélt 30 helyett csak 11 mandátumot nyert a BJP.

Rahul Gandhi, a kongresszus vezetője, aki az ellenzéki INDIA Szövetség vezető képviselője, mindkét posztján vezet. A déli Kerala államban található Wayanadban több mint 350 000 szavazattal, Uttar Pradesh államban pedig több mint 380 000 szavazattal vezet.

A déli Tamil Nadu állam politikáját – onnan 39 parlamenti képviselőt küldenek a parlamentbe – a Dravida Munnetra Kazhagam (DMK) és az All India Anna Dravida Munnetra Kazhagam (AIADMK) regionális pártok uralják.

Karnataka azon kevés államok egyike Dél-Indiában, ahol a BJP erős pozícióval rendelkezik. 2019-ben a párt az állam 29 parlamenti mandátumából 28-at szerzett. A Kongresszus Pártja azonban megnyerte a tavalyi Karnataka állami választást, jelenleg nekik 10 parlamenti helyük van. A BJP csak 1 mandátumot szerzett vissza Bengaluru-ban a Kongresszus Párttól és 15 parlamenti székkal vezetnek.

A két tucat pártból álló INDIA Szövetség petíciót nyújtott be a Szavazó Bizottsághoz, hogy a levélszavazatok számlálása az elektronikus szavazógépeken leadott szavazatok eredményhirdetése előtt befejeződjön.

A levélszavazatokat, amelyek papíralapúak, többnyire a saját választókerületükön kívül szolgáló katonák vagy az otthonuktól távol, választási szolgálatot teljesítő tisztviselők adják le.

Idén a 85 év feletti választópolgárok és a fogyatékkal élőknek is felajánlottak levélszavazást, hogy otthonból szavazhassanak.

497 millió férfi és 471 millió nő jogosult szavazásra Indiában. Összesen 968.821.926-an voksoltak. Az elsőízben szavazók, a 18–19 éves fiatalok száma 18 millió. A 20–29 év közöttiek 197,4 millióan, a 30–84 évesek 745 millióan vannak. A 85–99 év közöttiek 8,2 millióan és 100 év felettiek 230 ezren szavaztak.

5.500.000 elektronikus szavazógépet használtak, melyek egyenként 5 ezer szavazatot tudnak regisztrálni és tárolni. 400.000 szavazatgyűjtő busz járta az országot. 15 millió rendőr és biztonsági őr felügyelete mellett zajlott ez a mamut vállalkozás.

A Modi vezette BJP az 543 mandátumból 292-t megszerzett, de úgy tűnik, hogy a pártnak egy évtized óta most először nem sikerül egyedül megszereznie az abszolút többséget.

Ez azt jelenti, hogy Modinak most a kisebb pártokra kell támaszkodnia a kormányalakításhoz. FETES KATA

Mexikó első elnöknője

A Mexikói Köztársaságnak fennállása 200 éve alatt először lesz női elnöke.

Ő az elsőprő sikerrel megválasztott Claudia Sheinbaum.

A mexikói hivatalos választási hatóság szerint Mexikóváros volt polgármestere a szavazatok több mint 58%-át szerezte meg a választásokon. Ezzel legyőzte vetélytársát Xóchitl Gálvez üzletasszonyt.

Claudia Sheinbaum a kormányzó Morena párt tagja, fontos szerepe lesz az Egyesült Államok számára prioritást élvező kérdések, például a bevándorlás és a külügy megoldásában, valamint annak a kereskedelmi megállapodás jövőjének meghatározásában, amely Mexikót az Egyesült Államok legnagyobb kereskedelmi partnerévé tette. Az Egyesült Államok és Mexikó közötti kapcsolatokra a 2018 óta hatalmon lévő López Obrador rányomta bélyegét.

Sheinbaum az Egyesült Államokban élő és dolgozó mexikóiak sorsára utalva megígérte, hogy „mindig megvédi a határ túloldalán élő mexikóiakat”.

A 61 éves Sheinbaum fizikus és klímatudós, egy jómódú zsidó családból származó urbánus technokrata, akinek anyai nagyszülei a holokauszt elől Bulgáriából menekültek Mexikóba. Apai nagyszülei Litvániából származtak.

Mindkét szülője tudós volt. Sheinbaum fizikát tanult, mielőtt energetikai mérnöki doktorátust szerzett. Éveket töltött egy

híres kaliforniai kutatólaboratóriumban, ahol a mexikói energiafogyasztási szokásokat tanulmányozta, és a klímaváltozás szakértője lett.

Retorikai stílusa távol áll az elődjétől, nem festi szóvirágokkal pontjait, inkább kimért, tömör és nyílt. Folyékonyan beszél angolul, doktori disszertációját Kaliforniában fejezte be. Mielőtt a politikába lépett volna, kiváló környezettudós, az ENSZ Éghajlatváltozási Kormányközi Testületének (IPCC) volt tagja.

Ennek megfelelően valószínűleg jobban érzi magát a világ színpadán, mint elődje, akinek sikere részben a hétköznapi emberekkel való közvetlen kapcsolatának köszönhető, különösen az őslakos régiókban és hazájában, Tabascóban volt jelentős.

Sheinbaum asszony azt reméli, hogy 2027-re a 100 000 lakosra jutó 23,3 gyilkosságról körülbelül 19,4-re csökkenhet a gyilkosságok száma. Ezzel Mexikó Brazíliával lenne egyenrangú. Meg kell említeni, hogy nagy a tét, mert ez volt a legerőszakosabb választás a modern mexikói történelemben.

Claudia Sheinbaum, Mexikóváros polgármestereként töltött hivatali ideje alatt, a gyilkosságok száma 50%-kal csökkent a fővárosban. Kampányának biztonsági tanácsadója szerint, azok a stratégiák, amelyek egy város vezetésében működtek, egyszerűen nem alkalmazhatók nemzeti szinten. FETES

AZ EURÓPAI PROTESTÁNS MAGYAR SZABADEGYETEM (EPMSZ)

1969-ben létrejött civil szervezet, melyet Nyugat-Európában élő protestáns, egyben ökömenikus gondolkodású értelmiségiek vallásos, tudományos és kulturális célok megvalósítása, tanulmányozása, ápolása érdekében hoztak létre. 1972 óta svájci egyesületként Bazel székhellyel működik napjainkig, melyet a svájci Polgári Törvénykönyv szabályai szerint tagjai sorából a közgyűlésen kétéves időtartamra megválasztott elnökség irányít az egyházaktól, politikai pártoktól vagy egyéb világi csoportosulásoktól függetlenül. Kezdetben tagjai a Kárpát-medencén kívül (főként Nyugat-Európa különböző országaiban) élő magyar vagy magyar származású, többségükben református vagy evangélikus vallású értelmiségiek voltak, akiknek száma a 2024-es évekre nagyban megfogyatkozott. Későbbi években azonban a tagság Magyarországon és a szomszédos államokban élőkkel bővült, növekedett (jelenlegi taglétszáma kb. 150). Az EPMSZ alapítói Bibó István példája lelkesítette, emellett kezdetben Cs. Szabó László író, az EPMSZ tiszteletbeli elnöke, később Vályi Nagy Ervin teológiai professzor, tanácsadó lelkes munkássága formálta az EPMSZ szellemiségét. Ez a szellemiség jellemzi jelenlegi találkozóit is.

A Szabadegyetem elsősorban értelmiségieket szólít meg. Nem tartja magát azonban zárt elit-társaságnak, hanem nyitott mindazok felé, akik készek tanulni másoktól.

1996-ban megalakult az EPMSZ magyarországi testvérszervezete, az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem Egyesület Budapest székhellyel. 2000-ben Marosvásárhelyen létrejött az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem Erdélyi Köre, mely időközben egyesületté alakult Erdélyi Magyarok az Európai Protestáns Kultúráért Egyesület néven. 2006-ban megalakult Délvidéki, Felvidéki és Kárpátaljai Köre működése napjainkban kérdéses.

Találkozók és előadások rendezése

Az EPMSZ évente egyszer, április vagy május havában különböző helyszíneken ún. „Akadémiai Napok”-on szakemberek előadásai, a ke-rekasztal-viták és a munkacsoportok által az egyetemes emberi, kivált a magyarságot érintő kérdésekkel foglalkozik, különös tekintettel korunk tudományos, kulturális, vallási vonatkozásaira. Az EPMSZ 1977 óta 70 könyvet is kiadott. Az utóbbi években ez megszűnt.

A működtetésének rendelkezésre álló anyagi eszközök

A Szabadegyetemet elsősorban tagjai tartják fenn a közgyűlés által megállapított éves tagdíj, valamint önkéntes hozzájárulások befizetésével. További forrás a találkozók megrendezéséből befolyó nettó bevétel. Alkalmanként külső szponzorok is támogatják anyagiilag az EPMSZ-t, az első években a Svájci Protestáns Egyházak Szövetsége (Bern), majd 1990 után a Friedrich Naumann Alapítvány, az Európai Unió budapesti irodája és a budapesti Protestáns Fórum, továbbá a Magyarországi Református és Evangélikus Egyház, az utóbbi években pedig a Nemzeti Civil Alapprogram. A Magyarországi Evangélikus Egyház évek óta rendszeresen járul hozzá a találkozók költségeihez, az Unitárius Egyház pedig könyvesboltjának értékes szolgálatával segíti a Szabadegyetem munkáját. Több barátja és vezetőségi tagja is támogatta és támogatja önkéntes hozzájárulással.

2024-ben Erdélyben Zeteváralján került sor Otthon vagyunk-e itthon? Akadémiai Napok megrendezésére közel ötven résztvevővel, ahol a vezetőségi választásokon Jaskó Tamás elnök lemondása után Varga Pál lett a megválasztott új elnök (vargapaul@yahoo.de), tiszteletbeli elnök Ódor László (odorlaszlo2@gmail.com) és az új alelnök Jaskó Irén (iren.jasko@moose.co.uk).

MOLNÁR ILONA

GULYÁS GÁBOR

A csodák útjába nem állhat semmi

Ha jól emlékszik, a férje temetése után találkozta, talán három éve lehetett. Egy hétvégi nagybevásárlás alkalmával azonban újra összefutottak a hipermarketben.

Szia, de jól nézel ki Katikám.

Köszönöm. Te is.

Nem, én úgy éretem, a korodhoz képest rettentő fiatalos vagy és fitt. Mint ha alig múltál volna negyven. Nagyon irigylek. Szedsz valamit?

Hát, ami azt illeti igen. Van ez a por. Na, mesélj csak.

Naponta bele kell kevernem egy tet-szőleg folyadékba, és evés előtt felhajtani. Nem tagadom, borzasztó íze van. De ha egyszer működik.

Aha. És mi a neve ennek a szernek, ha nem titkos?

Nagy Péter.

De hát... az a férjed volt?!

Igen, hamvasztottuk. Most bennem él tovább. Tudod, az orvostudomány folyamatosan fejlődik, elképesztő csodákra képes.

A szlovákiai magyar oktatás helyzete

Mielőtt a tárgyra térnék, érdemes megneznünk a legutolsó, a 2021-es szlovákiai népszámlálás eredményeit: Szlovákia 5.449 270 lakosából 422 065-en 7,8% vallotta magát magyar nemzetiségűnek (národnost), azonban magyar anyanyelvűnek 403 140 fő, Szlovákia lakosának 7,4%-a. Ezek tények, melyeket nem szabad figyelmen kívül hagynunk, mielőtt a szlovákiai magyar oktatás helyzetéről, jelenéről és jövőjéről beszélünk.

A felvidéki, magyar nyelvű oktatás, nevelés, képzés és művelődés szempontjából meghatározó szereppel bírnak az intézményesített oktatás-nevelés alappillérei, az óvodák.

2000 óta a magyar óvodába járó gyermekek száma az összes szlovákiai óvodáshoz viszonyítva 5,5–6,5% között mozgott, függetlenül attól, hogy az adott időszakban a népszámlálási adatok szerint Szlovákia állampolgárainak mekkora része vallotta magát magyar nemzetiségűnek,

Országos szinten az óvodások száma 2004-2008 között 6,4–6,3% között volt, de ez az arány 2017-ig folyamatosan csökkent és 2017-re 5,5%-t ért el. A mélypont a 2017-es év volt. Azonban 2019-ben 5,7%-os emelkedés történt, amely után következő négy évben 2023-ig 5,6%-on állapodott meg ez az arány, amely köszönhető a magyarországi hathatós óvodai központok, egyházi óvodák építési beruházásainak, felújításainak, a Rákóczi Szövetség magyar óvodába, iskolába íratási országos programjainak is.

A szülőket nem akkor kell megszólítani,

amikor a gyermekük már óvodába, vagy iskolába készül, hanem már akkor, amikor szülővé válnak. Ezt a célt szolgálják a Ringató foglalkozások és a baba-mama klubok Szlovákiában, valamint az anyaországi támogatások, a Szlovákiai Magyar Pedagógus Szövetség szervezésében a számtalan továbbképzés, szakmai foglalkozás óvónők részére.

A szlovákiai magyar oktatás jelene és jövője

A szlovákiai magyar oktatás jelenének egyik fontos pontja a kisiskolák kérdése. Arányait tekintve sok a kisiskola, a 231 alapiskolából jelenleg 104 kisiskolaként, vagyis 1–4. évfolyamos iskolaként működik Szlovákiában.

A köznyelv sokszor kisiskolának nevezi az alacsony gyereklétszámmal működő, de teljes szervezetségű, vagyis 1–9. évfolyamban oktató iskolákat, sőt, akár a gimnáziumokat is, melyek működtetése sokszor komoly anyagi gondot jelent.

Tudni kell, hogy a kisiskoláknak az oktatás, nevelés mellett kultúrákövetítő szerepük is van.

Nem beszélve arról, amikor a kisiskolák szórványban működnek, így egyfajta utolsó magyar mentvárnak számítanak. Az állami támogatás a költségeik 80 százalékát fedezi, 20 százalékot viszont a fenntartónak kell hozzátenni.

Szlovákiában a normatív finanszírozást 20 évvel ezelőtt vezették be az oktatási intézményekben. Az alapiskolák kétharmadának 250 főnél kevesebb tanulója van,

holott a normatív rendszer 250 tanulóra van beállítva, ezért a kisiskolákat más típusú normatíva alapján kellene finanszírozni. A működési költségekre 80–90%-os állami támogatás jár, a hiányzó részt vagy fedezi az önkormányzat, vagy nem.

Mit lehet tenni a színvonalas iskoláért.

Minél előbb el kellene érni, hogy az iskolák összevonásáról csak a fenntartók dönthessenek, ne a minisztérium, ne a szakmai szervezetek.

Hiányzik a kistérségi gondolkodás, együttműködés.

Sürgősen rögzíteni kellene az iskolaközpontok létrehozásának a technikáit.

A 231 magyar iskolából 104 a kisiskola, ezért jelenleg és a jövőben a szlovákiai magyar oktatás kiemelt kérdése ez. Szlovákiában a 2023/2024-es tanévben összesen 207 teljesen magyar nyelvű alapiskola és 24 vegyes, magyar–szlovák nyelvű alapiskola működött. A 2023. szeptember 15-én az ország **alapiskoláiba** 32 246 magyar nemzetiségűként regisztrált gyermek járt, ami az ország összes alapiskolai tanulója 6,59 százalékának felel meg. A magyar intézményekbe járó gyermekek diákszáma 29 433 fő volt, ami szerint 8,3 százalék magyar gyermek nem szlovákiai magyar iskolába jár, melynek oka a migráció, elvándorlás és asszimiláció.

Fontos szempont a szlovák nyelvoktatás hatékonysága

Kiemelt hangsúlyt kell helyezni a szlovák nyelv oktatásának megfelelő minőségére és módszertanára, valamint az ezzel kapcsolatos eredmények eredményes kommunikációjára. Így okkal remélhető, hogy a nem anyanyelvi oktatást választó szülők aránya a tömbterületeken is tovább fog csökkenni.

Albert Sándor, a Kassai Ipari Szakközépiskola volt igazgatója, a Selye Egyetem volt rektora szerint legnagyobb probléma napjainkban az **intézmények magas száma** és a **gyerekhiány**. Emiatt kérdésessé vált a kisiskolák **sorsa** és **jövője**: Előbb-utóbb lehetetlenné válik **megtartani** a kistélepek **kisiskoláit**, nem marad más mint a **központosítás**, körzetesítés.

Ha terítékre kerül a szlovákiai magyar oktatás, akkor szinte kizárólag a szlovákiai magyar alapiskolákról, a magyar elsősök számáról beszélnek Szlovákiában. A magyar tannyelvű középiskolai képzésről évek óta nem esik szó, a szakközépiskolák napjainkig kimaradtak a köztudatból.

Nyitra és Nagyszombat megyében működik a legtöbb magyar, illetve magyar képzést is nyújtó gimnázium és szakközépiskola. Az ország középső és keleti részében viszont egyre csökken a számuk. A legkritikusabbnak a középiskolák helyzete mondható, mivel a kimutatások szerint minden harmadik magyar gyermek szlovákul tanulja a szakmát.

Ennek következtében az a középréteg szlovákosodik el, melynek a jövőben el kell döntenie, milyen nyelvű oktatási intézménybe írassa gyermekeit.

A szlovákiai magyar szakközépiskolák tanulóinak létszáma 2000-ben 8 752, 2023-ban 5 475 fő volt. Az elmúlt 23 év alatt 37%-kal csökkent a szlovákiai magyar szakközépiskolában tanulók létszáma.

A szlovákiai magyar középiskolák sorában talán még kritikusabb a helyzet a gimnáziumoknál.

Barabás Miklós: Radákné Rhédey Klára

A magyar gimnáziumi tanulók számának jelentős csökkenése 2000–2023-ig 32%-os volt, 4675-ről 3249-re. A magyar gimnazisták száma az országos létszámokhoz viszonyítva nagyon alacsony, egyetlen évben sem éri el az 5%-ot, az utóbbi években 4,4%-os volt. A 20 gimnáziumunkból 12-ben a diákok létszáma 100 fő alatt van, sok kislétszámú, anyagilag nehezen fenntartható gimnáziumunk van. Amíg a magyar tannyelvű gimnáziumokban csökkent a diákok létszáma, addig a szlovák gimnáziumokba járó diákok száma jóval több lett.

Jelenleg az egyik fontos feladat a gimnáziumi oktatás és hálózat megerősítése lenne.

Az oktatási stratégia öt pillére: önkormányzatelnvi oktatásirányítás, optimalizált iskolahálózat, közoktatás fejlesztése, jó pedagógusok, pozitív menedzselés. (Fodor Attila)

Tudomásul kell venni, hogy *a felvidéki magyarság rohamosan fogy, ezzel a magyar iskolákba íratott gyermekek száma is csökken. Most elérteünk egy útkereszteződéshez, és dönteni kell, mert az elmúlt 23 évben 62 magyar iskola és 64 vegyes iskola szűnt meg Szlovákiában.*

Jövőkép

A jövőképbe tartozik, hogy 2026-tól egy teljesen új oktatási rendszer szerint tanítanak majd a szlovákiai alapiskolákban. A reform megszünteti az alsó- és a felsőtagozat fogalmát, gyakorlat- és kommunikáció-orientálttá válik az oktatás. Fontos lesz a csapatmunka. Közzétették, hogy néhány magyar alapiskola – szám szerint 39 – már szeptembertől az új módszertan szerint oktatna. Egyelőre tesztjelleggel.

Mit jelent a magyar iskola? Biztonságot, mondókat, János vitézt, Toldi Miklóst, Balassit, Petőfit, Aranyt és Adyt, István királyt, mohácsi csatát. Mindezek mellett a sikeres jövőképet is. Meggyőződés, hogy a magyar iskolákba járó tanulók létszámának növekedését azzal érhetjük el, hogy jól képzett, hivatásuknak élő pedagógusok jobb minőségű oktatást nyújtanak, mint a többségi nemzet iskolái. Ha nem vesztjük szem elől, hogy a felvidéki magyarság örök értékét a műveltségnek a bástyái és végvárai jelentették.

Bessenyei György, a magyar irodalom programadójának Bécsben íródott Magyar-ság röpiratából gyakran idézett szállóigévé lett mondat: „*Minden nemzet a maga nyelvén lett tudós, de idegenen sohasem.*”, melylyel a magyar nyelv európai szintre tevését szorgalmazta.

Ha ezt tudatosítjuk, akkor a jövőnk is értékeinket megőrző lesz, és örökségteremtő életet élhetünk tovább.

MOLNÁR ILONA

LENCSES KÁROLY

Elment a nyár után (FV-nek)

Szeretlek nem szeretlek mondd.
Nem úgy, mint kéne'
Körbe nézek s hirtelen fák
Meztelen ágai karcolnak
Véres naplementét a tájba.
Míg nyár volt jöttél.
Az ősz, aztán a varjak
Bezártak magadba.
A kihűlt színek után
Az utcán megnyúlt sötét árnyak
Itt, ideje tüzet rakni.
Téged egy napsugár tán'
Felvett magára elrejtett
egy költöző madár után.
Míg én itt maradtam
Lábam menne, de hová?
Eltévednék a városban.
Idegen sikátorok
Kihalt lépcsőházak visszhangja
Földszinti garzonok zárt ajtaja
Mögött bájos gyerekacaj, nekem
Az is ez is magány.
Előbb utóbb itt hagyt
Délibábod végleg megbetegít
Mosolyog bennem egy kép,
Ölelem a nyarat, amiben veled vagyok.

ZSIRAI LÁSZLÓ

Felhők alatt is

Takarodj bánat, belülről ne üss!
Felhők alatt is lehetek derűs.
A varjak hiába kántálják: kár!
Szívemben télen is dalol a nyár.

LENCSES KÁROLY

Én az Éjszaka

Még sokáig tart a sötétség.
Szemem régen nem álmos.
Lesném a fakuló éjszakát.
A koszfehér gomolygó
Köddön át.

A még itt maradt neszek
Sem tágitanak. Olyanok, mint
A szárnycsapás. Repülni tud.
Varjú testű, és a hangja?
Vonatzakatolás.

Mért ébreszt? Mért engem...
Mit mond, mit mutat?
Reccsen, lenézek:
A kutyám álmában szalad
Körbe-körbe az elvárásolt diófa alatt.

Végül megérezem mindig. Átfolyik
A véremen. Nem fázom.
Szín a fekete. Minden mozog.
Minden rezeg. Látom. Értem.
Hagyom. Belékapaszkodom.

Megyek a kutya után.
A kert gerince kiszakadt.
Hullámszik, fölötte lebegek.
Anyám mesélt egyszer az
Emberről, ki a holdon ül...

... Én vagyok. Engem
Ugat az utca. Én öntöm ki
Gyertyákból a fényt. Én festem
Át az eget. Engem mesélsz el
Ásító gyermekednek.

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: FETES KATA

Az ENSZ sürgeti a kényszerhazatérések leállítását

Az Egyesült Nemzetek Szervezete Menekültügyi Ügynöksége szerint a haitiaknak „életveszélyes kockázatokkal” és lakóhelyeik további elhagyásával kell szembenéznük, ha visszatérnek Haitire. Az ENSZ, a legutóbbi deportálás után sürgeti az Egyesült Államokat, hogy állítsa le a kényszerű hazatéréseket Haitire.

Miután az ENSZ-ügynökség csütörtökön közölte, hogy „egy újabb amerikai kitoloncolási járat landolt Haitin”, az UNHCR sürgette Joe Biden amerikai elnök kormányát, hogy „tartózkodjon a haiti lakosok erőszakos visszaküldésétől”. Az amerikai belbiztonsági minisztérium nem reagált azonnal a kérésére, hogy megmondja hány ember tartózkodott a fedélzeten. Ez volt a második Haitiba repülő deportálási járat az elmúlt hónapban. Április 18-án az Egyesült Államok kormánya mintegy 50 haiti állampolgárt küldött vissza országába, ami a jogvédő csoportok azonnali tiltakozását váltotta ki.

Haitin az elmúlt években széles körben elterjedt a csoportos erőszak, különösen azután, hogy Jovenel Moise elnök 2021 júliusi meggyilkolása hatalmi vákuumot teremtett.

A már amúgy is súlyos helyzet azonban tovább fokozódott február végén, amikor Haiti fővárosában, Port-au-Prince-ben hatalmas fegyveres csoportok támadtak meg börtönöket, rendőrörsöket és más állami intézményeket. A zavargások lemondása bejelentésére kényszerítették Ariel Henryt, Haiti miniszterelnökét. Ez egy bizonytalan politikai átmenetet indított el.

Az ENSZ közölte, hogy Haitin 362 000 ember kényszerült lakóhelye elhagyására, ezek fele gyerek. A Nemzetközi Migrációs Szervezet arról is beszámolt, hogy március 8 és április 9 között egy hónap alatt körülbelül 95 ezren menekültek el az erőszaktól leginkább sújtott fővárosból.

Az Egyesült Államok legutóbbi kitoloncolásai az ország törvényhozói és jogvédői körében bírálatokat váltottak ki. Szerintük a Biden-kormány kockára teszi az emberek életét.

Egy fehérje gél lebontja az alkoholt

A bor, a sör és társaik mindennapi drogok, az alkohol sejtmeleg. Már kis mennyiségben is rontja a gondolkodási képességet és az észlelést. Amikor az etanol a májban lebomlik, mérgező acetaldehid keletkezik, amely hosszú távon károsítja a májat, májzsugort, sőt májrákot is okozhat.

Egy kutatócsoport most rátalált valamire. A zürichi Svájci Szövetségi Műszaki Főiskola (ETH Zürich) egyik kutatója Jiaqi Su és kollégái kifejlesztettek egy étkezési gél, amely még az emésztőrendszerben ártalmatlan ecetsavvá alakítja az alkoholt. Ez azt jelenti, hogy lebomlik, mielőtt elérné a vért vagy a májat. Ennek eredményeként megszűnnek a bor, sör stb. egészségkárosító hatásai és a mámor is.

Hogyan működik ez a gél? A gél vázát a tejfehérje béta-laktoglobulinból (BLG) készült finom rostok alkotják. Ezeket a tejsavófehérjékből főzéssel nyerik, és ha sót és vizet adnak hozzájuk, térhálósodnak, így ehető gél képeznek. A BLG fibrillák hidrogéllépző képessége késleltetett emésztési folyamatot és hosszú retenciós időt biztosít a gyomor-bél traktusban.

Ahhoz, hogy a fehérje gél kémiaiilag lebontsa az alkoholt, katalitikusan aktív kötőhelyekre van szükség a gél szerkezetében. Ezek vasatomokból állnak, amelyek a rostokban lévő nitrogénhez kötődnek. „Lényegében vasfürdőbe merítettük a szálakat” – magyarázza Su. A reakció elősegítésére a gél glükózt és apró aranyrészecskéket is tartalmaz. Ezek a katalizátorok együtt enzimatis reakciók többlépcsős kaszkádját idézik elő, végül az alkoholt ecetsavvá alakítják.

Más, már forgalomban lévő termékekkel ellentétben a gél nemcsak a tüneteket enyhíti, hanem azok okai ellen is hat.

A gél ezért különösen érdekes lehet azok számára, akik nem akarnak teljesen lemondani az élvezetről, de nem akarják megterhelni a szervezetüket, és az alkoholt bódító hatása miatt fogyasztják.

Mikor válik egészségügyi kockázattá az ülés?

Korábban több száz kilométert gyalogoltak az emberek, de ma átlagosan napi kilenc órát ülünk az irodai székeken és kanapékon. Milyen egészségügyi kockázatok származnak a hosszú ideig tartó ülésből és hogyan csökkenthetjük ezeket?

2023-ban az emberek Németországban átlagosan 9,2 órát ültek munkanaponként – 2021-ben ez 8,7 óra volt. A napi ülésidő magasabb az otthonról, vagy otthonról és az irodából egyaránt dolgozók körében (11,5 óra és 11 óra), mint az otthonról nem dolgozók körében (9,1 óra). A férfiak is sokkal több időt töltenek ülve (9,9 óra), mint a nők (8,6 óra).

„Az ülés az új dohányzás.”- mondja az amerikai orvos James Levine az arizonai Mayo Clinic munkatársa. Szerinte, minden ülve töltött óra két órát vesz el az életünkből. Természetesen nagy különbségek vannak a kanapén heverés és a sok üléssel járó foglalkozások között. Ez utóbbi olyan, mint a dohányzás. Egy elkerülhető kockázat a különböző betegségek kialakulásában, illetve fejlődésében.

Cristina Polidori, a Kölni Egyetem Öregedéskutatási professzora azt mondja: „Nem szenved maradandó egészségkárosodást az, aki néhány hétig sokat ül, mert például egy szakdolgozatot kell megírnia. Ha ezek után mozgalmassabb életet él, nem lesz semmi problémája.”

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) szerint az embereknek hetente 150–300 perc közepes vagy erőteljes fizikai aktivitást kell végezniük. Kevesebb mozgás esetén a WHO fizikai inaktivitásról beszél. Még ez a meghatározás szerinti elegendő testmozgás sem tudja teljesen kompenzálni a túl sok ülés negatív hatásait.

„Napi hét órányi üléstől aggasztóvá válik, tíz órától pedig jelentősen megnő a halálozás kockázata” – vallják az öregedéskutatás szakemberei.

Új mozgósítási törvény
Ukrajnában

Az utóbbi hetekben sem nyugodtak a fegyverek az arcvonalakon, viszont a lakosság életét befolyásoló legfontosabb történésekre nem a lövészárkokban került sor. Viták sorát követően elfogadták az új ukrán mozgósítási törvényt, az ukrán külképviseletek felfüggesztették a katonakorú férfiak kiszolgáltatását, Oroszország pedig ismét az ukrán energetikai szektort vette célkeresztbe.

Hosszú előkészítést követően, Volodimir Zelenskij ukrán államfő április 2-án aláírta, a Legfelsőbb Tanács pedig április 11-én második olvasatban meg is szavazta a mozgósítást szabályozó új törvényt, mely 27-ről 25 évre vitte le a behívhatósági korhatárt. A május 18-tól életbe lépő törvényre az illetékes hatóságok szerint többek között azért volt szükség, mert a korábbi jogszabály alapján a hadkiegészítési rendszer nem volt arra alkalmas, hogy a hadköteleseket pontos és aktuális adatokkal tartsa nyilván. Mindezt az is jól mutatja, hogy a hadiállapot beálltát követő időszakban a mozgósítási törvényen már hatodszor módosítottak.

A törvény életbeléptétől kezdve a hadköteles korú, 18 és 60 év közötti férfiaknak kötelezően maguknál kell tartaniuk valamilyen személyazonosító okmányt és a katonakönyvüket is; mindannyiuknak jelentkezniük kell a toborzóbizottságoknál, vagy legalábbis valamilyen módon – akár személyesen, akár már online felületen keresztül is – meg kell újítaniuk a telefonszám, email és aktuális lakcím adataikat. Amennyiben az adategyeztetési felszólításra nem jelenik meg az adott személy, így az esetet adminisztratív felelősségre vonás kíséri, ezzel együtt pedig komoly pénzbírság jár. Mivel a törvényt az államfő is jóváhagyta, így a büntetések nagysága az addig kiszabható többszörösére nőtt – 17–25 ezer hrivnya között tendál majd (ez kb. 150–225 ezer forintot tesz ki).

Ezt a kötelezettséget kiterjesztetik a külföldön élő ukrán férfiakra is. Az ukrán külképviseletek már április 23-án „ideiglenesen” – elmondás szerint a mozgósítási törvény hatályba lépéséig – leállították a külföldön tartózkodó hadköteles korú férfiak konzuli kiszolgáltatását. A törvény elfogadását követően pedig, amint arra Olekszij Honcsarenko ukrán parlamenti képviselő rámutatott, a külföldön tartózkodó férfiak is csupán abban az esetben vehetik a továbbiakban igénybe az ukrán konzuli szolgálatot, ha legkésőbb azzal egyidőben egyeztetik a toborzóbizottságoknál lévő adataikat, vagy az aktualizált katonakönyvüket felmutatják. Ennek az intézkedésnek a hatásai még beláthatatlanok, s nem tudható, hogy mennyi férfi tér vissza Ukrajnába, illeszkedik be a fogadó államok társadalmába, vagy netán az eddig is milliós létszámú illegális bevándorlói tömeget fogják erősíteni az Európai Unióban belül.

A munkáltatókat is felelőssé teszi a jogszabály a hadköteles korúak jelentkezéséért. Amennyiben a munkavállalók mégsem jelennek meg, a munkáltatóra pénzbüntetést szabhatnak ki.

Alighanem reagálva azokra a hírekre, miszerint egyes helyeken az utcáról szedtek össze embereket a toborzók, a jogszabály megerősíti, hogy a toborzóbizottságoktól továbbra sincs senkinek sem joga erőszakkal bevenni a toborzópontokra hadköteles korú férfiakat, erre csak az

Ukrán Nemzeti Rendőrségnek van joga – a hatályos jogszabályi kereteken belül. A törvény szabályozza azt is, hogy aki a katonai behívójának jogszerű átadás-átvételét követően nem vonul hadba, az 3 és 5 év közötti szabadságvesztéssel sújtandó.

A jogszabályalkotók láthatóan azon is gondolkodnak, hogyan tudnák az ukrán társadalom újabb csoportjait bevonni a háborús erőfeszítésekbe. Így a mozgósítási törvény meghatározza azoknak a nőknek a listáját is, akiknek szakmájukból adódóan – ilyenek például az orvosok többsége, a felcserek, gyógyszerészek, ápolónők, fogorvosok, fizioterapeuták, pszichológusok – regisztráltatniuk kell magukat a hadkiegészítő pontokon, viszont jelentkezésüket követően a férfiakkal elvileg ellentétben saját kezdeményezésre válhatnak mozgósíthatóvá. Ezentúl, már szó esett arról is, hogy a börtönbüntetésüket töltő elítéltek jó része is – saját akaratukból és bírói helybenhagyást követően – teljesíthetnek majd katonai szolgálatot.

A jogszabályi háttér fentebb részletezett szigorítására azért is volt szükség, ugyanis Ukrajnán belül is jelentős tömeget alkotnak azok a hadköteles férfiak, akik nem akarnak bevonulni. Az *OBOZ.UA* értesítése szerint, 2024. május 20-ig a Csernyigov, Harkiv, Ivano-Frankivszk, Zsitomir, Poltava, Rovno, Vinnyica, Kirovograd és Hmelnjickij megyékben (más megyék megtagadták vagy nem is reagáltak a sajtó megkeresésére) a toborzással és szociális támogatással foglalkozó területi központok 94 500 olyan ember ellen kezdeményeztek eljárást Ukrajna Nemzeti Rendőrségénél, akik elkerülték a katonai toborzóközpontokkal való kapcsolatfelvételt. Ezekből több mint 20 000 embert találtak meg a rendőrök, és vittek is be a toborzóközpontokba.

A mozgósítás kapcsán tett intézkedések egyre kétségbeesettebb lépésekre sarkallják a bevonulni nem akarókat. Például egy május 9-i sajtóértekezletén Florin Coman, a román határrendészet máramarosszigeti regionális felügyelőségének vezetője azt közölte, hogy közel 11 000 ukrán állampolgár lépte át illegálisan a román határt. Többeknek viszont a Tisza vagy a Máramarosi-havasok lett a vesztük. Egy határőr ellen pedig az Állambiztonsági Hivatal azért kezdeményezett eljárást, mert május 15-én a Rahói járásban található Lukij település melletti erdőben agyonlőtt egy dnyiprói férfit a határon.

A fekete-tengeri orosz flotta, valamint az orosz olajipari létesítmények elleni sikeres ukrán támadások ellenére még mindig az agresszor lépései határozzák meg a háború menetét. Ennek egyik legnyilvánvalóbb eleme az, hogy május 10-én hajnalban az orosz haderő Harkiv megyében új frontszakaszon lépte át az ukrán határt. A bevetett erők nagysága alapján aligha lehet Harkiv elfoglalása az agresszor célja, a művelet viszont arra alkalmas, hogy a meglévő közel 1200 km frontvonal további kb. 200 km-rel való bővítése által további ukrán erőket vonjon el a már meglévő arcvonalból. A *Szprotiv.info* május 21-i cikkében összesítette, hogy a brit hírszerzés szerint „az orosz hadsereg, valószínűleg, számos kisebb taktikai sikert ért el az utolsó 72 órában, bár, valószínűleg, ezért nagy árat fizettek”, továbbá megítéléseik alapján a támadó fél egyik operatív célja a

Folytatás a 9. oldalon →

A halálfutás stafétabotja

A Kassán élő dr. MÁTÉ LÁSZLÓ tanár, tanfelügyelő, diplomata újabb kötettel jelentkezett, mely az elmúlt 20 év írásából válogatott össze 71-et 375 oldalon. Tanulmányt, esszét, jegyzetet, alkalmi gondolatmenetet, köszöntőt. A dolgozatok érintik a szlovák-magyar és magyar-magyar kapcsolatokat, természetesen Trianont is, mely kisebbségi sorba taszított minket és fogyasunkat katalizálta. A gondok garmadája a szerzőt nem hagyta nyugodni, így azok állandóan visszaköszönnek írásaiban. Az ő megfogalmazásában, a halálfutás stafétabotját adjuk egymásnak.

Természetes, hogy érdeklődésem a „Besűgásom” története c. írásra irányult az elején, hiszen a szerzőről a rendszerváltás után sokfajta mendemonda keringett, az is, hogy együttműködött az állambiztonsággal. A hölgyet, aki (félre)tájékoztattott, felkértem, legalább egy emberrel hozzon össze, akit Máté feljelentett, vagy kárt okozott neki. Nem tudott egyet sem! Az írásból viszont megtudjuk, Váradi Béla színművész volt az, aki figyelmeztette, lehallgatják a telefonját. Járasi tanfelügyelőként dolgozott, aki a magyar iskolákkal foglalkozott. Főnöke fehér holló volt, megértést tanúsított fel fogása iránt. A csehszlovák kommunisták papírforma szerint internacionalistáknak mutatkoztak, a valóságban az inter-t elesztették a fülük mellett. Máté megmondta a magáét. Így már korábban tapasztalnia kellett, leveleit felbontják. Hiába, az 1968-at követő „normalizáció” neosztálinista visszarendeződésbe torkollott, hús évre kilátástalanná tette életünket. Csehszlovákia kommunista rendőrállam maradt 1989 novemberéig.

Egyetlen alkalommal működött együtt a hírhedt állambiztonsággal (Štátna bezpečnosť - ŠtB). Ugyanis felkereste ennek egyik munkatársa. Felkérték, egy 120 gépelt oldalnyi szöveget értékeljen, vajon írhatta-e azt Fábry Zoltán. Természetesen tudtak róla, hogy Máté doktori disszertációját éppen róla írja. Egy éjszaka alatt elolvasta a szöveget, s megállapította, az Fábry stílusjeit viseli magán. Emiatt a stószí író ügy-

védjét, dr. Nagyvidai Ernőt is zaklatták, aki mit sem tudott erről. Számomra ez azért érdekes, mert az állambiztonság nálam is érdeklődött, hogy Nagyvidai nem nekem adta-e át a kéziratot. Így szereztem tudomást róla, hogy létezik egy titkos napló, mely azután a rendszerváltást követően megjelent. Ebben Fábry világosan leszámolt a szovjet kommunizmussal, mert a Molotov-Ribbentrop-paktum végleg felnyitotta a szemét. Ez pedig kínos lett volna a csehszlovák náciokommunistáknak, ha kiderül.

A rendszerváltás után Máté megkapta a Nemzeti Emlékezet Hivatalától az elkészítő mennyiségű és tartalmú anyagot, mely róla szólt. Abból megtudta, Kelet-Szlovákia legnagyobb magyar sovínisztjaként tartották számon.

Fábry Zoltánnal 13 írása is foglalkozik, mert őt nem szabad háttérbe szorítanunk, hiszen helytállása a legzordabb, 1945 utáni időkben követendő példa és annak nincs semmilyen jelentősége, hogy ő baloldalinak tartotta magát. A tisztesség és helytállás oldalán állt.

A kötet azért is érdekes, mert a szerző számos olyan személyiséget említ, olyanokról emlékezik meg, akiket még személyesen ismerhettünk és összevethetjük emlékeinket az írottakkal. Czine Mihály irodalomtörténész, Bartusz György szobrász, Rudolf Schuster szlovák államfő, Pálmai Rudolf tanár, Máthé János szobrász, Hascák József grafikus, Takács András koreográfus...

Nem közismert személlyel kezdem, hanem Hajdók Géza tanárral. Amikor 1984-ben támadás indult magyar iskoláink ellen, ő a csehszlovák államfőnél tiltakozott. Erre az elnöki iroda két munkatársa érkezett Királyhelmece, hogy kivizsgálják az ügyet. Arra számítottak tapasztalataik alapján, hogy az ilyen levelek rendszerint nincsenek aláírva, de ha mégis, akkor más kanyarintotta oda az illető aláírását. Hajdók viszont szemrebbenés nélkül vállalta a levelet és kifejtette, miért káros az alternatív oktatás bevezetése. „A prágaiak egyik ámulatból a másikba estek, mert ehhez hasonló kiállással még nem találkoztak.” Hajdók

megkapta büntetését, mert nevelőnek számítotték a napközibe és csalódott volt, mert a szülők gyermekeiket „dezertáltatták” a magyar iskolából.

Kolár Pétert kell végezetül megemlítenem, mert az ő távoztával óriási úr keletkezett nemcsak Kassán. Nagyon sok fontos adatot vitt magával, amit csak ő ismert már.

Nagyon fontos kötet, mert a mi generációnk távozóban van, s amíg lehet, rögzítsük és továbbadnunk kell emlékeinket. A stafétát.

A Báthory Téka Minoritates sorozatának első kötete Tiszta beszéd címen jelent meg.

BALASSA ZOLTÁN

Barabás Miklós: A 100 éves Polyány

Lendületben a nemzeti kisebbségi jogok és a kisebbségpolitika Ausztriában

Legalábbis ezt a címet viseli magyarra fordítva egy 2022 végén megjelent kis sárga és rendkívül adrett, viszont vaskos kötet, amely a 2021 és 2022-ben megrendezésre került ausztriai kisebbségek konferenciájának előadásait, illetve eredményeit hivatott bemutatni és pedig két nyelven: GEMEINSAM/SKUPNO „Volksgruppenrechte in Bewegung”. A konferenciák, így a kötet erőssége is, hogy aktuális kisebbségpolitika mellett, általános, „ismeretterjesztésnek” is teret enged, amin keresztül az olvasók a kisebbségi lét és a többnyelvűség előnyeit, de éppen úgy kihívásait is megismerhetik. Utóbbi remekül szemlélteti például az „Immer noch Koroška” („Még mindig Karintia”) nevű dráma- és színházpedagógiai workshop, amelyet összesen öt karintiai iskolában tartottak meg. A darab lényegét egy apa és fia közötti dialógus képezi, ezen belül a fiú kritizálja az apját, aki nem tanította meg őseik nyelvére, a szlovénra. A darabot követően a diákok saját tapasztalataikat is megoszthatták, amit sokan szintén egy rövid jelenet keretében tettek. A téma a családon belüli nyelvtovábbadás nehézségeit és akár viszályait tökéletesen érinti; hisz olyan családokban, ahol a szülők nem egyforma anyanyelvvel rendelkeznek ez sűrűn előfordul, ahogyan többgenerációs kisebbségi létben is, de nem képeznek ezalól kivételt egy országba frissen érkezők sem, olykor ők sem adják tovább gyerekeiknek saját, első nyelvüket. Hogy ennek igen is lenne értelme, azt Georg Gombos pedagógus, egyetemi tanár, tudományos kutatásokra alapozva bizonyítja: A többnyelvűen felnövő magasabb szellemi kapacitással rendelkeznek, hiszen problémákhoz és azok megoldásához különböző irányokból képesek közelíteni. A kreativitásuk szintén nagyobb és újabb nyelvek, de valószínűsíthetőleg más materiák tanulásánál is jobban teljesítenek az egy nyelvűeknél. A fokozott nyelvismeretek ezentúl az érzelmi intelligenciára is hatnak, a másik fél kommunikációjának jobb és mélyebb megértésén keresztül. Gombos nem utolsósorban megjegyzi, hogy két vagy több nyelv hasonló szintű ismerete (az angol szaknyelv ezen személyekre a „balanced bilinguals” kifejezést használja) egyes kutatások szerint összefüggésben állhat az időskori leépülés lassulásával is, az állandó kognitív kontroll gyakorlása végett.

Az ausztriai kisebbségi konferencia természetesen a politikusok színpada is. Így országon belüli, úgynevezett „autochton”, tehát őshonos kisebbségek

képviselői mellett (horvátok, szlovénok, magyarok, csehek, szlovákok, románok), országon-határon túleső régiókból is rendszeresen érkeznek meghívottak. A könyv egyik felüdítő példája Dél-Tirol tartományfőnökének előadása: Arno Kompatscher részletesen vázolja fel, hogy melyek voltak azok a mérföldkövek, amelyek elérése odáig vezetett, hogy ma az autonóm tartományt kisebbségpolitika terén Európa modellrégiójaként tartják számon. Az olasz-osztrák kapcsolatok egyáltalán nem voltak mindig felhőtlenek, de mára bilaterális szerződésekre alapozva, korrektnek és mindkét fél számára előnyösnek bizonyulnak. Kompatscher a német nyelven elérhető oktatási és kulturális kínálat biztosítása mellett még két alappillért említ, amelyek nélkül Dél-Tirol ma nem lenne az ami: egyrészt, az autonóm terület szintén maximálisan saját maga rendelkezik pénzügyeiről, másrészt, kötelező minden közalkalmazott számára a két nyelvűség. Ennek köszönhetően minden polgár biztosan képes saját anyanyelvén ügyintézeni. Ausztrián belül a kisebbségek ilyen privilégiumokat teljeskörűen még nem élveznek, de kétségkívül egyre jobb a helyzet, komoly gesztusokat lehet látni: a leköszönő kormány, az osztrák néppárt és a zöldek koalíciója (2019–2024) programjában Ausztria történelmében először szánt egy egész fejezetet az őshonos népcsoportoknak. Szembetűnik kétségkívül az is, hogy a népcsoportokra szánt forrásokat sikerült megdupláznia. Ennek egyik legkonkrétabb és – hasznosabb eredménye, hogy minden népcsoport – így a magyar is – saját sajtóorgániumot tarthat fent (Rólunk.at). Egy mediatisztált társadalomban ennek jelentőségéről, sőt szükségszerűségéről nem kell győzködni senkit. Azért az ausztriai kisebbségek is küzdenek gondokkal; leginkább az oktatás terén. De úgy látszik nekünk magyaroknak van okunk bizakodni: A sajtó hozta a hírt, hogy az 1992 óta működő felsőori két nyelvű gimnázium után, jelenleg egy bécsi két nyelvű osztály elindítása is készülöben van. Emellett óvodák és alsó tagozatos osztályok elérésén is dolgoznak. Tényleg úgy tűnik, hogy lendületben vannak a nemzeti kisebbségi jogok és a kisebbségpolitika Ausztriában.

Hafner Gerhard (kiad.): Volksgruppenrecht und Volksgruppenpolitik in Bewegung – Razvoj pravic narodnih skupnosti in manjšinska politika v pretresu, Klagenfurt/Celovec – Laibach/Ljubljana – Wien/Dunaj 2022, 465 old.

BÖLCSKEY-MOLNÁR DÁVID

> frontvonaltól kb. 30 km-re lévő Pokrovszk városa tekinthető, amivel az Ukrán Fegyveres Erőket akarnák megtörni a donyecki területen.

A fentebbi katonai eseményeken túl, a hátszágai lakosságot közvetlenül is érinti, hogy az elmúlt hetekben az orosz haderő ismételtén támadni kezdte az ukrán energetikai infrastruktúrát is. Így például április 11-én elpusztították a kijevei terület legnagyobb hőerőművét Tripilskében. Május 10-én Dmitrij Kuleba ukrán külügyminiszter arról nyilatkozott, hogy az ukrán energetikai rendszer több mint fele megsemmisült vagy megsérült. A helyzet komolyságát mutatja, hogy ugyanezen a napon Denisz Smihal ukrán miniszterelnök Telegram bejegyzésében már arról írt, hogy „a mostani az egyik legnehezebb időszak az energetikai szektorban”. Az áramkimaradások ugyan elsősorban a frontvonallal vagy Oroszországgal szomszédos megyék lakosságát sújtják, a „béke szigetének” számító Kárpátalján is érzékelhető hatásuk. – Ismét egyre gyakrabban fordulnak elő az áramkiesések és már a tavalyihoz hasonló vészleállási ütemterv is életben van. Mérvadó energetikai vezetők is arról nyilatkoztak, hogy a harcok esetleges befejezését követően is évekbe telik majd az, hogy Ukrajna helyreállítsa az energe-

tikai rendszereit. Ingrida Šimonytė litván miniszterelnök asszony pedig arra figyelmeztet, hogy Oroszország miatt sújtja célzatosan az ukrán civil infrastruktúrát – mint az energetika, az iskolák és a kórházak –, hogy az alapvető szolgáltatások kiiktatásával új menekült hullámokat idézzen elő.

S ha már a menekültekről van szó... Április 20–26. között a Kijevei Nemzetközi Szociológiai Intézet kutatást végzett a háború miatt külföldre emigráltak között. A felmérés 801 Németországban, Lengyelországban és Csehországban lévő felnőtt korú személyt érintett. Ennek eredményei szerint a megkérdezettek közel 66%-a többnyire vagy teljesen elégedett az új országban fennálló körülményeivel, 26% nem elégedett, további 8% pedig hezitált a válaszadással. Arra a kérdésre, hogy szeretnék-e esetleg felvenni más ország állampolgárságát, a megkérdezettek 7%-a válaszolta, hogy már rendelkezik második állampolgársággal, további 12% pedig már benyújtotta ezzel kapcsolatos kérelmét. Ezzel egyidejűleg 34% jelezte, hogy nem tervez hasonló, 45% pedig – bár nem indított más ország állampolgársága megszerzésére irányuló folyamatot –, de összességében szeretne külföldi állampolgárságot.

PALÁDI RENÁTA

200 éve született Anton Bruckner

(Ansfelden, 1824. szeptember 4. – Bécs, 1896. október 11.)

A muzsika a szív szószólója – a belső világ nyelve. Így indítja zenészi dolgozatát Bolyai Farkas az 1700-as évek végén. Szavai ma is érvényesek. Ahol a hangok világa megjelenik, ott a nyelv elnémul. Ezek a gondolatok jutnak eszembe Bruckner befejezetlenül maradt IX. szimfóniájának hallgatása közben.

Kortársai sokáig azt se nagyon tudták a visszahúzó természetű Brucknerről, hogy zeneszerző. Csak az 1800-as évek közepén, a VII. szimfónia kiadása után sikerült lipcsei bemutatóján döbbsen rá a muzsikusra hada és a közönség, hogy a romantika egyik hatalmas komponistájával állnak szemben, aki már csaknem befejezte életművét.

Bruckner a felső-ausztriai Ansfeldenben született 1824. szeptember 4-én. Zeneszerető családban nőtt fel, apja kántortanító volt. Fiatalon a templomi kórusban énekelt, hegedűn és orgonán játszott, később zongorázni is megtanult. Összhangzatant, s autodidakta módon zeneszerzést tanult. Vidéki tanító, majd 33 évesen a linzi dóm orgonistája lett, s a fiúkorust vezette. Egyik műve a másik után született. 1868-ban Bécsbe költözött, a Hofkapelle egyik orgonistájaként a konzervatóriumban, később pedig az egyetemen is oktatott zeneelméletet, és orgonajátékot. Nagy sikerű orgonahangversenyeket adott Angliában, Svájcban és Franciaországban. Szakmai elismertsége közvetve visszahatott bécsi megítélésére is: Ferenc József-rendet, s egyetemi díszdoktori címet kapott.

Jellegzetes kottairása, kéziratának vonalvezetése hírt ad a komponálás folyamatáról, s vérbeli alkotóegyeniséget vetít elénk. Hangtornyainak, dallam-árkádjaiknak, harmóniapillérjeinek kottapapírra vetett képeiből monumentális templom – a grál lovagok szentélye – bontakozik ki.

E hatalmas méretekkel, e titokzatos, misztikus világgal nem a felső-ausztriai kántortanító korában, hanem Bayreuthba elzarándokolván Wagner operáiban találkozott. A mesternek rendíthetetlen hívévé, sőt rajongójává vált – ezzel Brahms körének idegenkedését, ellenszenvét kiváltva. Wagnert személyesen is megismerte,

s zenei nyelvezete átítatódott halhatatlan példaképe stílusával. Azonban át tudta törni az epigonizmus határát: műveiben a valódi, egyéni kifejezőmód jut érvényre. Klasszikus hagyományokra utal azonban a tételrend, a forma, a felépítés. Hatott rá Palestrina és a barokk kontrapunktikája is. A műzenei benyomások mellett jelentékeny szerepet játszik művészetében az osztrák népdal is: jellegzetes ritmus-képletei éppúgy az osztrák táncokban gyökeresnek, mint scherzóinak honvágy-hangulatú középírásai. Igényes és kritikus volt magával szemben.

Nemzetközi hírnevet kilenc szimfóniája biztosított számára. Általuk Beethoven és Schubert életművét folytatta, s hangzásukban, hangszerelésükben Wagner hatását fedezhetjük fel. (I. c-moll 1865/1866; II. d-moll 1871/1872; III. d-moll 1873; IV. Esz-dúr 1874; V. B-dúr 1875-1877; VI. A-dúr 1879-1881; VII. E-dúr 1881-1883; VIII. c-moll 1884-1887; IX. d-moll 1877-1896). Szimfóniáin kívül maradandó katolikus egyházi műveket alkotott, például a 150. zsoltárt, és számos motettát, misét. Egyik legnépszerűbb nagyszabású oratóriuma a Te Deum.

Szerzeményeit aprólékos műgonddal újra és újra átvizsgálta, javította. Sokszor csiszolt a hangszerelésen, több helyen a struktúrán is változtatott, a harmónia túlterheltségeit, merészségeit tompította, „legömbölyítette”. Zenéje ugyan sosem lép ki egészen a tonális keretek közül, kései műveiben gyakran találkozunk hosszabb-rövidebb ideig tartó, bizonytalan hangnemű szakaszokkal. Feltűnő, s talán közelebb visz gondolkodásmódjának megértéséhez, hogy előadói utasításai között leggyakrabban az „ünnepélyesen” („feierlich”) szó fordul elő. Szimfóniái a hangversenytermet katedrálissá, a hangversenyt vallási szertartássá magasztosítják.

A 200 évvel ezelőtt született Anton Brucknert így méltatta a XX. század nagy újítója, Arnold Schönberg: „Egyszerűség és nagyság egyesült lényében, és hozott létre teljesen egyéni, óriási hatást keltő muzsikát. Neve fennmarad, amíg a zenét szeretik és becsülik.”

RADICS ÉVA

OLASZ VALÉRIA

HÁTHA MÉGIS

hidegre fordult
fűtötte önnön melege
telihold-virág
nyílt ki szemébe'
hajába fényes
csillagokat tűzött
hátha mégis
ezen az éjszakán
találkozik vele
a Tejút is világít
ma neki

HIÁNY

teletöltöttem poharam
emlékeimmel
kortyolgatom
hiába keverem
hiába lehelem
hiába keresem
virágszirom ízét
legszebb éveinknek
hiányodat jégvirágként
rajzolja rá a csend

20 éves a Rozmaring

Nagy vigalommal ünnepelte a felső-pulyai Rozmaring Dalkör 2024. május 18-án nótázásának 20. évfordulóját. Az alapító, Krayler Klára Paradicsomnak beillő udvarába érkeztek a törzstagok és vendégek, hogy nótázással élcelődéssel kellő hangulatot teremtsenek a halkuló magyar szó, a zsugorodás elviseléséhez. Mert ez a nyomasztó érzés ott kísértett akarva akaratlanul. Aztán Vörösmarty-

val élve „a bánat és a bor agyakban frigyre lépve egészen felvidította a társaságot. Kulman Ernő volt polgármester lelke énekls közben megjegyezte, milyen jó hangulat kerekedett, ami nem kizárólag a daloknak, hanem a közös öröm légkörének is volt köszönhető.

Erőforrás a további húsz év életbentartó munkálkodásához.

-eő-

ANTON BRUCKNER • A jámbor forradalmár

Az Osztrák Nemzeti Könyvtár kiállítással „*Der fromme Revolutionär*” emlékezik Anton Bruckner (1824. Ansfelden-1896. Bécs) születésének 200. évfordulójára.

Szoros kapcsolódási pont van, mint mindig, most is a kiállítások és a restaurátorok között. Az értékes műtárgyak már egy évvel a bemutató előtt megérkeznek előkészítésre a Restauráló Intézetbe. A szakembereknek így minden lehetőségük megvan arra, hogy eredeti tárgyak segítségével közelebbről is megismerkedjenek, jelen esetben az ünnepelt zeneszerző életével, munkáival, v mielőtt azok a kiállítóvitrinekbe kerülnének.

A restaurálás komoly koncentrációt igényel, és bármilyen furcsa is, ebben gyakran segít a zenehallgatás. Háttérben szól, kizárja a szóvilágot és elmélyülten dolgozik a kéz; szike és dallamok; micsoda ellentmondás, és mégis működik. Amikor ebben a műhelyben elkezdtem a munkámat, gyakran hallgattunk zenét, különbözőt, hiszen kollégáim; cseh, japán, német, olasz, török, jómagam magyar és természetesen osztrák nemzetet képviselnek; s ennek megfelelően a műfaj, stílus gyakran változik. Egy azonban biztos volt, hogy osztrák kollégám rendszerint Bruckner (és Mahler) műveit hallgatta, különösképpen a 9. és a 7. szimfóniát. Számára az erős hangfokozat jelentette az élvezetet, és mivel időnként magyarázattal is ellátta az általa kedvelt és jólismert művet, némiképpen kibővíthettem középiskolai ismereteimet Brucknerrel kapcsolatosan.

Az Osztrák Nemzeti Könyvtár világszerte is egyedülállóan gazdag *Bruckner-gyűjtemény* darabjai a munkaasztalunkra kerülve számunkra is kuriózumnak számítottak; mind eredeti darabok, 19. század második feléből való nyomtatványok, arcképek, a zeneszerző most először bemutatásra szánt kéziratok, bejegyzései, korrektúrák, kórus- és szakrális művei, szimfóniák, méltatások stb.

A kollégákkal egyik munkaasztaltól a másikig mentünk kíváncsisággal, ki mivel foglalatostokodik. Körülálltunk Bruckner kézzel írott partitúráit, azok közül is a magyar származású Arthur Nikisch (Lébény-szentmihály, 1855. – Lipcse, 1922.) magyar karmester vezényelte, 1884-ben Lipcsében bemutatott híres, legkedveltebb hetedik szimfóniát tartalmazó kottafüzetet, amelybe a szerző bizarr módon, műve újabb változatának papírszalagokra komponált darabjait ragasztotta bele, - ezzel nem kis gondot okozva a restaurátoroknak. Bruckner, művei gyakori javítgatásával, átdolgozásával is bizonyította az önmagával való elégedetlenségét. Izgalmasnak bizonyultak a dőlthetűs, szépen és egyenletesen írott levelei. Nem érintettük meg, egymás munkájához soha nem nyúlunk, csak csodáltuk a műveket, ott, előttünk, eredetiben. Az azonban minden alkalommal felmerül bennem, ha kiemelten jelentős, zseniális személy kézírata vagy tulajdona kerül hozzám helyreállításra, az mindig megtiszteltetés, vajon érintem-e a keznyomatát? Ez különös-különleges privilégium, képzelet, látomás a restaurátor számára.

Bruckner nagyon érdekes egyéniség volt, egyfajta polaritás, kettősség jellemezte. Ez a felső-ausztriai szülőföldjének egyházi és hierarchikus környezete, puritán családból való érkezése és a 19. század második felének liberális, közmopolita bécsi légköre közötti feszültségnek is köszönhető; s ez meghatározta a kiállítás vezérfonalát, amely által emberként is érthetőbbé vált a zeneszerző.

Valójában Bruckner élete fordulópontjának tekinthető az a döntése, hogy 1868-ban elhagyta korábbi környezetét, Linz városát és Bécsbe költözött. Elfoglalva a konzervatórium professzori állását, zeneszerzőként is alkalmazkodott: Bruckner a kórus- és egyházi zenére összpontosítása után, romantikus, szimfonikus zeneszerzővé vált, aki komoly kritikus közönséggel és bírálókkal szembesült. Ő maga is, a nyelvezete, öltözködése és modora, visszahúzó természetű ellentétben állt annak a nagyvárosi kultúrának a normáival, amelyben mozgott. Mindezt tükrözik a róla készült fotók.

Bruckner egész életében hívő katolikus volt, és mind a klérushoz, mind a világi hatalomhoz olyan áhítattal viszonyult, amelyet a kritikusok alázottsággént, esetenként pedig számítás-ként értelmeztek. A mostani kiállítás a Prunksaalban ezt az ellentétet mutatja be azzal, hogy Brucknert jámbor lázadóként mutatja be, és ezzel azt az embert ábrázolja, akit a különböző társadalmi életszférák ellentmondásai és ellentétei befolyásoltak. A kurátorok, Andrea Harrandt és Thomas Leibnitz éppen ennek következtében illették meg a kiállítást az „*Anton Bruckner. A jámbor lázadó*” címmel.

A Műhelyből a tárgyakat a vitrinekbe a kurátorok által meghatározott tematikus, időrendi sorrendben helyeztük el; olyan volt ez számunkra is, mint utazás Bruckner korába, környezetébe, fotók általi találkozás az ő életét befolyásoló személyekkel, tanítványaival (a leghíresebb köztük az utódjaként emlegetett Gustav Mahler), valamint személyes tárgyaival (űtlelél, az 1886-ban kapott Ferenc-József-rend, bécsi egyetemi díszdoktori cím, stb.). A bemutatónak fontos része Wagner iránti tisztelete, barátsága és kapcsolata Liszt Ferencel. Hölgy tanítványait ábrázoló fotóknak is szentelnek egy vitrint a kurátorok.

A látogatóknak zenei élményben is lehet részük, fejhallgató készülékek segítségével több állomáson át belehallgathatnak a leghíresebb művekbe. Látványos megoldásként a Diszterem közepén felakasztva óriás méretű Bruckner portrék fogadják a nézőket.

Bruckner végrendeletében az akkori udvari könyvtárra hagyta fő műveit, azok képezték alapját a világ jelenlegi legnagyobb Bruckner-gyűjteménynek. Ez köszönhető annak is, hogy a Könyvtár szisztematikusan vásárolta a még fellelhető vele kapcsolatos hagyatékot, dokumentumokat, amelyek aztán digitalizálásra is kerültek („*Bruckner Digital*”).

A Bruckner-Gyűjtemény 2014-ben bekerült az UNESCO *Nationale Memory of the World Register*-ébe.

A kiállítás 2025. január 26-ig tekinthető meg.

ÁDÁM ÁGNES

„Mindig megtaláltak a feladatok”

Beszélgetés Jánosi Zoltánnal

Legutóbbi könyvbemutatómon úgy nyilatkoztál, hogy 2024. május 1-jével váltál mind a Magyar Napló főszerkesztőit, mind pedig a Magyar Napló Kiadó vezetőjének tisztségétől.

Mielőtt erre rákérdeznék, jó lenne tudni, mióta láttad el ezeket a feladatokat?

2015-ben mindketten előadók voltunk Oláh Jánossal a *Partiumi Irodalmi Napokon*, Nagyváradon. Ekkor vetette fel, hogy főszerkesztőt keres a nemrégiben indult, *Irodalmi Magazin*hoz. Igent mondtam, de csak 2016 és 17 között voltam a Magazinnál, mert János betegsége súlyosbodott, s a betegágyáról hívott fel, hogy vállaljam el a *Magyar Napló* főszerkesztését és a kiadó irodalmi vezetését is. Erre a kérésre nem lehetett nemet mondani. A könyvkiadásban a legnagyobb eredménynek négy új sorozat, közöttük a *Rádiusz Könyvek* (2019-) elindítását tartom. Ebben kerekén húsz, döntő többségében határon túli magyar szerző kötete jelent meg eddig, 17. kötetként éppen Deák Ernő *Magyarként Ausztriában* című tanulmány- és verseskötete. Azt már jóval korábban eldöntöttem, hogy annak az évnek a derekán, amikor betöltöm a hetvenedik évemet, minden szerkesztői munkámat a fiataloknak adom át.

Bár nem egészen egy évtized, mégis jelentős idő; biztosan választóvonalat jelent ez mind a Te, mind pedig a Magyar Írószövetség lapjának életében. Ilyen váltáskor nem árt mérleget vonni.

Mik voltak az indítékok a vállalásra és

most a megválásra?

A mérleghez tömören az tehető még hozzá, hogy a folyóirat vizuális arculatát néhány éve megújítottuk, s tovább emeltük a jelentős irodalomtörténészek és alkotók megjelenésének arányát a lapban. Számos pályázatot indítottunk, fiatalokat, köztük Oláh János szerkesztői ösztöndíjasokat vontunk a lap munkatársi körébe, s a VERITAS Történetszerző Intézet mellett jelentős kapcsolatot építettünk ki több más intézménnyel – így a *Bécsi Napló*val, az MTVA-val és a győri Dr. Kovács Pál Könyvtár és Közösségi Térrel – is. Tovább szerveztük a *Versmaratont*, *Az év versei*, *Az év novellái* antológiákat és sokáig a *Hajózzon a magyar irodalommal!* programot is. 2022-ben a folyóirat 33 éves munkáját Magyar Örökség-díjjal ismerték el.

A vállalásom oka az volt, hogy alapvetően egyetérttem a Magyar Napló szellemi irányával, a befejezésnek pedig az is indoka, hogy az elkövetkező időket a még befejezetlen irodalomtörténeti tanulmányaim lezárására, új munkák megírására szeretném szánni, és több időt kívánok tölteni unokáim környezetében is.

Hogyan határoznád meg a Magyar Napló helyét és rendeltetését a mai viszonyok között?

A Magyar Írószövetség lapjaként – és könyvkiadóként is – ez a fórum az 1956-ban katalizáló szerepet betöltő írószervezet örökségét és perspektíváit képviseli. A Cseres Tibor elnök által 1989-ben „a po-

litikai értékek, erkölcsi normák és a művelődésművelődés jegyében” útjára bocsátott folyóirat küldetésének a nemzeti sors kiemelt figyelése, a határon túli magyarság alkotásainak felkarolása, a szomszédos és más európai népek irodalmi értékeinek a tudatosítása, a Magyar Írószövetség szellemi körzetéhez tartozó fiatal írók, költők, kutatók publikációkhoz segítése és a diktatúra torzításait helyreigazító, történelmi önvizsgálatot végző művek közlése a legfontosabb céljai.

Milyen hatással van a folyóirat és a könyvkiadás alakulására a technikai fejlődés, történetesen digitális vonalon?

Folyóiratok internetes változatát még csak lehet olvasgatni, de regényeket, tanulmányokat már kevésbé. Vannak az emberiségnek olyan találmányai, amelyek létrehozásuk óta változatlan funkciókkal bírnak. Ilyen a fejedő vagy a bot végére rögzített kőből kifejlődött kalapács. Gutenberg találmánya is ilyen. A kézbe fogható, lapozható, áramtól, mobiltelefonról, laptóptól függetlenül olvasható folyóiratot vagy könyvet nem képes pótolni az internetes felület –, jóllehet hasznosan egészíti ki az irodalmi tájékozódást.

Gazdag tapasztalataid alapján miben látod az irodalom szerepét a mai és a jövő magyar társadalmában?

Az irodalmi művek hullámzó intenzitási társadalmi funkciókkal bírnak a történelemben, de folyamatos jelenlétű, tudatra sugárzó erejük bármiféle korban kétségszövegbevonhatatlan. Nálunk költők, írók

Barabás Miklós:
Az idős báró Radák Istvánné gróf Rhédey Klára

hosszú sorával segített történelmi katasztrófák közepette is magyarként megmaradni s az európai tudat aktuális felismeréseit integrálni. Az irodalom olyan tudást és művészi élményt kínál, amely sem a napilapokból, sem a tömegkommunikációs híradásokból, sem a hétköznapi életből közvetlenül nem olvasható ki. Az igényes irodalomalkotást és az olvasói nyitottságot a nemzeti jövő egyik kulcskérdésének is látom.

A Magyar Naplótól való megválásod biztosan nem jelent visszavonulást. A kiváltó okok mellett a jövőre vonatkozólag mik a terveid?

Visszavonulást nem tartalmaz a döntésem, mindig megtaláltak a feladatok. Nagy László költőnek a jövő évben ünnepeljük születési centenáriumát: oratorikus összeállítással készülök születésnapjára. A Kárpát-medence magyarok térségeiben kristályosodott „indián” sorsanalógiák témája pedig a frissebb kihívás. S a jövőben igyekszem majd még fokozottabb figyelemmel olvasni az irodalom új felfedezéseit; ezért maradok további hűséges olvasója a Bécsi Naplónak is.

Készítette: DEÁK ERNŐ

Google és Magoogole fia vagyok én...

Bár én már több mint húsz éve nem tanítok magyar irodalmat, tudom, hogy a mindentudó okostelefonok és nagyon bonyolult nyomogató játékok korában nehéz úgy tanítani ezt a tantárgyat, hogy annak valami nyoma is maradjon a húsz éven aluli fiatalok fejében. Ezért tudom értékelni Fűzfa Balázs szombathelyi egyetemi tanár „Szemben a valósággal” c. új könyvét, aminek alcíme „24 előadás a magyar irodalomról”. Előadásait Fűzfa a képernyő előtt tartotta, méghozzá 2021 kora tavaszától 2022 karácsonyáig, vagyis a második Covid-hullám idején. A szombathelyi tanár előadásait „szabad asszociációs”-nak nyilvánítja, ami annyit jelent, hogy nem csak szavakkal és képi eszközökkel, de recepciós felméréssel is dolgozik. Arany Jánost méltatva például közli nem csupán a szerző ismert arcképét, de a nagyszalontai Csonka-torony képe mellett egy drégelypalánki Szondi-szarkofágnak a két apródot ábrázoló képét is. Mai olvasatban elemzi a „Szondi két apródját”, amit tökéletes versnek tart; ehhez csak annyit tennék hozzá, hogy aki ezt a verset egyszer egy jó színész előadásában hallotta, annak élményét örökre megjegyzi.

Fűzfa Balázs más klasszikus költők esetében is széles hivatkozási hálózattal dolgozik. Csokonai Vitéz Mihályról szólva kiemeli a költő műveltségét és költészetének korszerűségét, amit viszont annyival toldanék meg, hányan tudják, hogy Csokonai hallotta és idézi is Mozart „Varázsfuvoláját”? Berzsenyi Dániel esetében érthető módon szombathelyi hivatkozásokkal kezdi, rámutat arra, hogy a „niklai remete” a mulandóság költője, meg arra is, milyen ragyogó ékesszólással teremtett

ez a költő kevés szóból maradandó magyar versformákat. Vörösmartyról megírja, miért éri a „Szózat” költőjét alapvetően modernnek, sőt – az ukrainai háború révén – az öreg Vörösmartyt ma is aktuálisnak, vállalkozva még olyan meghökentető, de igaz tételre, hogy „Vörösmarty Mihály közelebb áll a posztmodernhez, mint Pilinszky” (270 o.)

Itt kell rámutatnunk Fűzfa Balázs szemléletének egyik sajátosságára: fölveti a több olvasat lehetőségét. Ez néha csak egyetlen betűn vagy ékezen múlik, mert a „Szózat” egyik legdrámaibb sora Márai Sándor olvasatában például így hangzik: „A nagyvilágon kívül (kiemelés tőlem) nincsen számodra hely!” Másik új olvasat József Attila egyik kései (1937 novemberi) versének kezdetére vonatkozik, ahol a „Karóval jöttél, nem virággal” kicsit talányos, de legtöbbünk tudatába beleivódott sor, amit ugyan Fűzfa nem kíván teljesen megváltoztatni, de megjegyzi, hogy Horváth Iván már 24 éve közzétette a „Szép szó” József Attila emlékszámbában megjelent vers levonátát, amin a „Koróval jöttél, nem virággal...” sor szerepel, így ez a (logikusabb) olvasat is elfogadható.

Babits Mihályról szólva Fűzfa vizsgálja a „poeta doctus” kifejezés értelmét, illetve azt a dilemmát, amit Babits megfogalmazott, s amivel egyszer minden lírai költő szembesül: „A mindenséget vágyom versbe venni./ De még tovább magamnál nem jutottam”. Ezt összehasonlítja Ady Endre deklaratív kijelentésével, „Góg és Magóg fia vagyok én...” „amit a számítógépek nyelvén így modernizál: Google és Magoogole fia vagyok én és

megjegyzzi, Ady ráérezett egy mélyen huszadik századi szellemi válságra ezzel a sorával: „Minden egész eltörött”, vagyis a világkép szétesett és a világ szemlélete relativizálódott. Ugyanakkor Ady a verset csak „cifra szolgának” véli, magát pedig szuverén uralkodónak – ez a szerep egyre kevésbé elfogadható a poszt-posztmodern világban, amelyet Fűzfa számára olyan alkotók képviselnek, mint Parti Nagy Lajos („a hiány költője”), Dragomán György, vagy Péterfy Gergely. Utóbbit illetően teljesen egyetértek Fűzfával, aki „korszakos jelentőségű” könyvnek tartja a „Kitömött barbár”-t, de megjegyzném, hogy a kortársak műveivel kapcsolatban kritikusunk kissé túl gyakran használja a „remekmű” kifejezést; nem biztos, hogy Závada, Darvasi és Péterfy regénye egyaránt rászolgál erre a felsőfokú dicséretre. Darvasi esetében például hosszan kanyargó („mágikus realista”) regénye helyett én szívesebben olvasom kitűnő rövidebb elbeszéléseit, amelyekből az olvasó megtud valami érdekeseit Juhász Gyuláról, vagy Márai Sándorról.

Mindent összevetve fontos könyvnek tartom Fűzfa Balázs szépen illusztrált előadás-gyűjteményét, azt remélve, hogy következő alkalommal személyesen veszi és tárgyalja a nyugati magyar irodalom fontosabb alkotóit is, akik minden bizonnyal megérdemlik a leleményes szombathelyi kritikus és fiatal hallgatói-olvasói figyelmét.

Fűzfa Balázs: Szemben a valósággal. 24 előadás a magyar irodalomról. Savaria University Press, Szombathely, 2023, 486 lap.

GÖMÖRI GYÖRGY

ZSEBŐK CSABA

Acélvajjá érve

Szilaj fergeteg
vérbő görgeteg
az éhséget görgetem
a vágyamat tördelem

Álmodok világot
kárpáti virágot
balkáni illattal
nyugati humusszal

Álmodok világot
térvesztést kiáltok
folyton mélabúval
huszáros rohammal

Dunatáj-vágyakkal
ősmagyar árnyakkal
szennyezett tárgyakkal
őskanyar-szárnyakkal

Betegségtudattal
illő kritikával
Közép-Európában
hitvesi ágyban

Valahova tartozni (kell)

Böröndi Lajos 70. születésnapjára

A barátságról szílok, mert vele össze-függésben folyton kísért az oly sokszor kikezdett, kicsorbult személyes társulás híg és tömény kérdése. A magány, egyedüllét ellentéte, amihez hozzátenném az egoizmus kizárólagosságát.

A latinnal birkózva-barátkozva a középiskolában ugyancsak megragadt bennem Ovidius sóhajta Tomiból: *Donec eris felix, multos numerabis amicos*. Ez valóban így van, ide sorolva az irigyeket is. Mégis így van teljes viszonylagosságával, ugyebár a szerencséhez kötődik a barátság. Aztán hozzászoksz egyetlentül: *tempore si fuerint* kijózanító csattanóval: *nubila solus eris*.

A találkozások, egymás kölcsönös felfedezése idejében tele vagyunk nem csak lelkesedéssel, hanem az illúziók halmazával is. Bezzeg, ha előre tudnánk, mi minden terheli majd az emberi kapcsolatokat, talán nem is merészelnénk ki csigaházunkból. Ugyanis mindennek bizonyítéka (de cáfolata is lehet) a próbatétel. Vajon kiállja-e az élet kihívásaival szemben a próbát, amikor nem éppen ildomos vállalni valakit, akit cserbenhagyott a szerencse.

De van ennek egészen hétköznapi oldala is: az idő. Vajon kiállja-e a barátság az idő próbáját és meddig? Mert ugyancsak alaptétel az elhasználódás, elkopás ténye. Amikor két ember között nincs semmi új, a közös csere nem lüktető élénkséggel hat, hanem ásító ismétlések sora.

Tudomásul kell tehát vennünk a szűkségszerű viszonylagosság tényét. Ha valaki csupán a magaslatokban méri a valóságot, előbb-utóbb befásul a laposságokba, olyannyira, hogy beletompul érzékelése. Pedig ennek éppen ellenkezője hiányzik. Minden találkozás legyen elvárás-sal teli felvillanyozás, ami mozgásba hozza, mozgásban tartja életvitelünket. Mindennapi emberi megnyilvánulások, amiknek belefáradunk ismétlődésébe, tompultságába. És még csak rá sem kérdezünk: hogyan, miért?

Akaratlanul is hétköznapi léptékkal mérjük dolgainkat, így emberi kapcsolatainkat is. És ezekhez hozzátartozik a viszonylagosság könyörtelen parancsa, amit megszokásszerűen elfogadunk.

Don Quijote és Sancho Panza viszonylagosságában élünk, tartósan mégsem tudjuk elfogadtatni egyidejűleg mind a kettőt: virtualitás és banalitás. Pedig jelen van bennünk mind a kettő, az egyiket éljük, a másik után vágyunk, mindezt ráruházva emberi kapcsolatainkra.

A barátság valami rendkívüli, legalábbis így cicomázzuk fel egyoldalúan, csupa jó tulajdonsággal, és még a banalitásban is többet igyekszünk látni. És ha már a kettősség adottság, nem kizárólagosságra, hanem harmonikus elfogadásukra kell törekednünk, amiben nem hiányozhat az érzékszervekkel aládúcolt akarát.

Ovidiushoz visszatérve ugyancsak rácsodálkozhatunk, hogy magánya Tomiban mennyire mélybevágó volt, a barátok hiánya, vagyis a mindenkori barátságot is a kettő kizárólagosságában kell tekintenünk: a barátság feloldja a magányt, fordítva pedig a magány érleli a barátság igényét.

Társas lények vagyunk, az egyedüllét elől kapcsolatokba menekülünk, alig tudatosítva, hogy szándékunk így negatív töltetű. Ehhez aztán egész sor érdek is sorolható, amik eleve behatárolják a barátság értékét és tartósságát. Szükséges a mélység is, amikor életre szóló élmények láncolnak egymáshoz embereket. Példaként említhetők a háborúk pokla-it megjárta bajtársak, a megnyomorításon és megaláztatáson végiment rabszolgák. Mert ezek a nem mindennapi élmények az emberi minőség fokmérői, amikor a közös sors megtisztult kapcsolatokat létesít, s a barátságot megnemesíti, mert nem a szerencséhez, hanem éppenséggel a szerencsétlenséghez kötődik, aminek elviselése közösen könnyebb és kihatásaiban tartósabb.

Végül is a szórakozás, kikapcsolódás nem biztos, hogy tartós kapcsolatokra képes, ellenben a lét határait súroló kihívások mindenféleképpen meghatározólag kihatnak az igaz és hű barátság tartósságára.

Mik tehát a tartós, igaz barátság összetevői és mihez kötődnek? A választ erre mindenkinek személyesen kell megtalálnia, megtapasztalnia.

DEÁK

Abbahagyni? Minek?

Néha úgy kockázik az élet, hogy elképzelhetetlent dob. Hatos helyett hetest, ráadásul megtízszerezve... Ezt is inkább különleges pillanatokban, s főként művészekkel, elvégre: műveli a csodát. A nagy élet-kocka, fordulása után Böröndi Lajos kerek hetvenedik születésnapját mutatja. Egy nyugat-magyarországi illetőségű versíróét, akinek vállalása, feladata több évtizeden át vers, tanítás, emlékez(tet)és, szerkesztés, (ország)határjárás volt. Széljárás-figyelő, kissé garabonciás feladat. De emberére talált.

Tizenhetedik köteténél állapotodott meg. Amelyiknek a címlapja komor világot idéz. „*Mintha túlléptem volna már a val-látások korán*” gondolhatja a gyorsléptű idő. Mert *A végső kihallgatás* (Mosonvármegye Kiadó, 2023) sokkhatású címlapképe irodalmon túli világot idéz (mint egy 1956 utáni jegyzőkönyv címlapja): vallatószelet fekete-fehérben. Akárha egy soha-végig-nem-mesélt gyermekkori élmény kikristályosodása lenne. Mintha a félelem félmúltjára utalna.

Beleolvasok, szétbontom-összerakosgatom az élményt. „*Egyre tisztábban látom anyámat, / ahogyan csak nevetett, / mikor nem leltünk tíz fillért / az egy liter tej-hez.*” A nyitóversben megszólalásig rokon az anyai lélek a Móricz édesével. Átlapozok a kötetzáró sorokig, amelyeken, mint meglebbenő függönyön át, újra a múltba látni: „*Megváltásra vár a világ, akarja vagy sem, / megfizet az élet mindenért. / Kint egyre sűrűbb lett a sötétség, / ahogy a vonat az orosz határra ért.*”

A kettő között ott a visszapillantó ember barázdált, de nem komor arca. Benne az összes említésre kiválasztott emlék, hangulat, élmény, érzés, gondolat. Egy élet számos kockaköve. Benne a szülők, a szerelem, a család, a tanítás, a lélek- és jellempróbáló évek nyoma, egy lecsengett, és egy, a lélekben továbbélő forradalom. És – a meditáció. Szokatlan együttlétben, szimbiózisban. A gördülékeny, monológnek tetsző mondatok élőbeszédet utánzó, mégis sűrű anyagukban magukba olvasztják a különböző témaköröket.

A sorok a keserűségtől sem mentes múlton vezetnek át (sorsos vallomásokkal) a megbánástól a reménységen át a tényszerű, derűvel átszőtt tárgyilagossáig, a jo-

gos felnőtt kételkedésekig, majd a megváltásra várakozásig. Valójában természetes állomásai ezek a lelkiállapotok a múlttal leszámoló, a jelent föltérképező lelkiállapotok. A mosoni életnek, a hajnaloknak, kávézásoknak, fáknak, szerelemnek, aggodásoknak. És oly gyarló, oly hiteles: hol örül, hol vitáz a jelen ámitásával, hol kipellengérez az értelmetlennek hitt dolgokat, hol (bár ritkán, de) ellágyul. Böröndi Lajos élete folyamatosan megverselt, versei pedig egy benső világban átélte, megélt létmozzanatok. Egyfajta közvetlen költészet, amit „művel”.

Róla pedig sok minden elgondolható, csak az nem, hogy hallgatni fog. Ígéri, hogy ez az utolsó kötete, íme, címe, igazolja. És közben áradó mondataiba átszivárog az irodalomtanár át- és megélt irodalmi öröksége (a verseibe simuló 20. századi elődök néhány kísértő vers-monda-tával). És a történelem hatása a legkülönbébb vezető arcvonásaiban, diktátorokéval, áldozatokéval (*N.I.* verscíme egyértelműen Nagy Imrére utal), és nem hiányzik a felsejlő jövő fanyar sejtése (így Kányádi piros vilamosának zöldre festett utódjával: *Kuplé a zöld villamosról*).

Közös emberi élményvilága egy egész nemzedéké. Az új rendszerbe beleszületetteké, akik túléltek a náluk gyorsabban öregedő rendszert, és polemizálva nézik az új rend finom, koreografált züllését is. Ebben lesz színfolt a nemzedéki távolodás kesernyés felismerése: „*Habzó hírekben habzó indulat, / szép lassan a kávédat kavargatod. / Fölösleges volt, ezt latolgatod, / Horatiust és Petőfit tanítanod.*” És valami szégyellős-féltett hit sejtetése mégis fölsejlik mondatai árnyékában.

Talán emiatt: abbahagyni a versírást, fogadkozásai ellenére, hogy ez lesz az utolsó, nem, nem lehet. Böröndi Lajos első, 1989-es *Emigráns remény*-étől a jelen verseskötetig ugyanazzal az egységes, csöndesen izzó parázs indulattal jelenti ki (a *Keserű önvallat* soraiban): „*Ne írj érthető verseket, / sőt, semmit se íráj, hisz tudod, / hogy élni vers nélkül is lehet! Lehet csak úgy minek? Minek?*”

Aki hisz az irodalomban, fog még verset írni. Legyen hát így, Lajos. Boldog születésnapot!

LENGYEL FERENC

A pesti srác ikertestvére

A 90 éves Gömöri Györgyről

Kedves Gyuri! Emlékszel rá? Ha nem, elárulom: készült Rólad felvétel, amin mint lantot szorítod magadhoz az alsóöri Gaál Józsi bácsi utolsó munkájaként vállalt citeráját. Mert akkori bécsi utad alkal-mával lecsábítottalak az Őrségbe. A kiváltó ok a zeneszerszám átvétele volt, de úgy gondoltam, nem árt, ha Te is megismerkedsz az ottani magyar világgal. Véleményed nem volt a legjobb, a fénykép azonban őrizi azt a Gömörít, aki egész kinézetével, megjelenésével a költőt testesíti meg.

Azóta ritkán találkoztunk fizikailag, de annál inkább tart a kapcsolat, olyannyira, hogy Rólad ugyancsak nehéz lemondani A szimpátia mellett ez annak is tudható be, hogy egész lelkületedben stigmás vagy. Biztosan nem könnyű akadni olyan kortanúra, aki annyira elkötelezetten vállalja 1956 forradalmát és örökségét, mint Te. Mai világunkban ezt azért sem árt kiemelni, mert más értékek körül mozog a világ,

s kelti fel az emberek érdeklődését. Te pedig ma is a saját ötvenhatodat melengeted. Különc vagy? Bizonyos értelemben igen, hiszen – igaz, kényszerből „lábbal szavaztál” 1956 november 11-én – sohasem távolodtál, távoztál el attól, ami akkor megérintett és megjelölt.

Ezt a stigmat hordod magadban, s az évtizedek ugyan messzire vittek az asszimiláció csábító útján, de sohasem fordítottát hátat származásodnak, múltadnak. Sőt, ha mérlegre tennénk, a magyar költészet (kultúra) közvetítése angolul, talán többet nyomna a latban, mint fordítva. Elkötelezett mivoltod arra is ösztökélt, hogy felkutatod a szigetország magyar (vonatkozású) nyomait, többek között a peregrinusok fel-színre hozásával.

Tudom, most illő és méltányos lenne költői alkotásaid értékelő felemlgetése, mégis úgy vélem, ehelyütt ez nem szükséges, hiszen elvégzik ezt az arra hivatott

szaktekintélyek, meg aztán számomra annyira a költő vagy, hogy beérem költészeted ajánlásával, azoknak is, akik nem ismerhették meg „csökönyös” forradalmár mivoltodat.

Annál fontosabbnak tartom nyilatkozni a köszönet hangján: alakulása óta figyeltél a Bécsi Napló, szerzőként, szerkesztőbizottsági tagként az idő- és térbeli távolságok ellenére itt vagy közelünkben, és kölcsönösen vállaljuk egymást.

1956-ra gondolva sokszínűsége mellett éppen Téged említve, ki kell emelni azt a kettősséget, ami valamiképpen elsiklad: volt, aki fegyverrel kezében védte a szabadságot, függetlenséget, Te a szellem fegyverével harcolsz – kedvenc költőd, Balassi szavaival – és adsz emberségről példát, vitézségről formát, akkor is, amikor akadnak, akiknek túlságosan elrugaszkodott, elvont, sőt, szubjektívizmussal terhelt a Te képed demokráciáról, emberi méltóságról.

De azért mi megtanultuk megbecsülni egymást eltérő nézeteinkkel együtt.

literatus

BÖRÖNDI LAJOS

Répceszemere

Ahol nagyapám sírja, ott az otthon,
kerítésfalánk, templom, temető,
Répce part, harangláb, ahol kergetőztünk,
árokpart, szétmálló idő.
Soványka földek illata, cukorrépa,
pitypangok ejtőernyője, hullott alma.
Karácsonyok, Luca napján
a konyhában szétszórt szalma.
Mindez nincs sehol, az eltévedt utód
csak bolyong a díszletek közt.
Bedőlt házak néznek rá, mint
üres szemgödrök.
Mert kívül minden összedőlt, azért
belül egész még a gyermekkor és kerek,
csak rá kell hunyni a szempillámat, és
újra az vagyok: gyerek.

MARGARETE WAGNER

A kultúra-közvetítő orvos és költő Karl Hugó

A tehetséges és nagyratörő Karl Hugó-nak, igazi nevén Karl Amber Bernstein-nek (Börnstein), valószínűleg saját viselkedési eredetisége miatt egész életében útját állták a korabeli körülmények és az állandó elutasítások is.

Szegény zsidó szülők gyermekeként 1808-ban Pesten született, apja kereskedőnek szánta, végül – színészi ambíciói ellenére – anyja kérésére sebészetet tanult, de pénzhány miatt rövid időre katonai szolgálatba is lépett. 1830-ban a lengyel forradalomért lelkesedve vount be a felkelő varsói hadseregbe, mint törzsorvos, majd a vereség után ideiglenesen orosz szolgálatba lépett, végül Pesten nyitott rendelőt. Az 1830/31-es nagy kolerajárványban elért homeopátiás gyógyítási sikerekért lelkesedve, Samuel Hahnemann (1755–1843) tanításainak buzgó szószólója lett, amelyet olyan szenvedélyesen védelmezett számos polemikus írással, hogy az 1838-ban meghívta segédjének Párizsba. Itt úrrá lett rajta a régóta elfojtott színház iránti szenvedély.

Azzal a szerény szándékkal, hogy meg akarja reformálni a német színpadot, Németországba ment. Ott 1840-ben publikálta összegyűjtött verseit és „Linzi Bern” néven debütált. Akkoriban túlzónak tűnő elképzelései Hamburgban és Berlinben is olyan hatalmas ellenállásba ütköztek, hogy 1841-ben Bécsben telepedett le orvosként, de hiába próbálta itt is előadni az időközben készített drámákat.

1844-ben két négyfelvonásos drámát (*A világ színdarabja* és *A bölcsök köve*) adott ki „A nagy alapozó” címmel. 1845-ben pedig két további négyfelvonásost (*A becsület háza* és *Brutus és Lucretia*) „A becsület alapozója” címmel. Később kellett tudomásul vennie, hogy *François Ponsard* (1814–1867) *Lucrèce*-jét előnyben részesítették Brutus és Lucretia című, zsarnokellenes színdarabjával szemben, pedig az övé sokkal alkalmasabb volt a színpadi megjelenítésre.

1846-ban csalódottan tért vissza szülőföldjére, Pestre, meggyengült magyar tudását csiszolni. Újabb verseskötete jelent meg, és ismeretiséget kötött magyar színpadi nagyságokkal, Szigligeti Edével (1814–1878) és Egressy Gábor színésszel (1808–1866), akik a Magyar Nemzeti Színház megalakításában is közremű-

ködtek. Falk Miksa (1828–1908) újságíró és politikus, akit meggyőzött tehetsége és ezért részben átdolgozta, részben lefordította darabjait. 1846-ban „Egy magyar király” című drámáját olyan sikerrel adták elő a Nemzeti Színházban, hogy 1847-ben magyarul és - német-magyaroknak szánva - németül is kinyomatták. Ezt követően a német változat mellett bemutatták a „Brutus és Lucretia” magyar változatát is, amely óriási sikert aratott. A Césár Lecat Bazancourt (1810–1865) francia író és történész novelláján alapuló „A marseille-i kereskedő” című darab 1859-ben jelent meg és a színpadon „Báró és bankár” címen lett sikeres.

Az európai forradalmi hangulat erősödésével 1847-ben orvosként visszatért Párizsba, támogatást kapott Jules Janin (1804–1874) írótól és irodalomkritikustól, találkozott Liszt Ferenc zeneszerzővel (1811–1886). A „La comédie infernale” és „L'Iliado finie” című darabokat már franciául írta. A „Lucretia” tervezett színrevitele végül a forradalom ki-törése miatt meghiúsult.

Lelkes támogatója volt a magyarországi forradalomnak, 1849-ben rövid időre haza is tért. A francia és a magyar forradalom bukása után Berlinbe ment, ahol „A ház tisztelete” című darabját sikerrel adták elő a Királyi Udvari Színpadon. A világbolttó ötletek és a szerfeletti túlzások iránt amúgy is szenvedélyesen elkötelezett Hugót egyre inkább vezette az önmagasztalás. 1862-ben – „A megrovó zseni”, vagy „Az isteni pária” című röpirat miatt – botrányba keveredett és kiutasították Berlinből.

Ettől kezdve magán utazóvá vált, aki drámáinak „kantomimikus” előadásai-val tartotta fenn magát, de emellett a kiadványaira előzetes gyűjtést is végzett. A Pesti „Borsszem Jankó”-val kapcsolatban a tehetősebb polgárokat, – az általa kidolgozott „hugológikával” – addig puhította, amíg készen nem álltak támogatni őt.

1877-ben halt meg, nem sokkal az egyik kosztümös fellépése előtt Milánóban. Ha drámai alkotásaival nem is érte el a tartós áttörést, és későbbi előadásai-ban mindig volt némi bizarrság és tragikus nevetségesség, mégis – pusztán háromnyelvűsége miatt – közvetítőként dolgozott olyan kultúrák között, amelyekben tartósan nem tudta a lábát megvetni.

Bár az „Egy magyar király” című drámát soha nem adták elő német nyelvű színpadon, Hugo a darab főszereplőjével nem csupán egy összetett karaktert alkotott. Hatalmas hazaszeretete és tiszteletadása különösen az ifjú Korvin Mátyás „a magyarság utolsó védelmezője” stilizációjában mutatkozik meg, akit a lovagság minden nemes erényével felruház mint a megbízhatóság, mértékletes-ség és stabilitás, nagylelkűség, becsület, nőimádat. Mint nyílt drámát láttatják a darabot a változó helyszínnek és a drámai cselekmény. Az első két felvonás V. László (1440–1457) igazságtalan uralmának korát mutatja, míg a harmadik felvonás elején fordulat következik be, a felmagasztalás és a próbatétel a magyar király apoteózisához, majd végső soron a fokozatos felszabaduláshoz vezet.

Mátyás hazaszeretete része a Korvin család tiszteletének: a nagy magyar nemzeti hős, Hunyady János (1408–1456) a két Korvin fiú Mátyás és László édesapja. Mátyás hűsége nemcsak magyar rokonaihoz és szövetségeseihez, hanem különösen bátyjához, akiért kész életét áldozni, valamint – minden osztálykülönbséget félretéve – a bölcs udvari bolondhoz, Kiliánhoz is, akinek álruhájába és szerepébe bújik, hogy ravaszul megtévessze ellenségeit. Ily módon tökéletes ellentétben áll testvérével és annak nemes, bár ősi, nehézkes lovagi koncepciójával, amely az erkölcsi hanyatlás idején egy gyenge király igazságtalan uralma alatt halálos csapdává válik. László a Hunyadyak nemesi vérből való igazi lovag, akinek neveltetése összeegyeztethetetlen a mai kor viszonyaival. Ezt a fiatal, rendkívül érzékeny Mátyás sem hagyja figyelmen kívül. Az ifjú Mátyás megvesztegethetetlensége, hajthatatlansága és igazságossága miatt, még saját sóvárgó rokonaival és szövetségeseivel szemben is, gyorsan mellőzi azokat a vele szemben támasztott elvárásokat, hogy tiltakozás nélkül, gyenge bábként alávesse magát a nagy magyarok ármánykodásának. A nepotizmus és a kiváltságok elutasítása nem tűnik nála forradalminak. A politikai bölcsességgel mérsékelt szenvedély, hősiesség, diplomáciai készséggel párosuló igazságosság és keresztény hozzáállás a török pogányok elleni „igazságos” harcban a magas belső érettség és a fiús frissesség összjátéka, barátságos, könnyed agilitása eredményezi, hogy az „istenek igazi kedvencévé” válik.

Barabás Miklós:
Nagysándor József menyasszonya
Kovács Schmidt Emma

Az a tény, hogy a látszólag szilárdan kialakult osztályhatárok is megfordíthatónak tűnnek, amikor a nemes Mátyás lovag önvédelemből hirtelen bolondként viselkedik, és ostoba bölcsességet terjeszt, miközben az udvari bolond Kilián egyre tisztábban, nagy komolysággal telve mutatja magát. Hugó hazafiassága mellett az 1848-as forradalom közvetlen előkészületében tanúsított egalitárius magatartásának bizonyítéka.

Fordította FETES KATA

Óriás kürtőskalács

A Nürnberghez közeli Hárshegy Cserkészpark lankás dombok között fekszik.

Ez a 10 hektáros terület már több, mint 30 éve a külföldi magyar cserkészeké. Hagyományosan minden évben Mennybemenetelkor összejönnek itt a cserkészek, szülők és barátok.

Az idén közel 50 segítő találkozott. köztük voltak a bécsi fecskék is (felnőtt cserkészek egylete=FECSKE), a welsi cserkészcsapat apraja és nagyja, továbbá szülők, vezetők és gyerekek Berlinből, Münchenből, Frankfurtból és Stuttgartból is. Tervük óriás kürtös készítése volt.

Aztán gondos előkészítészer csak szép lassan elkezdett pirulni az óriási - 10m hosszú kalács. Teltek a percek, és szép lassan egyre pirossabb lett, míg végül elhangzott a vezényszó: Elkészült! Ekkor leemelték a parázsról és minden segítő beállt a főszereplő mögé. Akkorra már több, mint 100 főre duzzadt a vendégsereg, és mindenki nagy élvezettel kóstolta az óriás kalácsot.

Nagyjából 50 férfi, anyuka és gyerek dolgozott együtt azon, hogy sikeres legyen a végeredmény. De miért is kell óriás kürtőskalácsot sütni? Nem lenne egyszerűbb sok kicsit sütni, mint egy nagyot? Az igazi értelmét az érzi, aki benne van. Ez olyan feladat, amit egyedül senki nem tud elvégezni. Csak közösen, együtt lehet megcsinálni! Tehát csapatépítő munkának is lehet nevezni, miközben mindenki megismeri az erdélyi kürtőskalácsot! Együtt mindennel megbirkózunk, még egy 10m hosszú óriás kürtőskaláccsal is.

A nem hivatalos rekord 20 m, melyet Sepsiszentgyörgy főterén sütöttek 2023-ban. Érdekes, hogy a világ leghosszabb, hivatalosan is elismert kürtőskalácsát Szlovákiában készítették: „mindössze” 193 centi hosszú és Szokolca településhez kötődik.

JABLONKAY PÉTER, cserkészvezető

GÖMÖRI GYÖRGY

Október fényesítése

Mint sokáig elzárva tartott ezüsttálat,
amelynek fényét foltok homályosítják,
úgy tisztogatlak téged, forradalom.
Már nem is a tényeket mondom el rólad:
lyukas zászlók lobogását az októberi szélben,
a szabadon röpködő szavak vad mómorát,
a rémülten szaladgáló s ágyúzó tankokat,
s a köztereken ázott kamasz-sírokat –
nem, csak annyit mondok, amit bárki megért,
az is, aki nem látta, vagy később született:
soha még úgy nem mondhattam ki korábban
azt a szót „magyar” (mert másképp sporteseményeken),
emelt fővel és biztosan, teljes emberségem tudatában,
soha még előtte nem volt jogom, hogy erre büszke lehessenek.
És tudom, ha majd az utókor ítélőszéke előtt
számba veszik minden nemzet fényes és szánalmas tetteit,
csak annyit kell mondanom: „ötvenhat” meg „magyar” –
és sok bűnünkre ettől lesz bocsánat,
és ez lesz, ami rólunk mindvégig fennmarad.

† HATVANY BÉLA (1944–2024)

Nyolcvanéves korában elhunyt Berlinben Prof. Dr. Hatvany Béla, a Temesvári Műszaki Egyetem professzora, az Ulmi Magyar Kultúregyesület, a BUOD és számos németországi magyar szervezet tisztségviselője, munkársa, támogatója.

**Kellemes időtöltést kínál
téli-nyáron
a Csorna melletti Áldos Panzió
Farádon.**

H-9321 Farád, Győri út 18.

Tel./Fax: 00 36/96 535 000

E-mail: aldospanziofarad@gmail.com

Vivat, Bornemisza!

A bécsi Bornemisza Péter Társaság vége?

Szolimán szultán csapatai 1541-ben elfoglalták Budát és a vele szemben lévő Pestet is. A fosztogatásnak és gyilkolásnak egy pesti gazdag polgárcsalád is áldozatul esett, melynek egyetlen tagja, egy hatéves kisfiú menekült csak meg: Bornemisza Péter. Felvidéki rokonok vették őt örökbe, gondját viselték, neveltették és taníttatták. De ki veszi örökbe a bécsi Bornemisza Péter Társaságot?!

Nem csak gyermekkorra, de későbbi élete sem volt könnyű Bornemisza Péternek. A hitviták korában tanult és tanított, többször ült börtönben és gyakran menekülni kényszerült, mégis ő a Balassi előtti reneszánsz magyar irodalom legkiemelkedőbb mestere, egyben a lutheránus-evangélikus egyház püspöke, nem utolsósorban Balassi Bálint nevelője Zólyom várában! Sokat hányódott, szenvedett, de még viszonylag rövid élete végén is vallási és „társadalmi” okokból elvesztette patrónusát és otthonából elzavarták. Egynémely nagyúr nem bírta, ha tollát köszörülte rajtuk Bornemisza! Most a nevét viselő bécsi Bornemisza Péter Társaságon a sor, hogy 64 év után a székhelyéről kidobják!

Rossz hír, hogy a joggal és a kapitalista érdekekkel nem tud kis egyesületünk szembeszállni. Jó hír a bajban, hogy a Bornemisza Péter Társaság nem egyenlő a székhelyével, a fizikai térrel, még akkor sem, ha itt történt mindaz a sok munka és felemelő magyar kultúresemény, mely Társaságunknak méltán hírnevet hozott. Székhelyünk elhagyására gondolva az embernek elszorul a torka, ha arra gondol, hogy itt volt többször vendég Illyés Gyula, itt fordult meg Kányádi Sándor, Weöres Sándor, Sütő András Cs. Szabó László... Képtelenség mind felsorolni az írókat, költőket, művészeket kik nálunk jártak és előadtak. Igen, ezen a 70-es évekbeli fotelon ülve házipapucsban olvasta fel Szilágyi Domokos a verseit!

Mi történt? A lakást bérbe adó tulajdonos, viszonylag új örökös „felébredt” és minden előzetes tárgyalás és egyeztetés nélkül kilakoltatásunkat kérte: bírósági végzést küldött, melyet mi első körben megtagadtunk, de egyáltalán nem vagyunk bizakodóak. A tulajdonos piaci áron akarja lakását kiadni, annál is inkább, mivel a törvény értelmében nagy összegért fel kellene újítania azt. A piaci ár az általunk jelenleg fizetett bér többszöröse, nem fogjuk tudni megfizetni.

Vannak törvények is, mondhatnánk, mert vannak. A régi főbérletek törvényes „védelem” alatt állnak a kapitalizmus támadásai ellen, és sok évtizedes, az idő próbáját kiálló szerződéssel az íróasztalíókban nyugodtan hátra lehet dőlni, gondolná a bérlet, mint ahogy mi is joggal azt gondoltuk. Sajnos, vannak ambiciózus ügyvédek, akik számára ezek

az ősrégi főbérleti szerződések az anyagi siker eldorádói! Egy olyan régi főbérleti szerződésben, mint amilyen a miénk is – még gótbetűkkel írták, 1960-ban! – mindig vannak megtámadható hibák és hiányosságok, így a miénkben is – csak keresni kell. A BPT a főbérlet ugyan, de a lakást, elsősorban mint családi otthon használták, és a szerződésbe beleírták, hogy esetenként egyesületi célra is használható. Alapítónk, Szépfalusi István (2000), illetve felesége, Wanner Márta halála után (2004) a lakás egyesületi célra használdott, illetve a mindenkori magyar evangélikus lelkész lelkészi lakása, egyben az Ausztriai Magyar Evangélikus Gyülekezet (AMEGy) székhelye is volt, viszont erről már nem tesz említést a szerződés. Szépfalusi István hármas minősége – a magyar közösség evangélikus lelkésze, a BPT titkára és egyben lakó is – a perszonálunió, mely alapítónk életében oly sokáig és oly szépen működött, már nem működik.

Újra megkérdem: ki veszi örökbe a bécsi Bornemisza Péter Társaságot? A BPT nem egyenlő a székhelyével, és ha a bécsi magyarok úgy akarják, folytatjuk! Folytatjuk, ha a bécsi magyaroknak, tágabb értelemben a nyugati magyar diaszpórának, de a kárpát-medencei magyarságnak is fontos, hogy a Bornemisza Péter Társaság fennmaradjon. Ez számomra csakis egyféleképpen derülhet ki: az összes lehetséges csatornán keresztül tisztelettel megkérdézzük, hogy szükség van-e ránk? Ha úgy érzik, sőt meggyőződéssel hiszik, hogy a válasz igen, akkor kérjük osszák meg velünk azt is, hogy mit tudnak Önök személyesen a BPT-re áldozni? Ha csak harminc olyan „keresztanyát” és „keresztapát” találunk, akik a BPT Statútumában foglalt támogató tagság formájában csak évi 100 euró támogatást vállalnának, a BPT más helyszínen ugyan, de folytathatná életét és tevékenységét! Másrészt, mondjuk ki őszintén, a bécsi magyarok, általában a magyarság érdeklődése, támogatása nélkül nincs miért folytatni: amennyiben a kellő visszajelzés elmarad, akkor méltóképpen még megünnepeljük 65. születésnapunkat, aztán elbúcsúzzunk, tudomásul véve és beletörődve abba, hogy ezen a világon mindennek megvan a kezdete és a vége. Tisztelettel kérjük, vegyék fontolóra kérésünket, és segítsenek arra a helyes választ megtalálni. Írjanak nekünk a bornemiszapetertarsasag@gmail.com címre.

Bornemisza Pétert parafrázálva sőhajítjuk: Vajjon s lészön-e jó Bécsben újra lakásunk?! Bárhogy történjen is, bármit tartogasson is számunkra a sors, engedjenek meg nekem egy ódivatú jókívánságot: Vivat, Bornemisza Péter! Vivat Bornemisza Péter Társaság! Sokáig éljen!...

a BPT elnöksége nevében
MÁSRETI KATÓ ZOLTÁN

Megújult köntösben Bornemisza Péter prédikációs könyve

Restaurálásra szorult Bornemisza Péter 1584-ben kiadott *Predikatioc, egyszestendő által minden vasarnapra rendeltet euangeliombol* c. műve. A bécsi Bornemisza Péter Társaság tulajdonát képező, fatáblás, bőrborítású, erő

sen sérült állapotban lévő könyv rendbehozatalát ÁDÁM ÁGNES könyvrestaurátor vállalta. A művészeti gonddal, díjmentesen elvégzett munkálatok után a kötet 2024. június 2-án került ismét a BPT könyvtárába.

Szerelem és néphagyomány

Marczis Krisztián és Marczisné Dörner Magdolna Mezőkövesden született, ám Bécsben találkoztak. A Napraforgó néptánc-csoportban ismerkedtek meg és a mai napig fontos számukra a tánc. Gyerek és felnőtt néptánc oktatást is tartanak Ausztriában.

Mindháromunknak van kötődése Mezőkövesdhez, amit „Matyóföld fővárosa”-ként is emlegetnek. Nektek a néphagyomány és a néptánc hogyan került az életetekbe?

Magdolna: Én nem néptáncoltam gyerekkoromban, hanem felnőttként kezdtem el, ráadásul itt Bécsben. A nagyszüleim éltek Mezőkövesden és a nyarakat töltöttem ott, mert édesanyám Kőszegre házasodott. A cserkészeten keresztül találkoztam a néptáncsal. A cserkészekkel sok népdalt énekeltünk, ami zeneileg adott előképzést. Mindig nagyon érdekelt a néphagyomány, de igazán Bécsbe kerülve kezdtem el ezzel jobban foglalkozni. Sok mindenkinél így van ez a diaszpórában, mert külföldön sokkal jobban felértékelődnek a gyökereink. A kultúra sokaknak hiányzik, így voltam ezzel én is. A nagymamám és a dédím hímzéssel foglalkozott. Hála az égnek mind a kettőjüket ismertem és ők tanítottak meg engem hímezni.

Krisztián: Gyerekkoromban egyáltalán nem fogott meg a néptánc, mint műfaj. A zene fontos volt, tízéves koromban doboltam, úgyhogy ez adott nagyon jó alapot. Hat évet jártam zeneiskolába. Utána jött be a tánc az életembe, de még nem a néptánc, hanem a hip-hop. Azt heti rendszerességgel űztem, mint hobbit, és voltak már fellépéseink is. A néptánc később talált meg, vicces módon és ebből szenvedély lett. Tizenhét éves voltam és szalagavatóra készültünk. A hip-hopot kezdtem el az osztályomnak betanítani diáknapi programnak. Három fiú keresett egy negyediket szatmári koreográfiához. Olyan fiút kerestek, aki már táncolt és ekkor bukkantak rám. Nagyon nagy sikere lett a műsornak. Több helyre hívtak minket ezzel a számmal. A sok véletlen összefonódása történt ekkor, mert akkoriban jött a gimnáziumba egy tesitanár, aki néptáncos volt. Felajánlotta, hogy foglalkozik velünk heti rendszerességgel teljesen ingyen. Akkor a hip-hop felcserélődött a néptáncra. Egyik pillanatról a másikra megváltozott az életem, de akkor még ebben nem láttam bármit a jövőt. Az elején voltak hullámvölgyek, de aztán valahogy mindig tovább gördült az egész, és végül másfél évet táncoltam ott.

Később elkerültem Bécsbe, ezért hagytam ott a csoportot fájó szívvel. Itt kezdtem egyre mélyebbre ásni magam a néptánc kultúrába.

Mint a kettőtöknek van matyó ruhája. Mi a története a ruháitoknak?

Magdolna: Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy mindkettőnk családjában volt ilyen viselet. Ma már ez nagyon kevés mezőkövesdiről mondható el. Az én ruhám körülbelül 40 éves, amit az édesanyámnak varrattak. Ez rengeteg munka, amit a dédím csinált meg. A matyó hagyományörzés fontos volt a családban; maximum templomba vették fel ezt a ruhát vagy körmenetekre. Érzelmileg is nagyon nagy értéke van számomra, hogy én ezt fel tudtam venni az esküvőmre.

Krisztián: Az én matyó ingemet édesapám csináltatta magára, több mint 10 éve. Ez az ing kifejezetten versenyre készült és zsúrizták. Az esküvőmre vagy fellépésekre megkapom tőle és ha majd már nem fog táncolni – mert még ő is gyakran táncol – akkor nekem ajándékozta és ez az ing is családi örökség lesz. Többféle népviseletünk van, de a matyó ruhánkhoz kötődünk a legerősebben.

Gyakran tartotok gyerekeknek néptánc workshopot Bécsben. Hogyan néz ki ilyen nap?

Magdolna: Kilenczor kezdünk és 16 óráig maradunk. Mindig tanulunk dalokat, de olykor bonyolultabbakat is. Mindig az az élményünk, hogy már az egészen kicsi gyerekek is nagyon fogékonyak erre. Utána ezekre a dalokra csinálunk ritmus gyakorlatokat. Páros táncok, körtáncok és polgári táncok is jellemzik a foglalkozásokat. Sok népi játékkal tesszük színessé a programot, ebédszünet után csendes pihenőben népmesét olvasok fel. Népmesék után – amik olykor elég hosszúak – könyörögnek a gyerekek, hogy legyen még egy mese. Ennek még mindig megvan a varázsa, a digitális új világban is értik, hogy miről szól a történet; pedig mennyire régi, és az egész teljesen más, mint a mai világunk. A változottság kedvéért mindig barkácsolunk, tehát besűrítjük a programot, hogy élménydús legyen és úgymond minden érzékszervre hassunk. Délután van idő még egy táncos blokkra és akkor ismételjük a délelőtti anyagot. Teljes csomagot akarunk adni. Mi is ebben érezzük jól magunkat, és élvezzük a feladatok kidolgozását is. Ez a mentalitás a cserkészetből jött nekem.

Készítette: MÉREG ATTILA

Egy dekádós történelem

Szabadkán a Pannon tv-stúdióban ismerkedtünk össze. Közvetlen modorával megéjtett már az első találkozásuk. A hivatalos ügyek elintézése utáni igazi bácskai pálínkás ebéd szinte csak kérdés-felelettel telt el. Annyira megnyerő volt szerény, mégis beszédes személyisége, mintha azt súgta volna valami hang: ezt a személyt nem szabad elengedni. Csak akik megfordultak már a nagyvilágban, ismerik azt az ismeretlenségből felvillanó ráérzést, amikor egyszeriben úgy érezzük valakiről: már mindig is közünk volt egymáshoz. Így volt ez Mártával is, akinek nem csak a családneve Fehér, hanem egész személyisége. Vele tiszta lappal lehetett kezdeni, az ő megbízhatóságára lehetett építeni. Rejtélyes módon belém táplálta a féltést, hogy épen maradjon, ne kezdje ki semmiféle ártás.

Alkuba bocsátkozva elvállalta a Bécsi Napló szerbiai tudósítójának feladatát. És

most utána lapozva szinte borzongással tölt el: „A jövő ígérete, a jelen bizonytalansága.” Ezzel a címmel jelent meg első beszámolója lapunk 2014/4. (július–augusztusi) számában. Olvasóink hiteles képet kaptak az ottani helyzetről. Soha nem kellett emlékeztetni. A páratlan hónapok 15-éjén megérkeztek cikkei, ő így egyben jelezte a mindenkori lapzártá idejét is.

Aztán 2024. február 22-én jött tőle a letaglózó búcsúvétel: „sajnos egészségügyi okokból kénytelen vagyok lemondani együttműködésünkről”. Annyira megérintett, hogy azal biztattam, írjon csak továbbra is, mert ez gyógyír is lehet egyben. De nem így lett.

Távirati tömörséggel érkezett az utolsó hír róla: 2024. április 22-én 48 éves korában súlyos betegségben elhunyt.

Márta, Neved színében fehéren gyászollak. Emlékedet megőrizve szeretettel gondol Rád a Bécsi Napló csapata.

Kísérlet 1970

Egy nemzedék betiltott védjegye

A részben oldódó, valójában hatalmas pozíciójából mit sem engedő szellemelienes „szellemi” párturalom 1970-ben – a támogató lektori vélemények ellenére – nem engedélyezte tehetséges, már kezdő munkáikkal (antológiáikkal) nevet szerzett fiataloknak, hogy nemzedéki orgánunként jelentessenek meg egy versekből, prózából, értekezésekből és fordításokból szerkesztett folyóiratot, amely beszédes címen KÍSÉRLET megnevezéssel tanúsította (volna), miféle költői-írói energiák kívánták magukat prezentálni egy szélesebb olvasóközönség előtt. A Szabolcs-Szatmár megyei vajai Vay Ádám Múzeum „Alkotóotthona” kínált a szó szoros értelmében otthont a nyugodt körülmények között munkálkodni vágyó ifjú költőknek-íróknak, a múzeum baráti körét alkotva. A tervezett folyóirat – melynek három számát adja közre az ízlésesen kiállított kötet – szerkesztői világ- és irodalomszemléletüket tekintve jórészt hasonlóságokat mutatnak föl, ám közöttük éppen az irodalmi művek megjelenítése, színre állítása terén érzékelhetőek a különbözőségek. Mindenekelőtt a klasszikus avantgárdhoz való viszony tekintetében az általában elmondható, hogy a versekben több a kísérletező szándék és igény, közelebb hozható (a külső megjelenést tekintve is) az avantgárd, nem egyszerűen a „formabontás”, inkább a hagyományos formák lazítása, széttagolása, ennek révén új formák szerkesztése terén, míg a prózában a francia újregényhez, esetleg Mészöly Miklós magyar változatához közelítése is tetten érhető. Ugyanakkor a műfajokat szemre vételezve is meglepőnek ható próbálkozásokat olvashatunk: a hangjáték eleve lemond a vizualitásról, és kizárólag az egymásra reagáló beszéd(töredékek), akusztikus kísérletek eszközével igyekszik élni. Míg a teoretizáló próza az irodalomelmélet olyan tájaira kalauzol, amelyek kívül estek a hivatalos irodalomtörténet szellemi horizontján, hiszen részint a prágai nyelvészeti iskolából, részint a szemiotikából ismerős, de 1970 Magyarországon rossz szemmel nézett, valójában emigráns Roman Jakobson és a hírelmélet tézisei a fejtegetés tárgyai.

A mai magyar olvasó előtt jól ismert nevek, többek között Mezey Katalin, Oláh Jánosé, Rózsa Endréé, a már itt a mítoszból merítő és a mítoszhoz költői nyelvet lelő Kiss Annáé, Kovács Istváné tűnik föl a tervezett lap hasábjain. A tárgykörök közül emlitem a Szervátiusz Tibor műhelyében prózaversre fakadó Kovács István lírai töprengéseit, Oláh János lektorok kifogásolta „programírását”, mely nemzedéke rosszérzését írta az avantgárd írásossággal rokon kötetlen beszéddé. Rózsa Endre dodekafon litániáját, mely címével és írásmódjával a századfordulós modernség időszerű versebe fogható modernség példázza, Mezey Katalin kettős vállalkozását. Ő ugyanis *Elhatárolódás* című verkísérletéhez „anyagtanulmányt” mellékel, mely rekonstruálja a vershez vezető érzéki benyomásokat – nem kevésbé érvényesítve egy/a költői előadásmódot. A lektornak Mosonyi Aliz számozott versei közül kettő ellen is volt kifogása, hiszen a szép verseket közreadó költőnő a korszak álságos jelszavain gúnyolódott, illetőleg a hatalom által favorizált „forradalmi ifjúsági napok”-at fordította át nem tetsző irányba, messze nem

titkolva, hogy 1956-ot kívánja megidézni. Külön érdemes említeni Fajó János két írását, amelyben egy hasznossági és hasznosítható esztétika körvonalait vázolja föl, a leginkább a hétköznapiak és a hétköznapi tárgyak, a termelés, az áruk formaigénye átesztétizálását összekapcsolva a minőség termelésével, a minőségi termeléssel, írása gerjeszthetett volna élénk és termékenyítő vitát, ha megjelenhetett volna.

A lektorok, Szabolcsi Miklós (kifogásai ellenére sem) rosszindulatú, a kitűnő folklorista és szerző Voigt Vilmos támogatása sem bizonyult elegendőnek, mint ahogy Juhász Ferenc elismerő bevezető írása sem, a facsimilében publikált tiltó határozatok nem indokolnak, a rideg tényközlésnél maradnak, a Kiadói Főigazgatóság a két szépirodalmi kiadóhoz utasítja a kérelmezőket.

Pedig Juhász Ferenc jól érthetően fogalmazta meg a *Kísérlet* (és esetleg más hasonló) vállalkozások jelentőségét, részint a magyar szellemi törekvések további rétegzése, részben a joggal szót kérő nemzedékek saját fórumának megszerveződése érdekében. „Hiszen szellemiségünk és benne fiatal szellemiségünk és költészetünk régen megérett már arra, hogy kimutathassa irányzatait, lét-értelmezési és művészetépítési, költészetmegvalósítási kizárólagosságait, hogy egyszerűen olyan kiadványaink is legyenek, amelyek egy szellemi és művészeti irányzat kizárólagos képviselői és hordozói.” Alább a ma sem időszerűtlen általános megállapítást konkretizálja a *Kísérletre*:

„Ezek a szerzők és hadd mondjam így: fiatal szerzők, nyersen és őszintén akarnak beszélni a társadalom és a szív dolgairól, ki akarják mondani a bűnt, a bajt, az önhiúságot, az önáltatást, civilizációjuk és talán létünk abszurd voltát, önmagunk belső ellentmondásait, gyötrelmeit és zavarait, helyüket keresik a világban és a hazában és talán önmagukban.”

Csak megismételheti, aki egy több mint fél évszázaddal később lapozza föl a kiadványt, Juhász Ferenc szavai nem vesztettek el időszerűségüket. Ezzel nem kevesebbet állítok, mint azt, hogy a *Kísérlet* elhallgattatása egy fejezetétől fosztotta meg

GULYÁS GÁBOR

Haldoklom

Amióta az eszemet tudom, mindig is arra törekedtem, hogy békés és hosszú életet éljek. Egészségesen táplálkoztam, rendszeresen mozogtam, kerültem a stresszt, a káros szenvedélyeknek pedig még csak a közelébe se merészkedtem. Hetvenhat vagyok, de piszkosul érzem a végemet. A múltkor addig panaszkodtam, hogy a háziorvosom felírt nekem egy halál elleni tablettát.

Azóta rendszeresen szedem, ám semmi változás. Ugyanúgy haldoklom. A minap kíváncsiságból tüzetesebben is szemügyre vettem a dobozát, hátha rosszul csinálok valamit. A *nyomokban csendes elmúlást tartalmazhat*, olvasom. Elfogadom, hogy mindennek van mellékhatása, de nekem ennyi kapszulától már minimum félig halhatatlannak illelennem. Aztán egyszer csak feltűnik, hogy hol a hiba – a gyógyszer szavatossági ideje lejárt. Hiába, az öröklétet nem adják könnyen.

a magyar irodalmat. Nem azért, mert a vállalkozás csupa megkérdőjelezhetetlen remekművet közölt (volna), hanem azért, mert markánsan tudatosított gondolkodási irányt, megszólalási módot, szerkesztési elvet. A világirodalomra, ezen belül a közép-európaira kitekintés nemcsak a látószöveget élesítette, természetesen azt is, hanem az akkoriban nemigen szorgalmazott kulturális-irodalmi „cserekeskedelem” révén a bezárkózás ellenében a világirodalom-eszmét népszerűsítette (Kodolányi Gyula válogatása az angolnyelvű „világirodalomból”!). Mára a *Kísérlet* irodalom- és sajtótörténété lett, az elfeledettségéből kilépve tanúság amellel, hogy kedvezőtlen körülmények között is mindig akadtak fiatalok, akik a hatalom favorizálta iránnyal szemben föl mertek lépni. A feltétlen dokumentum-érték mellett az azóta szép pályát befutó szerzők pályájának egy nem ismert részlete tárult föl, az avantgárd-történet mellett a többfelé tájékozódás szép példáival találkozhatunk. Bulgakov remekművében, a *Mester és Margaritában* fogalmazódik meg:

JELEN SZÁMUNK KÉPEI

Jánó Mihály Bécsben 2024. május 5-én a Bornemisza Péter Társaságban tartott vetített képes előadást Barabás Miklósról. Az emlékezetes rendezvény, meg a hónap aktualitása (Anyák Napja) volt a kiváltó oka, hogy női arcképeivel adózzunk a nagy festőnek a művészet-történész tolmácsolásában.

Barabás Miklós édesanyja, második házasságából származó gyermekeivel

A festő 1828-ban örökölte meg a nagyon szeretett édesanyja portréját. A képen, a hölgy mellett három kislány és egy fiú tűnik fel. Óvatosan arra gondolhatunk, hogy az édesanya mellett megörökölt kisfiú alakjában, Barabás Miklós – az édesanyja iránti ragaszkodása jeléül – egy saját, korai önarcképét festette meg.

Gróf Rhédey Klára fiatalkori portréja

Az itt közölt kis méretű női arckép a 22 éves Rhédey Klárát ábrázolja kerti padon ülve, könnyű, kék színű ruhába öltözve. Ez a munka a legcsekélyebb mértékben sem játszhatott szerepet a festő művészi hírnevének megalapozásában. Ebben a képben nyoma sincs a „biedermeier kedvesség”-nek, és láthatóan nem sikerült „az ábrázolt pozitív vonásainak kiemelése”, azok a jellemző vonások, amelyek már Barabás korai munkáiban felfedezhetőek.

Kovács Schmidt Emma portréja

A művész egyik legszebb és legmeghatóbb képe Nagysándor József aradi vértanú kivégzése után készült, amely a hős tábornok menyasszonyát, Kovács Schmidt Emmát ábrázolja. A kép a szép fiatal nő ábrázolásán túl mélyen szimbolikus tartalmú: a gyászfátyolt viselő hölgy kezében babérkoszorút tart, mellette a tábornok fakorlátra helyezett egyenruhája látszik. A háttérben a romos budai vár épületeit festette meg a művész, utalva arra, hogy 1849. május 21-én a tábornok az ellenség által elfoglalt várba elsőként benyomuló rohamcsapat vezetője volt.

Vargyasi Béli József

A 40–50 év körüli nő arca rózsaszínű, leheletfinom szürkével árnyalva. Szeme zöldeskék, fáradt tekintetű.

Barabás Miklós édesanyja gyermekeivel

a kéziratok nem égnék el. Bár a hatalmas gépezetben megsemmisülni látszott a *Kísérlet* teljes anyaga, de a Vay Ádám Múzeum archívumában megőrződött az eredeti gépelt példány, Goethét idézve: „ami szilárd, szellemmé oldva leng el, s a szellem műve megmarad szilárdul.”

Kísérlet. Egy nemzedék betiltott névjegye, szerk. Mezey Katalin, Oláh János, Rózsa Endre, Pataki Viktor. Írók Alapítványa – Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2023.

FRIED ISTVÁN

Gróf Nádasdy Ferencné Gróf Zichy Ilona

Barabás Miklós női portréi közül számomra Gróf Nádasdy Ferencné Gróf Zichy Ilona egyik nagyon szép arcképe a leginkább magával ragadó. A képet nem a nádasladányi kastélyban, a család egykori lakóhelyén, hanem a Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnokában őrzik. A szépséges hölgy mindössze 24 évet élt, halála után a szerelmes férje soha többé nem házasodott meg, gyermekeinek, a kultúrának és a közügyeknek szentelte életét.

A 100 éves Polyáné arcképe

A fiatal festő a képen nagy művészi erudicóval örökölte meg a hosszú életben megfáradt, nagyon idős asszony arcvonásait, magába néző szemeit, érinthetetlennek tűnő személyiségét. Mindezt a művész az időtlenség érzetét is sugallva megerősítette azáltal, hogy a hölgy kezébe egy százéves kalendáriumot helyezett. A képet az aradi művészeti múzeumban őrzik.

Liszt Ferenc édesanyjának portréja

Liszt Ferenc édesanyjáról, Anna Marie Lageről készült arcképek körül nagy a bizonytalanság. Egy szerbiai (vajdasági) város Nagybecskerek (Zrenjanin) múzeumában őrzik egy olyan idős hölgy portréját, amelyet Barabás Miklós festményeként tartanak számon, és a kutatók szerint Liszt Ferenc édesanyját ábrázolja.

Savka Obrenović arcképe

Barabás Miklós 1845-ben festette meg Milos Obrenović szerb fejedelem (1815–1839) kisebbik lányának portréját. A hölgy szőrmével díszített selyemruhába és libadába van öltözve, amelyet skurteljának is hívtak, és a szerb polgári viselet egyetlen eleme volt. Savka a kezében tartja az édesapja, Miloš herceg képével ellátott medalliont, ezzel jelezve a származását. Tizenhét évesen Savka feleségül ment a romániai Rudnából származó báró, Jovan Nikolićhoz, akitől öt fia született. A festményt Savka édesanyja, Ljubica hercegnő belgrádi palotájában őrzik.

JÁNÓ MIHÁLY

„...ez a világ már nem az a világ...”

Minden Tóth László kötetet egy magam számára feladatul kirótt várakozással kezdek olvasni – mit tartogat, milyen új földfedezést tehetek ahhoz a régi elhatározásomhoz: kötetbe, könyvecskébe gerblyézem össze minden eddigi róla szóló írásom. Ha kedves szerzőm hagyná ezt. De minden évben meglep valami új kötettel, szorgalmasan elhelyezve polcomra azokat, s növelve szellemi könyvelésem tartozik oldalát. Mint tette ezt nemrégiben: egy érdekes „antologikus” kiadvánnyal lepve meg. Olyan kötetről van szó, amely már megjelent írások, cikkek, tehát elegyes írások felvonultatása; más dolog viszont a kötet szerkezeti ívének kialakítása – s ez engem is régóta izgató kérdés.

Ez ugyanis fontos szempont. Maga a szerző is szükségesnek tartja könyve szerkezetét illetően megjegyezni annak előszavában: „...*kötetem írásai is keletkezésük időrendjében, s nem pedig ilyen-olyan tematikai csoportosítás szerint követik egymást, igyekezve követni velük az idő hullámvonalát*”. Hajlok arra, hogy igaza van, bár korábban – a magam hasonló írásai fölötti töprengések során – azt vettem észre, hogy ugyan minden írás mögött ugyanaz az ember áll, s így marad a lelki-szellemi azonosság-érzet a lehetséges olvasóban is, mégis az egyes témák más és más lelki kommunikációt követelnek meg a szerzőtől. Önkéntelenül is másképp rezonálunk a gyászra, másképp az emlékezésre, másképp egy díj átvételére s megint másképp egy pályatárs méltatására, annak díját javasolva. S másként önmagunkra – nem ugyanúgy mondjuk el ugyanazt, ha kérdeznek, mint amikor magunk érezzük szükségét ennek, legyen a kiváltó ok közéleti diskurzus, vagy bármi egyéb.

Az idő hullámvonala tehát, ahogyan Tóth László írja, szükségképpen felszínre hoz-

za az imént részletezett érzelmi hullámzást is; s bár fölös időnek látszhat ezt így részleteznem, ha azt mondom, hajlok a szerző módszerének elfogadására, mégis felhívom a figyelmet a helyenként hanglejtési ritmusváltás zökkenőire. Cserébe – nyereségként – valóban megkapjuk a szerző örökös figyelmének, állandó jelenlétének mindig mindent összefüggésekbe helyező gondolat-opusait. S talán valóban érdekesebb így követni a pergő élet pillanatait, megtorpanásait; a reagálások sodrában ugyan megérint bennünket egy-egy érzelmi fortissimo, de szinte azonnal átválthatunk a higgadtabb, nyugodtabb, sőt, olykor örömtelibb epizódokra, hogy leszűrjük-megértsük abból az élet körforgásának lényegét.

Van egy további írás, melynek kapcsán már tartalmi fölvetés is megfogalmazódott bennem. Nevezetesen egy polémia a Nemzeti Színház kapcsán, ami lényeges, fontos, egyik tartalmi súlypontja a könyvnek; s itt vált bennem határozottabbá egy már eddig is felmerült gondolat: a lábjegyzetek hiánya. Avagy szükségesek-e? Értve és értelmezve azt, hogy az időfolyamba lehetőleg ne avatkozzunk be, s így utólagosan még egy lábjegyzet se helyezze az olvasót egy tágasabb s távolabbi, visszatekintő pozícióba, hanem váljék belőle jelen idejű *időutazó*, mégis – a témával csak itt találkozó olvasó számára talán érdekes lehet egy-egy lábjegyzet utalása a korábbi, vagy későbbi eseményekre. Nem kibontva azokat, hangsúlyozom, csak utalásként megemlítve. Ezt leginkább egy ebből születő másik gondolat miatt tartom érdekesnek: egyfajta újításként akár *önlábjegyzetek* is szerepelhetnének az adott írások lapjainak alján. Példának okáért néhány korabeli intézmény és/avagy név kapcsán lábjegyzetben elhelyezni egy utalást arra: hol

olvasható bővebb pályakép erről a szerző egyéb munkáiban?

Lévén, hogy egy ilyen s ehhez hasonló alkalmi írások gyűjteményét sok esetben alkalmi olvasók is fellapozzák, s talán épp ez által lesznek kíváncsiak a szerző szakavatottabb esszéire az adott témában. S akár épp Tóth Lászlóval érvelek ötletem mellett, aki is így írt erről Jankovics Marcell kapcsán: „...*emlékeihez, leírásaihoz sűrűn fűz szövegközi kiegészítéseket, illetve lapalji jegyzeteket, melyek nemhogy lassítanák az olvasást és nehezítenék az értelmezést, hanem ellenkezőleg, mindig váratlan lendületet és élénk színt adnak a részletek lelkiismeretes számbavételében el-fáradó vagy el-elszűrűlő szövegnek, s kitágítják annak értelmezési horizontját is. Család- és éntörténete így lesz egyszerre hiánypótló kortörténet is.*” Bizony, van ebben igazság.

Mindent egybevetve: izgalmas kötet készült s készül – mert úgy tudom, szerkesztődik a kötet folytatása is, a további évtizedek hasonló írásainak foglalataként. Ez utóbbi örömdetes hír kapcsán éreztem úgy, hogy abban talán már szóba jöhet az itt fölvetett észrevételek alkalmazásainak lehetősége. Ám ha – a mai szűkös kiadói kapacitásokat ismerve – egy ehhez hasonló igényes szöveggyűjteményt vehetünk kézbe a „szövegember”-ként is emlegetett szerzőnk tollából, az sem okoz csalódást azoknak, akik egyben akarják látni egy kiemelkedő jelentőségű felvidéki magyar író szellemi horizontjának igen tágas, végtelennek tűnő körképét. Akárhogyan is, kész s kész(ül) a leltár, egy boldog utókor okulására.

Tóth László: Időutazás (Alkalmi írások 2006–2016 I.) Vámbéry Polgári Társulás, Dunaszerdahely, 2023) TAMÁSI OROSZ JÁNOS

PETROZSÉNYI NAGY PÁL

KELLEMES PIHENÉST! Pillanatkép a XXII. századból

A szuperszonikus tengeralattjáró nesztelenül hasította az óceán vizét. Utasai gyönyörködve merültek a víz alatti táj szépségeibe, megbámulták a bíborszínű tengeri rózsákat, az ablakokon bekukkantó halakat, aztán nyugovóra tértek. Éjfél körül úszóhártás, szigorú tekintetű vámrörök özönlöttek a hajóra.

– Kérjük, készítsék elő útlevelüket és a csomagjaikat!

Az utasok ásítva engedelmeskedtek. Némelyek kicsavarták a szemüket, karjukat. Semmi gond! Egyetlen szem sem bizonyult gyémántnak, senki sem dugott el kávé, heroint. Fél óra múlva tovább álmodhattak a tökéletes rendről, csalók és bürokraták nélküli boldog századukról. Álmodhattak többen kiűsztek a csendes delfinekhez, és kart uszonyba öltve sétáltak az óceán popóján.

– Csodálatos! – bugyborékolta békés áhítattal, amikor újabb ellenőrök zörgettek rájuk.

– Na nem! – tátogott egy korallpiros pizsamában ágáló turista. Maguk, hogy úgy mondjam, jégre csaltak bennünket. Az ígérték, hogy gyorsan és kellemesen utazunk, mire minden fél órában kihorgásznak az ágyunkból.

– Szabad a jegyét?
– Szabad, viszont vegyék tudomásul, én, sőt, mindnyájan panaszt fogunk tenni. Elvégre mégiscsak példátlan, hogy a XXII. század derekán...

– Kinek fáj a dereka? – kacázott közelebb fenyegetően egy halfejű tengerész, miközben szeméivel jobbra-balra döfködött.

– Nekem nem – hátrált ágyához ijedten a turista, és a paplan helyett tévedésből az ágy alá penderült.

– Na azért! Ezek szerint semmi probléma, ami persze nem csoda. Ezen a hajón, kérem, tökéletes a rend, nyugalom, biztonságuk szavatolt, és a panoráma is nagyszerű. Önökért fickándoznak a halak, hömpölyög az óceán...

Az utasok megszégyenülten hallgattak. Egyik-másik már-már bocsánatot is kért tőle, amikor maga a kapitány kezdett döregni:

– Itt a Náthás Teknős parancsnoka sóderol. Sajnálattal közlöm, hogy apró műszaki hiba miatt rövid időre megszakítjuk utunkat. Az üzemzavar kiküszöbölése folyamatban van. Jó éjszakát és szép álmokat kívánok.

– Hát ez téboly! – eszmélt föl egy kajla fülű férfiú. – Ha tudom, mi vár ránk, inkább hajóhintára csücsülök.

– Adják vissza a pénzünket! – mászott elő a pizsamás turista, s miután az ügyeletes robot hallgatott, valamennyien fölkapták a vizet.

– De uraim! – törölgette homlokát a főmérnök. – Biztosítom önöket, tíz percen belül indulunk.

– Csalók!

– Bürokraták!

– Pancserek! – háborgott a Náthás Teknős a robotoktól az emberig.

Aztán eltelt a tíz perc, utána húsz, harminc anélkül, hogy felbúgtak volna a motorok. Erre mindenki elnémult, s azontúl már csak a percmutatókat figyelték.

Két óra múlva rájöttek, miszerint maga a kapitány üzemzavaros, amennyiben szegénynek hiányzik egy kereke. Csakhogy ettől a defekt defekt maradt, akár egy Demoklész-kard, amelyik bármikor a nyakukra eshet, és akkor örökre meggyógyítja még a teknősök nátháját is.

– Nem baj, megoldjuk – találta fel magát ekkor a főmérnök, azzal áldozatkészen nyúlt kopasz tarkójához.

Ugyanis neki már több volt egy keréknél. – Hurrá!

A motorok csakhamar ismét zümmögni kezdtek.

– Kellemes pihenést! – mosolygott át fülkéjéből kedvesen a parancsnok. – Aludjék ki jól magukat, mert reggel három revizor érkezik.

KÉSZÜLT
A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKARSÁG

BETHLEN GÁBOR
Alap

Gefördert aus den Mitteln der Volksgruppenförderung des Bundeskanzleramtes

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.

Web: www.kozpontiszovetseg.at

https://www.becsinaplo.eu

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49

E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der UngarInnen in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungarischer Vereine u.

Organisationen in Österreich.

A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Bodó Barna (Temesvár), Csáky Pál (Pozsony), Czellar Judit (Genf), Gömöri György (London), Kovács István (Budapest), Kovátsné Németh Mária (Győr), T. Kovács Péter (Budapest), K. Lengyel Zsolt (Regensburg), Papp László (New York), Sárközi Mátyás (London), Szakály Sándor (Budapest), Zakar Péter (Szeged).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Fetes Kata, Kántás János, Lengyel Ferenc, Martos Péter, Másréti Kató Zoltán, Radics Éva, Veit Zita

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán

GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

MUNKATÁRSÁK:

Ádám Ágnes (Bécs/Budapest), Bölskey-Molnár Dávid (Bécs), Bika Julianna (USA), Birtalan Iván (Bécs/Budapest), Csinta Samu (Koložsvár), Cs. Varga István (Eger), Fried István (Budapest), Friedrichné Iregy Annamária (Hamburg), Katona András (Szeged), Keszég Kornél (Berlin), Máté László (Kassa), Nagymihály Zoltán (Budapest), Paládi Renáta (Ungvár), Palágyi István (Prága), Reményi György (Grenoble), Rumpler Diána (Bécs), Szabó Zsuzsa (Bécs), Szemes Péter (Kaposvár), Tomó Margaréta (Szabadka), Varga Gabriella (Budapest), Margarete Wagner (Bécs)

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., IBAN: AT572011100000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 20,- Euro, Magyarországon 5500,- Ft, Nyugat-Európában 22,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Eurónak megfelelő összeg, Szerbiában: 1000 dinár, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,50 Euro.

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Andrew ReKay, Oakland, CA
E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com
Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856

Angliában: Lindop Márta, Email: martalindop@hotmail.com, Co-op Bank 08 90 66 10436237

Hollandiában: Deuten-Makkai Réka
E-mail: federatio_hollandia@yahoo.com
Tel.: 0031 6 144 250 84
IBAN: NL81 INGB 0002304058

Kanadában: Pannonia Books Ltd., Toronto,
Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.

Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach

Svájcban: Ria Meszlényi, Basel,
E-mail: ria.meszlényi@gmail.com
Tel.: 061 331 11 38, Mobil: 076 468 05 20
PostFinance, Mária Balla Meszlényi, Konto-Nr.: 15-508825-5, IBAN: CH89 0900 0000 1550 8825 5, BIC: POFICHBEXXX

Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. PlusGiro Nr.: 756987-4.

Szerbiában: Tomó Margaréta
E-mail: margareta.tomo@gmail.com

Szlovákiában: Benyák Mária
E-mail: mariabenyak@gmail.com

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat (fájlokat) nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Druck: Monocopy Nyomda

H-9200 Mosonmagyaróvár, Juhar u. 16.